

*“Että tää on niinku meidän perhe ja siitä saa puhua
ja se on hyvä ja ok”*

Polyamoristen vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja
toiveita ammatillisesta kohtaamisesta
varhaiskasvatuksessa

Heini Hiljanen & Maija Hirvonen

Opinnäytetyö

Syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentar-
hanopettajan kelpoisuus /

Sosionomi (AMK)

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MONINAISET PERHEET	7
2.1 Perheiden moninaistuminen	7
2.2 Vanhemmuuden moninaisuus.....	9
2.3 Juridiset oikeudet.....	12
3 POLYAMORIA	14
3.1 Vastuullinen ja ei-vastuullinen monisuhteisuus	14
3.2 Monisuhteisuuden ja polyamorian historia.....	15
3.3 Polyamoria suhdemuotona	17
3.4 Polyamoriset lapsiperheet.....	21
4 VARHAISKASVATUS MONINAISTEN PERHEIDEN KOHTAAJANA.....	25
4.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	25
4.2 Kasvatuskumppanuuden käytäntöjä	27
4.3 Vuorovaikutuksen merkitys kasvatuskumppanuudessa	29
4.4 Moninaisten perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa.....	31
4.5 Polyamoriset perheet varhaiskasvatuksessa ja sosiaalisen stigman pelko.....	34
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	37
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
6.1 Tutkimusotteen ja tutkimusmenetelmän valinta.....	39
6.2 Kohdejoukon tarkentuminen	42
6.3 Tutkimusaineiston keruu	43
6.4 Tutkimusaineiston analysointi.....	47
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	50
7.1 Taustatiedot haastateltavista	50
7.2 Ajatuksia ja kokemuksia perhemuodon kohtaamisesta	51
7.2.1 Perheiden ajatuksia.....	51
7.2.2 Perheiden kokemuksia	56
7.3 Ajatuksia ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta.....	60
7.4 Perheiden toiveet	69
7.4.1 Toiveet kasvatuskumppanuudesta.....	69
7.4.2 Toiveet perhemuodon kohtaamisesta.....	71

8 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	76
9 POHDINTA	87
9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	87
9.2 Mahdollisuuksia jatkotutkimuksille	90
9.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	91
LÄHTEET	93
LIITE 1 Haastattelupyyntö	102
LIITE 2 Teemahaastattelurunko	103
LIITE 3 Tutkimustiedote.....	105
LIITE 4 Suostumuslomake	106
LIITE 5 Esimerkki teemoittelusta.....	107

TIIVISTELMÄ

Hiljanen Heini & Hirvonen Maija. ”Että tää on niinku meidän perhe ja siitä saa puhua ja se on hyvä ja ok” Polyamoristen vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja toiveita ammatillisesta kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki, syksy 2016. 108 s., 5 liitettä. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajankelpoisuus / Sosionomi (AMK)

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää polyamoristen vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja toiveita perhemuotonsa kohtaamisesta ja kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin joulukuun 2015 ja tammikuun 2016 välisenä aikana haastattelemalla polyamorisia vanhempia. Haastattelut olivat teemahaastatteluja, joiden pohjana käytettiin etukäteen laadittua teemahaastattelurunkoa. Saadut vastaukset litteroitiin. Litteroitu aineisto käsiteltiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja teemoittelua.

Yksi tutkimuksen keskeisistä tuloksista oli, että polyamoristen lapsiperheiden tilanteet olivat hyvin yksilöllisiä ja moninaisia. Yhdellä perheistä oli kokemusta perhemuodon avoimesta esille tuomisesta ja polyamorisena perheenä kohdatuksi tulemisesta varhaiskasvatuksessa. Nämä kokemukset olivat erittäin positiivisia. Polyamorian tunnettavuus perhemuotona koettiin vähäiseksi. Tästä huolimatta varhaiskasvattajien ammattitaitoon kohdata perheet asiallisesti luotettiin vahvasti. Vanhemmat toivoivat perhemuodon kohtaamiseen avointa ja ennakkoluulotonta vuorovaikutusta, sekä perheen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Esille nousi toive tulla kohdelluksi samanlaisena perheenä kuin muutkin.

Varhaiskasvatuksen osalta keskeisimmät tulokset liittyivät kasvatuskumppanuuteen. Kokemukset kohtaamisissa kasvatuskumppaneina olivat pääosin positiivisia. Päivittäiset tulo- ja lähtökeskustelut koettiin kohtamaisen merkittäväksi osaksi. Kasvatuskumppanuutta hankaloittavina tekijöinä nähtiin isot ryhmäkoot, henkilökunnan vaihtuvuus sekä molemminpuolinen kiire.

Vanhempien kokemusten perusteella syitä jättää kertomatta polyamorisesta perhemuodosta voivat olla esimerkiksi työntekijöiden negatiivisen suhtautumisen pelko, oman ammattiaseman suojeleminen ja yksinkertaisesti haluttomuus korostaa asiaa. Syitä perhemuodosta kertomiseen voivat olla esimerkiksi lapsen omanarvontunnon ja perhekäsityksen tukeminen sekä perheen arjen helpottuminen.

Varhaiskasvatuksen osalta johtopäätöksenä voidaan todeta, että varhaiskasvattajien ammatillisuudella ja ammattitaidolla on suuri merkitys kasvatuskumppaneina kohtaamisessa. Vanhemmat kokivat myös sosiaalisen vanhemmuuden korostamisen kasvatuskumppanina kohtaamisen tärkeänä osana. Polyamorisilla perheillä varhaiskasvatusympäristössä esille nousevat käytännön järjestelyt ovat pitkälti samankaltaisia kuin uusperheiden kanssa. Noudatettaessa arvostavan kohtaamisen periaatteita, ei varhaiskasvattaja välttämättä tarvitse erityisiä valmiuksia polyamoristen perheiden kohtaamiseen.

Avainsanat: kasvatuskumppanuus, ammatillinen kohtaaminen, moninaiset perheet, polyamoriam, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Hiljanen Heini & Hirvonen Maija. "So that this is like our family and it is allowed to be discussed and it is good and ok". Thoughts, experiences and hopes of polyamoric parents on professional encountering in early childhood education. Diaconia University of Applied Sciences. Pieksämäki, autumn 2016. 108 pages, 5 appendices. Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services + qualification of early childhood education teacher / Bachelor of Social Services

The purpose of research was to define thoughts, experiences and hopes of polyamoric parents about the encountering of their family form and being encountered as educational partners in early childhood education.

The study was made using a quantitative research method. The material was collected during December 2015 and January 2016 by thematic interviews of polyamoric parents. A beforehand created theme interview frame was used in the interviews. The gathered material was transcribed and analyzed thematically and by using the inductive content analysis method.

One of the main results of our study was that situations in polyamoric families with children are very individual and diverse. One of the families participating in the study had experiences of bringing up their family form and being encountered as a polyamoric family in early childhood education. These experiences were extremely positive.

The recognizability of polyamory as a family form was seen minor. Regardless of that the parents believed strongly in workers' professional skills to encounter families appropriately. The parents hoped for an open and open-minded interaction and taking into account the family's personal needs. A wish to be treated as any other family was brought up.

The main results concerning early childhood education were related to educational partnership. The experiences of being faced as educational partners were mainly positive. Daily arrival - and leaving conversations were seen as significant parts of the confrontation. Large group sizes, staff turnover rate and mutual rush were seen as factors complicating the educational partnership.

Based on the experiences of parents interviewed, reasons not to bring up the polyamoric family form can be for example the fear of workers' negative reaction, protection of own professional status or simply unwillingness to emphasize it. Reasons for bringing up the family form can be for example supporting a child's dignity and the concept of family and easing the family's everyday life.

As a conclusion considering early childhood education can be stated that expertise of early childhood educators has a great meaning in facing parents as educational partners. The parents thought that an important part of it was highlighting social parenthood. The practical arrangements for polyamoric families in early childhood education environment are not significantly different from blended families. When the principles of appreciative professional encountering are followed, no special transferable skills to encounter polyamoric families are required from early childhood educators.

Key words: educational partnership, professional encountering, diverse families, polyamory, early childhood education

1 JOHDANTO

Moninaiset perhemuodot ja niistä tehdyt tutkimukset ovat vähitellen haastaneet ja muuttaneet perhekäsityksiä perinteisestä ydinperherakenteesta (Yesilova 2009, 17). Koemme moninaisuuden kohtaamisen olevan tärkeä osaamisen alue meille tulevina sosionomeina, koska työssämme tulemme kohtaamaan moninaisia perhemuotoja eri toimintaympäristöissä. Toiveenamme on opinnäytetyömme kautta herättää varhaiskasvatuksen ammattilaiset kohtaamaan rohkeasti nykypäivän moninaiset perheet.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on perhemuotonsa kohtaamisesta ja henkilökohtaisesti kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia toiveita polyamorisilla vanhemmilla on varhaiskasvatuksen ammattilaisille perhemuotonsa kohtaamisesta ja kasvatuskumppanina kohtaamisesta.

Moninaisuutta kohdatessa ammattilaisen tulee tiedostaa, että jokainen elämäntilanne ainutlaatuinen. Näin ollen asiakkaita tulee kohdella yksilöllisesti, kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti. Perheiden monimuotoisuus tuo oman haasteensa tasa-arvoiseen kohtaamiseen. Miten perheen monimuotoisuus ja erityispiirteet huomioidaan korostamatta asiaa tai vähättelemättä sitä? Mielestämme on tärkeää saada polyamorisilta perheiltä ajankohtaista tietoa, millaisia kokemuksia heillä on kohdatuksi tulemisesta ja millaisia toiveita heillä on esittää varhaiskasvattajille.

Perheiden kohtaaminen on myös osa lastentarhanopettajan työtä. Moninaiset perhemuodot näkyvät nykyään entistä enemmän myös varhaiskasvatuksessa, sillä Väestöliiton (2016) mukaan tällä hetkellä yli kolmannes perheistä on jollain tapaa monimuotoinen (Väestöliitto 2016). Polyamoriset perheet samoin kuin muut moninaiset perheet käyttävät varhaiskasvatuksen palveluita. Opinnäytteemme aihe tukee hyvin ammatillista tietämystä ja osaamista toimia lastentarhanopettajana.

Jo tässä vaiheessa haluamme kiittää erityisesti Polyamoria-monisuhteisuusyhdistyksen varapuheenjohtajaa Aisla Uttua, jolta saatu kannustus, apu ja uudet näkökulmat osoittautuivat opinnäytetyöprosessissamme erittäin tärkeiksi.

2 MONINAISET PERHEET

Perhemuotoja on olemassa niin monenlaisia, ettei perheen määrittelyminen ole lainkaan yksiselitteistä. Perheen määritelmää voidaankin pitää veteen piirrettynä viivana. (Helminen 2006b, 16.) Perheen voidaan nähdä muodostuvan samassa ruokakunnassa asuvien henkilöiden yhteisöstä. Yksilön näkökulmasta perhe on kuitenkin se yhteisö, jonka yksilö itse kokee omaksi perheekseen. Perheen määritelmä on siis loppujen lopuksi hyvin subjektiivinen eikä välttämättä rajoitu samassa taloudessa asumiseen. (Vilén ym. 2006, 54.)

Perheen määritelmä, rakenne ja sisäinen dynamiikka vaihtelevat paljon kulttuurista toiseen. Perhe on myös ihanteisiin sidoksissa oleva käsite, joten se muokkautuu käsitteenä helpommin tilanteen mukaan, verrattuna esimerkiksi sukulaisuuden käsitteeseen (Moring 2013, 42).

Tilastokeskus luokittelee perheiksi kaikki avo- ja avioparit sekä suhteensa rekisteröineet parit. Myös yksinhuoltajaperheet lasketaan perheiksi. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Kyseisellä määritelmällä vuoden 2014 lopussa Suomessa oli 1 474 000 perhettä, joista lapsiperheitä 574 000 (Suomen virallinen tilasto 2015).

Tänä päivänä käsitys perheestä on aiempaa moninaisempi. Tämä johtunee siitä, että esimerkiksi yksinhuoltajuus, uusperheys, samaa sukupuolta olevien parien perheet ja monikulttuuriset perheet ovat yleistyneet Suomessa. (Väestöliitto 2007, 4.)

2.1 Perheiden moninaistuminen

1920–1930-lukujen aikana koko kansan malliksi vakiinnutettu ydinperheen ideaali kehittyi uuteen suuntaan 1960-luvulla, kun uusien ehkäisy- ja aborttimahdollisuuksien myötä naiseuden kategoria alkoi erkaantua äitiyden kategoriasta. Sikiö alettiin mieltää äidistä erilliseksi ihmiseksi. 1970–80-luvuilla avioerojen kasvava määrä ja avoliittojen yleistyminen yhdistettiin lainsäädännön muutoksiin, jotka muokkasivat käsityksiä huoltajuudesta ja vanhemmuudesta. Keinohedelmöitysmenetelmien ja ehkäisyn kehittymisen

myötä seksuaalisuus ja lisääntyminen alettiin selkeämmin erottaa toisistaan, kuten myös sosiaalinen ja biologinen vanhemmuus. (Nätkin 2003, 18–20.)

Kehittyneet lisääntymismenetelmät, homo- ja lesboparien mahdollisuus virallistaa parisuhteensa ja monikulttuuristen perheiden lisääntyminen maahanmuuton kasvun myötä ovat esimerkkejä uudenaikaisista perhe-elämää koskettavista muutoksista viimeisten vuosikymmenten aikana. Monet muutokset ovat herättäneet paljon keskustelua perheen määritelmästä ja sen rajoista. Perheen käsitteestä puhuminen yksikössä onkin joidenkin tutkijoiden mielestä vanhanaikaista, koska se ei kuvaa käsitteen moninaisuutta. Tämän vuoksi osa tutkijoista on jo vuosia sitten siirtynyt käyttämään käsitteenä ainoastaan monikko-muotoa perheet. (Forsberg 2003, 8.)

Moninaisia perhemuotoja ovat esimerkiksi monikkoperheet, yhden vanhemman perheet, maahanmuuttajataustaiset perheet, kahden kulttuurin perheet, uusperheet, adoptioperheet, sateenkaariperheet, sijaisperheet ja tukiperheet. (Väestöliitto 2016.) Moninaiset perheet poikkeavatkin jollain tapaa oletetusta perheestä. Edellä mainittujen lisäksi myös esimerkiksi leskiperheet, lapsikuolemaperheet ja tahattomasti lapsettomat perheet kuuluvat moninaisten perheiden kirjoon. (Monimuotoiset perheet i.a.)

Perhemuotojen moninaistuuessa muutaman viime vuosikymmenen aikana erilaiset vaihtoehdot ovat myös normalisoituneet. Malli perinteisestä ”ehjästä” ydinperheestä saa kuitenkin edelleen paljon kannatusta ja sitä perustellaan myös lapsen etuna. Moninaistuneet perhemuodot ovat herättäneet ja herättävät edelleen kiihkeää keskustelua lapsen parhaasta ja lapsen hyvinvoinnin riskeerauksesta. (Nätkin 2003, 17; Niemi 2012, 56.) Heteroseksuaalinen ydinperhe on edelleen se perhemuoto, johon kaikkia muita perhemuotoja verrataan (Moring 2013, 48). Väestöliitto on linjannut perhepoliittisessa ohjelmassaan kaikkien perheiden tarvitsevan yhteiskunnan arvostusta ja tukea koosta ja muodosta riippumatta. (Väestöliitto 2007, 4.)

Niemi (2012, 56) viittaa väitöskirjassaan Silversteinin ja Auerbachin (1999) väitteeseen siitä, että vastuullista vanhemmuutta voi tapahtua hyvin monenlaisissa perhemuodoissa, eikä näin ollen perinteinen biologisen isän ja äidin perhemuoto ole edellytys lapsen hyvään kehitykseen (Niemi 2012, 56).

Lapsuustutkimuksessa onkin vähitellen kiinnostuttu enemmän lasten omista tulkinnoista perheestä ja sen jäsenistä. Lapsille vaikuttaa olevan toissijaista, miten heidän perheensä on järjestynyt ja mitkä ovat perheenjäsenten muodolliset suhteet toisiinsa. Omaa perhettä määriteltäessä lapsille tärkeintä on, miten heistä huolehditaan ja miten heitä rakastetaan ja kunnioitetaan omana itsenään. (Ritala-Koskinen 2003, 133; Sheff 2014, 136–137).

2.2 Vanhemmuuden moninaisuus

Vanhemmuudessa on löydettävissä monia eri puolia, esimerkiksi tunnesuhde, huolenpityö, kasvattaminen ja taloudellinen vastuu. Vanhemmuus on siis muutakin kuin pelkkää välittämisen ja rakkauden tunnetta. (Kuronen 2003, 113–114.)

Vanhemman tehtävänä voidaan nähdä sellaisten valmiuksien antaminen lapselle, joiden avulla hän selviytyy elämässä itsenäisesti. Vanhemmuuden peruselementtejä ovat lapsen perustarpeista huolehtiminen ja lapsen vaaraan joutumisen estäminen. Lisäksi vanhemman täytyy tuntea oma lapsensa tarpeeksi hyvin, jotta voi tukea ja kannustaa lasta mahdollisimman paljon. (Sinkkonen 2008, 22–24.) Yksinkertaistettuna vanhemman tehtävä on siis tukea lapsen kasvua (Mattila 2011, 26).

Yksi tapa jaotella vanhemmuuden moninaisia muotoja on jako biologiseen, geneettiseen, sosiaaliseen ja juridiseen vanhemmuuteen. (Moring 2013, 56). Näiden lisäksi yhtenä erillisenä muotona voidaan nähdä psykologinen vanhemmuus (Kuronen 2003, 117–118). Psykologisesta vanhemmuudesta käytetään myös nimitystä psyykkinen vanhemmuus (Vilén ym. 2006, 86).

Biologinen vanhemmuus viittaa lapsen synnyttäjään ja siittäjään (Kuronen 2003, 117–118; Huttunen 2001, 58–59; Moring 2013, 57). Tarkemmin biologinen vanhemmuus voidaan jakaa biologiseen ja geneettiseen eli perinnölliseen vanhemmuuteen. Perinnöllisellä vanhemmuudella viitataan geneettiseen yhteyteen lapsen ja vanhemman välillä. Tätä tarkentavaa käsitettä käytetään esimerkiksi silloin, kun hedelmöityksessä on käytetty luovutettuja munasoluja. Tällöin lapsen kantanut ja synnyttänyt nainen eli äiti on lapsen biologinen vanhempi, mutta munasolun luovuttanut nainen on lapsen perinnöllinen vanhempi. (Jämsä 2008b, 62; Huttunen 2001, 59–60.)

Sosiaalinen vanhemmuus ei ole sidoksissa biologiseen, geneettiseen eikä välttämättä juridiseenkaan vanhemmuuteen (Rintamäki, Autio, Riihiluoma & Suvanne 2015, 14; Moring 2013, 56). Huttunen (2001, 62) on tutkinut sosiaalista vanhemmuutta isyyden kautta. Hänen mukaansa sosiaalinen isyys liittyy lapsen kanssa asumiseen ja arjen jakamiseen. Käsitteeseen yhdistyy myös konkreettinen hoiva, huolenpito ja oman ajan antaminen lapselle. Tähän kuuluu myös julkinen esiintyminen lapsen kanssa erilaisissa tilanteissa, joissa lasta voidaan luulla sosiaalisen vanhemman biologiseksi lapseksi, vaikkei näin olisi sikaan. (Huttunen 2001, 62.)

Sosiaalinen vanhempi on aikuinen, joka huolehtii lapsen asioista käytännön tasolla, samalla myös kasvattaen. Sosiaalisesta vanhemmuudesta voidaan käyttää myös käsitettä tosiasiallinen vanhemmuus. Molemmilla käsitteillä viitataan henkilöön, joka tosiasiallisesti kantaa vastuuta vanhemmuudesta. (Jämsä 2008b, 62; Moring 2013, 56.) Sosiaalinen vanhemmuus ei kuitenkaan kehity heti. Se rakentuu vähän kerrassaan arjen jakamisen, yhteenkuuluvuuden, huolenpidon ja välittämisen kautta. (Huttunen 2011.)

Käytännössä sosiaalisella vanhemmalla voi olla iso merkitys lapsen arkisessa huolenpidossa (Kuronen 2003, 117–118, Kouluasiaa.fi i.a.). Koska sosiaalinen vanhemmuus on konkreettista lapsen elämässä toteutuvaa vanhemmuutta, juuri senkaltaisten vanhemmuussuhteiden tunnistaminen, kunnioittaminen ja katkeamattomuus ovat lapsen elämässä tärkeintä (Sateenkaariperheet Ry i.a.a).

Huttunen (2011) tarkastelee sosiaalisen vanhemmuuden vaikutuksia uusperheen näkökulmasta: sosiaalinen vanhempi voi turvallisena aikuisena tukea lapsen sosiaalisen pääoman kehitystä eli auttaa lasta sisäistämään vuorovaikutuksen pelisääntöjä sekä tarjoaa lapselle hyviä läheissuhteita ja luottamusta sosiaaliseen ympäristöön (Huttunen 2011).

Eräänlaisena vanhemmuuden seuraavana asteena voidaan nähdä psykologinen vanhemmuus, jonka toteutuminen edellyttää sosiaalista vanhemmuutta. Psykologisessa vanhemmuudessa lapsen ja vanhemman välille syntyy pitkäkestoisen yhteisen historian kautta molemminpuolinen vahva kiintymyssuhde. Sekä lapsi että aikuinen tuntevat aitoa iloa toisistaan. Heillä on aiempaa syvempi, arjen yläpuolella oleva henkinen tunneyhteys, jonka myös lapsi tunnistaa. Tällöin aikuisen rooli lapsesta kiinnostuneena, kuuntelevana ja keskustelevana kasvattajana saa enemmän sijaa. (Huttunen 2001, 63.)

Psykologisen vanhemmuuden käsitteessä korostetaan lapsen omaa kokemusta siitä, keitä hän pitää vanhempinaan. Tähän liittyy vahvasti lapsen kokema kiintymys. (Kuronen 2003, 118; Huttunen 2001, 64.) Lapsi reagoikin yleensä parhaiten juuri psykologisen vanhemman antamiin neuvoihin (Vilén ym. 2006, 86). Kiintymyssuhteen ja psykologisen vanhemmuuden syntymisen on esitetty voivan syntyä vuorovaikutuksessa vanhemman lisäksi myös jonkun muun turvallisen aikuisen kanssa, lapsen ensimmäisen ikävuoden jälkeenkin. (Huttunen 2011.)

Sosiaalista ja psykologista vanhemmuutta voi olla vaikea erottaa toisistaan. Esimerkiksi uusperheessä lapsi ei välttämättä alkuvaiheessa pidä vanhempansa uutta kumppania psykologisena vanhempana, mutta saattaa pitää tätä sosiaalisena vanhempana. Huttusen (2011) mukaan sosiaalisen vanhemmuuden syventyminen psykologiseksi vanhemmuudeksi tapahtuu yleensä pikkuhiljaa kiintymyssuhteen alkaessa muodostua. Pitempään jaetun yhteisen arjen kautta vuorovaikutus lapsen kanssa monipuolistuu ja molemminpuolinen luottamus syventyy. Tähän edellytyksenä on ilo, jonka aikuinen löytää lapsesta huolehtimisesta. (Huttunen 2011.)

Tutkimuksessamme emme erittele tarkemmin sosiaalista ja psykologista vanhemmuutta, vaan puhumme yleiskäsitteenä sosiaalisesta vanhemmuudesta, koska emme koe voivamme määritellä ovatko tutkimukseen osallistuneet henkilöt lapsen sosiaalisia vai psykologisia vanhempia.

Lisäksi vanhemmuuden yhtenä muotona voidaan nähdä juridinen vanhemmuus, joka viittaa siihen, kenellä on vastuu lapsesta yhteiskunnan antamine oikeuksineen ja velvolluuksineen (Huttunen 2001, 60; Moring 2013, 57). Käsite viittaa siis lainvoimaiseen vanhemmuussuhteeseen. Käsittelemme juridista vanhemmuutta tarkemmin kappaleessa 2.3.

Vakaat perheolot ja ihmissuhteet luovat lapselle turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta (Helminen 2006b, 16). Olennaista on, että lapsella on elämässään ainakin yksi turvallinen ja luotettava aikuinen, joka huolehtii lapsesta, lohduttaa, suojaa sekä asettaa rajoja. Turvalliset aikuiset toimivat lapselle myös esimerkkeinä siitä, miten kohdella toisia, miten kantaa vastuuta ja miten tehdä valintoja elämässä. (Mattila 2011, 20, 66, 76.)

Tutkimuksessamme haluamme ottaa huomioon vanhemmuuden moninaisuuden ja käytämme käsitettä “vanhempi” myös tutkimukseen osallistuneista lasten ei-biologisista vanhemmista, ellei toisin mainita. Näin huomioimme sen, että kyseiset henkilöt ovat lasten sosiaalisia eli tosiasiallisia vanhempia. Kyseistä vanhempi-termiä käytetään myös tutkimuskysymyksissä sekä tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksiä esiteltäessä.

2.3 Juridiset oikeudet

Juridisella tai oikeudellisella vanhemmuudella viitataan lainvoimaiseen vanhemmuussuhteeseen. Juridinen vanhemmuus voi muodostua synnyttämisen, isyyden tunnustamisen, avioliitossa vahvistetun isyyden tai adoptioprosessin kautta. Juridisessa vanhemmuussuhteessa vanhemmalla on lapsen elatusvelvollisuus ja lapsella on perintöoikeus suhteessa vanhempaan ja tämän sukuun. (Sateenkaariperheet Ry i.a.a)

Lapsella voi olla enintään kaksi juridista vanhempaa. Juridinen vanhempi ei kuitenkaan välttämättä ole myös lapsen huoltaja, vaikka näin yleensä on. Juridinen vanhemmuus ilman huoltajuutta ei anna oikeutta hoitaa lapsen virallisia asioita tai edustaa lasta, eikä se pääty lapsen tullessa täysi-ikäiseksi. (Sateenkaariperheet Ry i.a.b)

Juridinen huoltajuus poikkeaa juridisesta vanhemmuudesta merkittävästi. Juridiset vanhemmat voivat keskenään sopia, toimivatko he molemmat lapsen juridisina huoltajina, vai esimerkiksi vain toinen heistä. Jos juridiset vanhemmat eivät pääse asiasta yhteisymmärrykseen tai jos juridista huoltajuutta haetaan muulle kuin juridiselle vanhemmalle, tuomioistuin päättää asiasta. Lapsen juridinen huoltaja voi olla periaatteessa kuka tahansa henkilö, jonka tuomioistuin katsoo lapsen edun mukaiseksi. (Jämsä 2008b, 63.)

Kaikilla lapsen juridisilla huoltajilla on yhtäläinen oikeus ja velvollisuus olla mukana päättämässä lapsen asioista ja tulla kuulluksi lapseen liittyvissä asioissa viranomaisten puolelta. Huoltaja ei kuitenkaan ole elatusvelvollinen, eikä lapsella ole perintö- tai tapamisoikeutta huoltajaansa, ellei huoltaja ole lapsen juridinen vanhempi. (Jämsä 2008b, 63.) Huoltajuus loppuu lapsen saavuttaessa täysi-ikäisyyden (Sateenkaariperheet Ry i.a.b).

Lapsen vanhempana voi perheessä toimia myös joku muu kuin se, jolla on juridiset vanhemman oikeudet (Väestöliitto 2016). Ilman biologista yhteyttä lapseen sosiaalisella vanhemmalla ei kuitenkaan ole samanlaisia juridisia oikeuksia tai velvoitteita lapseen (Kuronen 2003, 115–118). Biologisen vanhemman oikeudet nousevatkin vahvasti esiin esimerkiksi eron jälkeisen vanhemmuuden hoitamisessa (Kouluasiaa.fi i.a.).

Jämsä (2008b, 67) toteaa, ettei Suomessa tapaamisoikeuksia koskeva lainsäädäntö huomioi lainkaan perheiden moninaisuutta, sillä tapaamisoikeus voidaan vahvistaa vain lapsen ja juridisen vanhemman välille. Jämsä esittääkin olevan lapsen edun mukaista, jos kärjäoikeus saisi mahdollisuuden harkita tapaamisoikeuden vahvistamista myös muissa tilanteissa. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi ne, kun lapsen sosiaalisena vanhempana on toiminut pitkään esimerkiksi isovanhempi tai uusperheen aikuinen. (Jämsä 2008b, 67.)

Toisin kuin juridisia vanhempia, lapsella voi olla kahta useampia juridisia huoltajia (Jämsä 2008b, 63). Esimerkiksi uusperheissä lapsen sosiaalisena vanhempana toimivalle aikuiselle on lain mukaan mahdollista hakea oheishuoltajuutta tuomioistuimelta (Lastenhuoltolaki 1983). Oheishuoltaja on lapselle läheinen aikuinen, joka omalla suostumuksellaan määrätään kärjäoikeudessa toimimaan lapsen huoltajana hänen varsinaisten huoltajiensa lisäksi. Oheishuoltajuutta haetaan kirjallisesti kärjäoikeudesta. (Huiskala i.a.) Useamman kuin kahden huoltajan saaminen lapselle saattaa kuitenkin olla hankalampaa (Sateenkaariperheet Ry i.a.b).

3 POLYAMORIA

Polyamoria-sanassa yhdistyvät kreikan kielen sana *poly* (monta, useita) ja latinan kielen sana *amor* (rakkaus). Suoraan käännettynä polyamoria tarkoittaa siis 'useaa rakkautta'. Polyamoria perustuu käsitykseen siitä, että intiimejä, romanttisia ja seksuaalisia tunteita voi tuntea samanaikaisesti useampaa kuin yhtä henkilöä kohtaan. Polyamorisessa suhteessa voi olla osapuolia niin paljon kuin tuntuu mielekkäältä. Suhteen säännöt muodostetaan yhteisten keskustelujen kautta suhteen sisällä, niin että ne sopivat kaikille. (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.a)

Polyamoriseksi voidaan kutsua henkilöä, joka kokee polyamorisen suhteen mahdolliseksi tai toivottavaksi tavaksi järjestää ihmissuhteensa. Muita yleisiä nimityksiä ovat polyamoristi, polyamorikko tai lyhennettynä poly. (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.a) Tutkimuksessa käytämme tätä määrittelyä polyamorisesta henkilöstä.

3.1 Vastuullinen ja ei-vastuullinen monisuhteisuus

Ennen tarkempaa perehtymistä polyamoriaan on hyvä määritellä monisuhteisuus, jonka alle myös polyamoria terminä kuuluu. Monisuhteisuudella tarkoitetaan intiimejä, seksuaalisia ja/tai romanttisia suhteita, joissa on enemmän kuin kaksi osapuolta tai joissa osapuolilla on rinnakkain useampia intiimejä, seksuaalisia ja/tai romanttisia suhteita. Monisuhteisuus jakautuu *vastuulliseen* ja *ei-vastuulliseen* monisuhteisuuteen. *Ei-vastuullisen* monisuhteisuuden tunnetuin muoto on kumppanilta salaa tapahtuva rinnakkaissuhde eli pettäminen. (Polyamoria - monisuhteisuusyhdistys i.a.a)

Vastuullinen monisuhteisuus -ilmaisulla viitataan sellaisiin kaikkien osapuolten yhteisymmärrykseen perustuviin intiimeihin, seksuaalisiin ja romanttisiin suhteisiin, joissa on enemmän kuin kaksi osapuolta tai joissa osapuolilla on rinnakkain useampia intiimejä, seksuaalisia ja romanttisia suhteita. Vastuullisissa monisuhteissa kaikki osapuolet ovat siis tietoisia toisistaan ja hyväksyvät toistensa keskinäiset suhteet. Polyamorian lisäksi muita vastuullisen monisuhteiden muotoja ovat esimerkiksi avoimet suhteet, parinvaihto, polygamia (moniavioisuus), suhdeanarkismi ja ryhmäavioliitot. Polyamoriaan viitataan

joissain yhteyksissä sanalla ”monisuhteisuus”, vaikkei se ainoa monisuhteisuuden – tai vastuullisen monisuhteisuuden – muoto olekaan. (Polyamoria - monisuhteisuusyhdistys i.a.a)

Monisuhteisuutta on aikojen kuluessa tavattu huomattavissa määrin suurimmassa osassa kulttuureita (Anapol 2010, 45). Joissain kulttuureissa moniavioisuus eli polygamia on perinteiseen avioliittoinstituutioon kuuluva piirre, jossa rinnakkaisten suhteiden solmiminen on hyväksyttävää tai jopa suotavaa. Polygamian muotoja ovat polygynia (miehellä on useita vaimoja), polyandria (vaimolla on useita miehiä) ja ryhmäavioliitto, joka useamman kuin kahden osapuolen välinen liitto. (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.b)

Vaikka moniavioisuus yleensä nähdään yhtenä vastuullisen monisuhteisuuden muodoista, kaikissa moniavioisissa liitoissa vastuullisen monisuhteisuuden idea ei välttämättä täyty kumppaneiden yhtäläisen sananvallan ja samanarvoisuuden osalta. Esimerkiksi polygyniassa on mahdollista, ettei vaimolla ole sananvaltaa siihen, ottaako hänen miehensä uuden vaimon. Ideaali sukupuolten tasa-arvosta erottaakin polyamorian monista muista vastuullisen monisuhteisuuden muodoista, kuten esimerkiksi moniavioisuudesta. Polyamorisissa suhteissa kaikilla osapuolilla on yhtäläinen mahdollisuus rinnakkaissuhteisiin. (Sheff 2005, 1–3.) Lisäksi erona moniavioisuuteen on, ettei polyamoria sulje pois suhteita samaan sukupuoleen (Goldfeder & Sheff 2013, 157).

Monisuhteita esiintyy edelleen länsimaisissa kulttuuripiireissä esimerkiksi avoimen suhteen, parinvaihdon ja salaa kumppanilta toteutuvien rinnakkaissuhteiden kautta (Karhumäki 2010, 10). Polyamoria eroaa parinvaihdosta tavoitteellaan saavuttaa pitkäaikaisia, emotionaalisesti intiimejä suhteita. Ei-vastuullisesta monisuhteilusta eli uskottomuudesta polyamoria eroaa rehellisyyden painopisteellään ja pyrkimyksellään kaikkien osapuolten hyväksyntään ja tietoisuuteen. (Sheff 2005, 2–3; Klesse 2006, 574.)

3.2 Monisuhteisuuden ja polyamorian historia

Polyamorian juuret johtavat 1800-luvun utopiyhteisöihin, joista tunnetuin esimerkki on Oneida-yhteisö. Nykyaikainen polyamoria alkoi kuitenkin lisääntyä vasta 1960- ja 1970-

luvun Yhdysvalloissa seksuaalisen vallankumouksen aikana. Tällöin syntyi ympäristö, jossa polyamoriset suhteet tulivat huomioiduksi läntisessä maailmassa, suurimmassa mitataavassa sitten katolisen kirkon nousun. (Anapol 2010, 45, 53; Easton & Hardy, 28.)

Vastuullisen monisuhteisuuden laajeneva hyväksyntä, avoimet avioliitot ja muut kokeilut olivat esimerkkejä seksuaalisen vallankumouksen aikana tapahtuneista kokeiluista. Tunnettuja monisuhteisuuden malleja länsimaissa ovatkin 1960-luvun avoimet suhteet tai vapaat suhteet, joissa ihmiset hakivat rajojaan rakkauden ja seksuaalisuuden suhteen. (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.a) Merkittävin tämän aikakauden monisuhteisuusyhteisö oli San Franciscossa toiminut Kerista-yhteisö, joka oli samalla eräänlainen polyamorian prototyyppi. Myös polyamorisia yhteisöjä kehittyi 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa. (Sheff 2014, 48.)

Seksuaaliseen vallankumoukseen liittyi myös yksilöiden valinnanvapautta korostavan vapaamielisyyden nousu, joka linkittyi myös polyamoriaan. (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.a) Polyamorian katsotaan kehittyneen länsimaisen kulttuurin alueella näiden yhteiskunnallisten muutosten suorana seurauksena, sulautuen yhteen etenkin biseksuaalien ja vapaan rakkauden liikkeiden kanssa (Sheff 2014, 46, 48.) Polyamoria voidaankin nähdä vuosikymmenien saatossa kehittyneeksi vapaan rakkauden päivitettyksi malliksi (Polyamoria – monisuhteisuusyhdistys i.a.a). Polyamoria-termi on peräisin 1960-luvulta. Termillä viitattiin vastuullisiin monisuhteisiin Robert Heinleinsin romaanissa ”Stranger in a Strange Land”, vuodelta 1961. (Barker 2005, 2.)

1970-luvulla tutkimus monisuhteisuudesta kukoisti ja esimerkiksi parinvaihdosta ja ryhmäavioliitoista tehtiin monia tutkimuksia (Sheff 2014, 48). Radikaalien nuorten vaikuttajien ansiosta amerikkalainen viihde- ja kulttuurikenttä tuotti läpi 1970-luvun ei-mogamisia suhderatkaisuja tarkastelevia elokuvia, kirjoja ja kirjoituksia (Karhumäki 2010, 10).

Tutkimukset ja yleinen kiinnostus vastuullista monisuhteisuutta kohtaan hiipuivat, kun seksuaalinen vallankumous törmäsi yhteen AIDS:n sekä muiden sukupuolitautien leviämisen kanssa 1980-luvulla. Yhteiskunnan ilmapiirin vaikutuksesta vastuullinen monisuhteisuus siirtyi marginaaleihin, mutta polyamoriset yhteisöt jatkoivat toimintaansa. (Sheff 2014, 46–48; Karhumäki 2010, 10.)

2000-luvun polyamoria poikkeaa kuitenkin näistä ajoista melko paljon. Internet-aika on tuonut suuria verkostoitumisen mahdollisuuksia monille marginaaleissa oleville ihmisryhmille, niin myös polyamorisille. Internet tarjoaa nykyään lukuisia polyamoria-sivustoja, joissa rakentaa omaa yhteisöä, saada vertaistukea, kysyä neuvoa tai etsiä kumppania. (Sheff 2014, 49.) Internet-ajan myötä myös polyamoria -termin käyttö on yleistynyt huomattavasti. (Barker 2005, 2.)

Nykyaikana polyamorialla on esimerkiksi Yhdysvalloissa kasvavaa näkyvyyttä valtamediassa muun muassa erilaisten tv-ohjelmien ja dokumenttien ansiosta. Vaikka sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus polyamoriasta ovat lisääntyneet median kautta, elämäntyylin esittely kyseisissä yhteyksissä tuotetaan yleensä yksisuhteisuuden viitekehystä. (Ritchie 2010, 46–47.) Suomessa polyamoria on saanut julkisuutta vasta muutaman vuoden ajan. Suhdemuoto on profiloitunut julkisuudessa lähinnä nuorten korkeakoulutettujen ihmisten elämäntavaksi. (Karhumäki 2010, 10.) Myös Suomessa polyamorisia suhteita ja perhemuotoja on nähty muutamissa televisio-ohjelmissa ja lehtihaastatteluissa.

3.3 Polyamoria suhdemuotona

Polyamoriassa erona perinteisiin parisuhteisiin on ihanne, jossa sitoutumisen ja rehellisyyden kautta saavutetaan vapaus olla ihmissuhteessa useamman kuin yhden henkilön kanssa. Polyamoriset suhteet muodostetaan eri osapuolia kuunnellen ja tavoitteellisesti. Tyypillisimmillään polyamoriassa pyritään vakiintuneisiin, pitkäkestoisiin ihmissuhteisiin, joskin käytännön suhdemalleja on olemassa monenlaisia. (Polyamoria - Monisuhteisuusyhdistys Ry i.a.a; Karhumäki 2010, 16.)

Polyamorinen suhde ei välttämättä ole seksuaalinen, vaan se voi toteutua myös ainoastaan henkisenä tai emotionaalinen ihmissuhteena. Toisaalta myös polyamorisessa suhteessa seksuaalisuuden toteuttaminen voi olla ensisijainen tarkoitus. (Polyamoria - Monisuhteisuusyhdistys Ry i.a.a; Karhumäki 2010, 16.) Yleiset käsitykset polyamoriasta ja muista monisuhteista liittyvät yleensä seksuaalisuuteen. Tämä johtunee osittain siitä, että ne harvat tutkimukset, joita polyamoriasta on tehty, ovat keskittyneet seksuaalisuutta sisältäviin polyamorisiin suhteisiin. (Scherrer 2010, 156, 159.)

Pelisäännöistä sopiminen ja niistä kiinni pitäminen on olennaista. Polyamoristit määrittelevät pettämisen teoiksi, jotka rikkovat suhteessa tehtyjä sopimuksia. Pettämistä pidetään polyamorian periaatteille jokseenkin vieraana ja ehkä jopa tarpeettomana ilmiönä, sillä luvan rinnakkaiseen suhteeseen voi saada kysymällä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei pettämistä tapahtuisi myös polyamorisissa suhteissa. Pettäminen ei kuitenkaan ole polyamorisessa suhteessa sen hyväksyttävämpää kuin muissakaan suhteissa. Polyamorisuus korostaakin vastuullisuutta, rehellisyyttä ja tasa-arvoa, ja sen arvopohja on autonomiaan ja tasa-arvoon perustuva toisen ihmisen kunnioittaminen. (Karhumäki 2010, 17; Klesse 2006, 571.)

Polyamoriaa käsittelevää suomenkielistä kirjallisuutta ja tutkimustietoa on vähän (Karhumäki 2010, 7). Jesse Matilaisen englanninkielisessä pro gradu -tutkielmassa (2012) selvisi, että polyamoristit muodostavat selkeästi erottuvan ryhmän, joka eroaa tilastojen kautta määritellystä suomalaisesta normista. Suurin osa vastaajista oli ei-kristittyjä kaupunkilaisia. Vastaajat korostivat keskinäisen yhteisymmärryksen, suostumuksen ja vapaaehtoisuuden merkitystä parisuhteissaan, mikä heijastaa polyamorian tasa-arvon ihanetta. Myös keskustelu ja yhteiset sopimukset olivat olennaisia tekijöitä siinä, miten vastaajat kokivat itsensä yksilöiksi parisuhteissaan. (Matilainen 2012, 51, 93.)

Polyamoriaa tarkasteltaessa on selvyuden vuoksi hyvä määritellä myös avoin suhde, johon polyamorian usein virheellisesti oletetaan rinnastuvan. Avoin suhde on polyamorian lailla vastuullisen monisuhteisuuden muoto. Avoin suhde mahdollistaa osapuolten yhteisymmärryksessä pääasiallisen suhteen ulkopuoliset seksuaaliset suhteet, mutta ei ihastumista tai rakastumista muihin. Tällöin ensisijaisen eli primaarisuhteen osapuolet sopivat toteuttavansa seksuaalisuuttaan suhteen ulkopuolella tai kutsuvat suhteeseen vierailevia osapuolia. Avoimen suhteen vastakohta on suljettu suhde, jota pidetään länsimaalaisessa kulttuurissa normina. Suhteen ollessa suljettu sen osapuolet ovat sitoutuneet toisiinsa tavalla, joka sulkee pois mahdollisuuden uusiin, ulkopuolisiin intiimeihin suhteisiin. (Karhumäki 2010, 10, 16.)

Polyamoriset suhteet eivät ole automaattisesti avoimia, vaan kuten muutkin suhteet, ne voivat olla osapuolten yhteisellä päätöksellä avoimia tai suljettuja. Polyamorinen suhde voi muodostua esimerkiksi useamman aikuisen perheestä, jossa keskinäinen sitoutuminen on erittäin tiivistä ja ulkopuoliset suhteet rajataan ehdottomasti pois. (Karhumäki 2010,

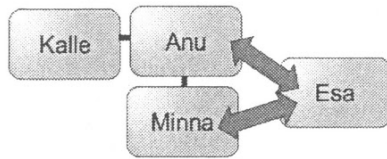
10, 16.) Tällaista polyamorian muotoa, jossa valitun suhteen ulkopuoliset suhteet ovat poissuljettuja, kutsutaan polyfideliteetiksi eli polyuskollisuudeksi (Anapol 2010, 49; Sheff 2014, 3–4).

Polyamorisista suhteista on olemassa monenlaisia eri muotoja (Kuva 2). Tällaisia ovat esimerkiksi polyuskollisuus, avoin tai suljettu ryhmäavioliitto sekä useamman kuin kahden ihmisen muodostamat seksuaaliset suhteet. (Klesse 2006, 571.) Polyamorinen suhde voi myös olla hierarkkinen, jolloin kumppaneiden keskinäinen asema ei ole yhdenvertainen. Kyseisessä suhdemuodossa yhden suhteista (tyypillisesti avo- tai aviopuolison kanssa olevan) katsotaan olevan ensisijainen muihin nähden. Tätä suhdetta kutsutaan primäärisuhteeksi tai ensisijaiseksi suhteeksi. Tämän lisäksi henkilöllä on yksi tai useampia toissijaisia suhteita. (Easton & Hardy 2009, 52–53.)

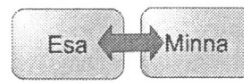
Psyko - ja seksuaaliterapeutti Aune Karhumäki (2010, 7–14) toteaa kirjallisuuteen ja kyselyaineistoon perustuvassa yhteenvetoartikkelissaan, että valtaosalla hänen kyselynsä vastanneista polyamoristeista oli yksi vakituinen kumppani. Primaarisuhteen lisäksi heillä oli toinen seurustelusuhde, yleisimmin etäsuhteenä. Avoimessa suhteessa eli noin kolmannes vastaajista. Pyrkimys rehellisyyteen, avoimuuteen ja halu sitoutua irti omistamisenhalusta olivat valtaosalle vastaajista oleellisia piirteitä polyamoriassa. (Karhumäki 2010, 7–14.)

Polyamorisessa suhteessa elämiselle voi olla useita erilaisia perusteluja. Toisille polyamoria tulee ratkaisuksi elämäntilanteen kautta esimerkiksi silloin, kun suhteen osapuolista toinen tai molemmat haluavat toteuttaa seksuaalisuuttaan uudella tavalla, mutta eivät halua luopua nykyisestä parisuhteestaan. Valinta voi pohjautua myös vapauden ja tasa-vertaisuuden periaatteille. Osa kokee elämäntapansa poliittiseksi ratkaisuksi, joka asettuu yhteiskunnan arvo- ja parisuhdeolettamuksia vastaan. Jotkut polyamoristit pitävätkin itseään “ihmissuhdeanarkisteina”, koska kyseenalaistavat perinteisiä käsityksiä ihmis- ja parisuhteista. (Anapol 2010, 5; Karhumäki 2010, 7, 16.) Matilaisen tutkimuksessa kymmenesosa nettikyselyyn vastaajista mielsi itsensä ihmissuhdeanarkistiksi (Matilainen 2012, 43).

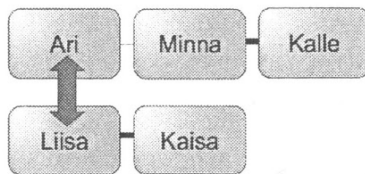
Avoin ryhmäavioliitto. Anu, Esa ja Minna ovat sitoutuneet toisiinsa avioliiton kaltaisessa suhteessa. Rinnakkaisuhteita voi olla, mikäli kaikille se sopii.

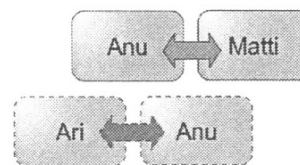
Monogaminen liitto. Perinteinen parisuhde, jossa Esa ja Minna ovat sitoutuneet avioliiton kaltaisella suhteella toisiinsa. Rinnakkaisuhteet eivät ole sallittuja.

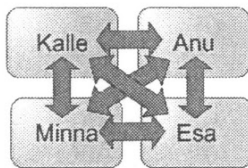
Intiimiverkosto. Alla kuvattuna tilanne, jossa Ari ja Liisa ovat avioliiton kaltaisessa suhteessa toisiinsa. Verkoston jäsenillä voi olla useita rinnakkaisuhteita.

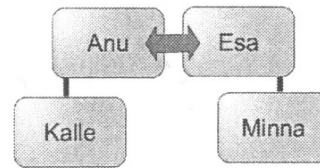
Sarjamonogamia. Alla kuvattuna tilanne, jossa kukin pariskunta elää Yhtä suhdetta kerrallaan, mutta elämänsäkaarella nämä suhteet Seuraavat toisiaan. Rinnakkaisuhteita ei sallita.

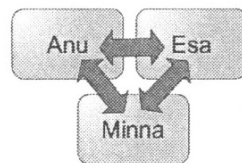
Polyuskollisuus. Alla kuvattuna tilanne, jossa Kalle, Anu, Esa ja Minna ovat yhtä perhettä ja sitoutuneet vain toisiinsa.

Avoin avioliitto. Alla kuvattuna tilanne, jossa Anu ja Esa ovat naimisissa, mutta molemmilla on rinnakkaisuhteet tahoillaan.

Triadi. Alla kuvattuna tilanne, jossa Anu, Esa ja Minna ovat avioliiton kaltaisessa suhteessa toisiinsa. Rinnakkaisuhteita voi olla.

(KUVA 2. Polyamoriantilanteita Karhumäen (2010) mukaan, jossa käytetty lähteenä Anapolin (1997, 8–9) teosta, joka mukaillee teosta Nearingin (1992) kirjoitelmää Polyfidelity Primer: Forms responsible monogamy can take.)

Polyamoristeja asuu eniten kaupunkiympäristöissä, sillä urbaaneilta alueilta on helpompi löytää muita polyamorisia ja yleistä hyväksyntää erilaisuudelle. Eniten polyamorisia ih-

misiä on Australiassa, Kanadassa, Yhdysvalloissa ja läntisessä Euroopassa. Polyamoristen ihmisten kokonaislukumäärästä ei ole saatu luotettavaa tietoa, sillä useat polyamoriset henkilöt pitävät elämäntyyliänsä salassa peläten avoimuudesta seuraavia ongelmia. (Sheff 2014, 1–3, 51–52; Goldfeder & Sheff 2013, 194; Matilainen 2012, 43; kappale 3.5.)

Jonkinlaisessa vastuullisen monisuhteen muodossa (ks. kappale 3.1) eli eräässä kyselytutkimuksessa noin 4 prosenttia otoksesta. Tämä vastaa suunnilleen samaa määrää, kuin mitä homo- ja biseksuaalisia ihmisiä esiintyy samanlaisissa otoksissa. (Conley, Moors, Matsick, & Ziegler 2013, 3.) Polyamoriaan liittyvien internetsivustoilla käyntien perusteella tehdyt arviot ovat vaihtelevia: niiden perusteella esimerkiksi Yhdysvalloissa olisi 1.2-9.8 miljoonaa vastuullista monisuhteilijaa, joista osa lienee myös polyamoristeja. (Sheff 2014, 1–3.)

3.4 Polyamoriset lapsiperheet

Polyamoriseksi perheeksi voidaan määritellä polyamoriset henkilöt, jotka elävät yhdessä ja kokevat olevansa perhe. Polyamorinen perhe voi olla myös ryhmä polyamorisia henkilöitä, jotka pitävät toisiaan perheenjäseninä siitä riippumatta, asuvatko he yhdessä vai eivät. (Veaux i.a.) Tässä luvussa keskitytään lapsiperheisiin, sillä se on tutkimuksellemme olennaista.

Polyamorisia lapsiperheitä on olemassa monenlaisissa muodoissa. Yleisin muoto vaikuttaa olevan kahden aikuisen ja yhteisten lasten perhe, jossa vanhemmilla on avo- tai avio- puolison lisäksi tahoillaan rinnakkaisuhteita. Tällainen perhemuoto onkin helpompi käsitellä perheeksi kuin harvinaisemmat isommat ryhmämuodot, joissa voi olla suurempaa vaihtuvuutta. (Sheff 2014, 6–7, 165–166.)

Suomessa polyamoristen lapsiperheiden elämästä ei ole toistaiseksi tehty tutkimuksia, joten tutkimuksessa käytetään kansainvälistä tutkimustietoa aiheesta. Ulkomaalaisista tutkimuksista kattavin on Sheffin vuosina 1996-2012 tekemä 15-vuotinen etnografinen pitkittäistutkimus yhdysvaltalaisista polyamorisisista lapsiperheistä. Tutkimuksen lapsiperheosio keskittyi perheisiin, joissa kolme tai useampi aikuista oli sitoutunut toisiinsa ja jaka-

maan vastuun lasten kasvatuksesta. Tutkimus osoitti polyamoristen perheiden olevan kaiken kaikkiaan tyytyväisiä perhe-elämäänsä. (Sheff 2010, 165, 170; Goldfeder & Sheff 2013, 189–190.)

Yhdysvalloissa enemmistö polyamoristen perheiden aikuisista on valkoisia, korkeakoulutettuja, työssäkäyviä ja keskiluokkaisia ihmisiä. Etninen tausta ja luokka-asema todennäköisesti vaikuttavat omalta osaltaan positiivisesti koettuun tyytyväisyyteen ja onnellisuuteen. Polyamoriset vanhemmat näkevät polyamoriolla olevan positiivista vaikutusta sekä perheen aikuisiin, että lapsiin. Polyamorisissa perheissä asuvat lapset vaikuttavat olevan yleisesti ottaen hyviä artikuloimaan, itsevarmoja ja luottavaisia perheensä rakkauten suhteen. (Sheff 2010, 165, 170; Goldfeder & Sheff 2013, 193, 199.)

Polyamorisen lapsiperheen suurimmaksi hyödyksi lasten kasvattamisen kannalta voidaan nähdä emotionaalinen läheisyys ja useiden aikuisten luomat laajemmat resurssit. Monet polyamoriset vanhemmat ovat tottuneet ihmissuhteissaan rakentamaan luottamusta ja läheisyyttä suoran ja avoimen kommunikoinnin kautta. Nämä samat toimintamallit ovat heille luontevia myös vanhemmuudessa. Rehellisyyttä pidetään tärkeänä rakennusaineena lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa. Lapsille halutaan olla aitoja ja helposti lähestyttäviä. (Sheff 2010, 171–173, 181.)

Laajemmilla resursseilla puolestaan tarkoitetaan muun muassa kotitalouden, kotitöiden ja toimeentulon jakamista useampien ihmisten kesken. Tämä voi mahdollistaa enemmän omaa aikaa vanhemmille, sillä lapsia hoitavia aikuisia on enemmän. Lapset saavat huomiota useilta aikuisilta, niin emotionaalisen tuen kuin käytännön avun (kotitehtävät, kyyditykset) muodossa. Myös lasten saamia useita roolimalleja ja turvallisia aikuisia pidetään tärkeinä. (Sheff 2010, 171–176, 181.)

Sheffin tutkimus polyamorisesta perhemuodosta on ainutlaatuinen, koska siinä tutkittu myös polyamoristen perheiden lasten kokemuksia perhe-elämästä (Conley, Ziegler, Moors, Matsick & Valentine 2012, 7). Lapset ovat maininneet polyamorisen perhemuodon hyötypuoliksi käytännön asioita: on enemmän ihmisiä, joilta pyytää kyytiä jonnekin. Myös kotiläksyihin saa apua helposti ja auttajiksi on tarjolla erilaisilla taidoilla varustettuja ihmisiä. Lapset kokevat hyötynä myös yleisesti ottaen sen, että on enemmän ihmisiä, joilta saada huomiota. Myös laajennettujen taloudellisten resurssien kautta rahaa riittää

perheelle paremmin esimerkiksi joululahjojen muodossa. Teini-ikäiset lapset mainitsevat hyödyiksi avoimen, rehellisen ja kuuntelevan ilmapiirin lapsen ja vanhemman välillä. Lisäksi useat tukena ja roolimallina toimivat aikuiset ovat heidän mielestään hyvä asia. (Goldfeder & Sheff 2013, 208–215.)

Polyamorisen perhemuodon varjopuolen vanhemmat kokevat tulevan esiin lapsiperheessä melko samalla lailla kuin muissakin perheissä: tilanteessa, jossa lapsi on kiintynyt vanhempansa uuteen kumppaniin, mutta suhde päättyy. Tästä voi aiheutua lapselle surua ja ahdistusta. Toinen polyamorian haittapuoli on seksuaaliseen vähemmistöön kuulumisen stigma, joka voi vaikuttaa suuresti myös perhe-elämään. (Sheff 2010, 176–178.)

Lasten esiin nostamia haittapuolia ovat erotilanteiden menetysten lisäksi käytännön ongelmat kuten kodin ruuhkautuminen, yksityisyyden vähäisempi määrä ja erimielisyydet sisarusten tai sisarpuolten kanssa. Jotkut lapset kokivat myös leimaantuneensa perhemuodon takia, mutta se ei vaikuttaisi olevan yleistä. Tämä voi olla osaksi lasten hyvän luokkaseman ansiota. Teini-ikäisten lasten mainitsemia haittoja olivat myös ajoittainen liiallisen valvonnan määrä sekä siitä seuraava kasvava todennäköisyys jäädä kiinni kielletyistä asioista. Kyseisiä haittapuolia on kuitenkin kyseenalaista profiloida nimenomaan polyamorisesta suhdemuodosta johtuviksi tai suoraan siihen liitettäväksi. (Goldfeder & Sheff 2013, 220–232; Sheff 2014, 193–231).

Polyamorisessa lapsiperheessä suhde kumppanin lapseen voi olla esimerkiksi lisävanhemman kaltainen, sukulaismainen tai vanhemman sisaruksen suhdetta nuorempaan muistuttava. (Sheff 2014, 5.) Vanhemman kaltainen suhde muotoutuu yleisimmin silloin, kun lapsi on tuntenut vanhemman kumppanin vauvasta tai taaperosta saakka tai kun kumppani asuu lapsen kanssa samassa taloudessa. Vanhempien lyhytaikaisen tai muualla asuvan kumppanin lapset kokevat useimmiten valituksi sukulaiseksi tai ystäviksi. (Goldfeder & Sheff 2013, 198–199.)

Sheff peilaa tutkimustuloksiaan Bowlbyn (1969) esittämään kiintymyssuhdeteoriaan, joka korostaa lapsen ja hänen kiintymyshahmonsa välisellä kontaktilla ja sen pysyvyydellä olevan lapseen eniten vaikutusta, ei niinkään aikuisten välisillä suhdekuvioilla itessään. Polyamorisessa perheissä eläminen tarjoaa lapselle tilaisuuden muodostaa kiintymyssuhteita useisiin aikuisiin, jotka voivat tarjota lapselle moninaisia taitoja, resursseja

ja luonteenpiirteitä. Tämän edun on kuitenkin mahdollista kärsiä kiintymyshahmon poistuessa lapsen elämästä, jos se tuottaa lapselle eroahdistusta ja surua. Toisaalta edellä mainitun on mahdollista tapahtua myös yksiavioisissa perheissä, etenkin uusperheiden myötä. (Sheff 2010, 176–177; Goldfeder & Sheff 2013, 241–242, Conley ym. 2012, 9)

On olemassa erilaisia teorioita siitä, kuinka monta läheistä kiintymyssuhdetta lapsi pystyy muodostamaan. Osa asiantuntijoista kannattaa ajatusmallia, jonka mukaan lapsi voi muodostaa yhtä läheisiä kiintymyssuhteita myös muihin ihmisiin, kuin synnyttäjäänsä. (Huttunen 2001, 65; Silvén 2010, 71.) Lapsen elämään voi tulla turvallisia aikuisia myös vanhemman uuden parisuhteen kautta (Silvén 2010, 15). Polyvanhemmilla on useita samoja strategioita kumppanin valintaan kuin yksinhuoltajilla. Polyamoriset vanhemmat ovatkin valikoivia, varovaisia ja hitaita esittelemään lapsille uusia kumppaneitaan. He kertovat lapsille suoraan, mitä uusilta kumppaneilta voi odottaa. (Sheff 2010, 179–181.)

Polyamoristen perheiden lapset vaikuttavat vastaavan hyvin ikätasonsa mukaista tyyppilistä kehitystä. Pienet lapset eivät vielä huomaa eroa oman perheensä ja muiden perheiden välillä. Heille perheen aikuisilla tuntuu olevan merkitystä eniten siinä muodossa, mitä kyseinen henkilö tekee lapsen kanssa tai muuten tarjoaa lapselle. Lasten huomio kiinnittyy vähemmän aikuisten välisiin suhteisiin. Lapset suhtautuvat vanhempien kumppaneihin samalla tavalla kuin muihin turvallisiin ja luotettaviin aikuisiin elämässään, kuten isovanhempiin. Lapsille tärkeintä vaikuttaa olevan, että heillä on elämässään turvallisia aikuisia, jotka välittävät heistä. (Sheff 2014, 136–137.)

Selkeää näyttöä siitä, että yksiavioinen perhemuoto olisi vastuullista monisuhteisuutta parempi vaihtoehto lapsen kannalta, ei ole toistaiseksi löydetty. Aihetta olisi kuitenkin hyödyllistä tutkia laajemmin. (Conley ym. 2012, 9.) On otettava huomioon, että polyamorista perheistä on vaikeaa saada tilastollisesti merkittävää ja koko ihmisjoukkoa edustavaa otosta, sillä polyamoristen ihmisten kokonaislukumäärää on haastavaa arvioida. Kuten muissakin seksuaalivähemmistöihin kuuluvien perheiden tutkimuksissa ja perhetutkimuksessa ylipäänsä, myös polyamoristen perheiden tutkimuksissa aktiiviset ja itsensä terveiksi kokevat perheet osallistuvat todennäköisemmin vapaaehtoisesti tutkimuksiin. Tämä jo itsessään aiheuttaa sen, ettei tulosten yleistettävyydestä voi antaa takeita. (Goldfeder & Sheff 2013, 194.)

4 VARHAISKASVATUS MONINAISTEN PERHEIDEN KOHTAAJANA

Yhdenvertaisuuslaissa linjataan, että kaikkia lakiin perustuvaa opetusta tai koulutusta järjestäviä henkilöitä koskee velvollisuus luoda syrjintää ennaltaehkäiseviä ja yhdenvertaisuutta edistäviä käytäntöjä. (Yhdenvertaisuuslaki 2014). Laki koskee myös varhaiskasvattajia. Varhaiskasvattajan on hyvä pohtia omassa toiminnassaan sitä, miten huomioi moninaisuuden arjen kielenkäytössä ja toiminnoissa. (Karvinen 2008, 195).

Yhteiskunnallinen asema asettaa moninaiset perheet hyvin erilaiseen asemaan muihin perheisiin nähden. Siksi olikin tärkeää, että varhaiskasvatuksen työntekijät omalla työllään ja olemuksellaan loisivat moninaisille perheille kokemuksen sujuvasta ja toimivasta yhteistyöstä. (Jämsä 2008a, 99–100.)

4.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joissa yhdistyvät kasvatus, opetus ja hoito. Valtakunnallisten linjausten mukaan varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluina, joista yleisempiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoimen toiminnan paikat. Kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset tuottavat varhaiskasvatuspalveluita. (Stakes 2005, 11.) Opinnäytetyössämme varhaiskasvatuspalveluilla tarkoitetaan päiväkotitoimintaa.

Varhaiskasvatusta toteutetaan lakien, asetusten ja suunnitelmien mukaan. Merkittävin uudistus oli päivähoitolain muuttuminen varhaiskasvatuslaiksi 1.8.2015. Lain mukaan jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatuslaki 2015.) Vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Koulun aloitusta edeltävä esiopetus on toiminnallista varhaiskasvatusta. Osallistuminen esiopetukseen tuli velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen asiakirja, joka ohjaa sisältöä, laatua ja kuntien omien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Opetushallitus uudistaa

parhailaan asiakirjaa ja se annetaan kuntien käyttöön vuonna 2017. Siihen asti varhaiskasvatuksen sisältöä ja pedagogiikkaa ohjaavana suosituksena toimii Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Jokaisessa kunnassa tulee laatia kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Kunnan yleisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi päiväkodeilla on mahdollisuus laatia oma, toimintayksikön erityispiirteitä ja toimintoja kuvaavan varhaiskasvatussuunnitelma. Päiväkodin omassa suunnitelmassa näkyvät arjen toiminnan painotukset ja lähtökohdat. Myös jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Lapsen varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvattajien ja vanhempien yhdessä hoitosuhteen alussa laatimaan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (vasu), jonka tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Varhaiskasvattajien osaamisen kautta jokaisen lapsen vasu tulee osaksi lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Varhaiskasvatuslaissa määritetään, että varhaiskasvattajien tulee toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössä. Lisäksi laissa todetaan, lapsen vanhemmille tai huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai huoltajilleen on varhaiskasvatuksessa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Erityisesti kumppanuus edellyttää luottamusta, tasavertaisuutta ja kunnioitusta vanhempien ja kasvattajien välillä. Lapsen vanhemmilla on aina lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Kasvattajien koulutus sekä ammatillisuus tuovat heille vastuun kasvatus-

kumppanuuden luomisesta. (Stakes 2005, 31.) Varhaiskasvatuslaki haastaa varhaiskasvattajat uudenlaisen kasvatuskumppanuussuhteen luomiseen ja kehittämiseen tulevaisuudessa (Karila 2016, 41).

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on, että varhaiskasvatus ja koti kulkevat käsi kädessä kohti yhteistä päämäärää. Kasvattaja asettuu kumppanuudessa vanhemman rinnalle kulkijana. Lähtökohtana on, että vanhemmat ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta kotona, ja varhaiskasvattajat silloin, kun lapsi on varhaiskasvatuksen piirissä. Työntekijän ja vanhemman kumppanuus luo lapselle tunteen siitä, että hänelle tärkeät aikuiset tekevät yhteistyötä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.)

Varhaiskasvatuksen laaduntekijöitä ovat ammattitaitoinen henkilöstö varhaiskasvatuksessa sekä lapsiryhmien koko. (Karila 2016, 25-26.) Sosiaalihuollon henkilöstön ammatitipätevyyksistä todetaan, että lastentarhanopettajan tehtävissä toimiessa tutkinnon taso on kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.) Varhaiskasvatuslaki taas määrittää, varhaiskasvatuksen yhdessä lapsiryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

4.2 Kasvatuskumppanuuden käytäntöjä

Kasvatuskumppanuuden rakentaminen varhaiskasvatuksessa aloitetaan tutustumisella. Kasvatuskumppanuus-työmallimenetelmän mukaan tutustumiskäynti perheen kotona on hyvä tapa aloittaa kumppanuus. Tutustumiskäynnin ideana on käydä aloituskeskustelu. Tutustumiskäynti voi olla luontevaa tehdä kotona, sillä tavoitteena on keskustella lapsen hoidon aloittamisesta, perheen odotuksista ja toiveista. Oman kodin ilmapiiri voi rohkaista vanhempia puhumaan avoimesti ja madaltaa kynnystä tuoda heidän omia odotuksiaan lapsen päivähoitoon liittyen. Aloituskeskustelu on mahdollista käydä myös päiväkodissa tai muussa sopivassa paikassa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 40–42.)

Kasvatuskumppanuus on käsitteenä vielä melko uusi. Sen tarkasteluun on useita erilaisia näkökulmia. Kumppanuus voi olla suhde, joka muodostuu vanhemman ja kasvattajan välille, kun lapsi aloittaa päivähoidon. Kasvatuskumppanuudessa suurin merkitys on suhteiden synnyttämisestä sekä niiden ylläpitämisestä. Vanhemmat odottavat työntekijöiden olevan yhteydessä heihin ja luovan yhteyden lapseen. Lisäksi vanhemmat voivat toivoa työntekijöiltä valmiuksia keskustella heidän kanssaan vanhemmuuden kysymyksistä. (Kekkonen 2012, 42–44.) Mia Koivunen (2005) tutki pro gradu -tutkielmassaan vanhempien käsityksiä kasvatuskumppanuudesta sekä kasvatuksesta päiväkodissa. Tuloksissa esiin nousi, että käsitteenä kasvatuskumppanuus oli osittain vieras vanhemmille, mutta lähes kaikki perheet mielsivät sen yhteiseksi yritykseksi kasvattaa lasta. (Koivunen 2005, 60-62.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteissa on määritelty, että varhaiskasvatuksen työntekijöiden pitäisi tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella. Lapsen tukemiseksi vanhemmat ja varhaiskasvattajat keskustelevat yhteisestä toimintatavasta. (Stakes 2005, 32.) Ihanteellinen tilanne olisi, jos vanhemmat ja päivähoidon ammattilaiset voisivat yhteistyösuhteessaan ilmaista huolensa lapsesta. Myönteisen ilmapiirin ylläpitäminen on tärkeää myös ongelmatilanteissa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18.)

Mari Männistön (2011) opinnäytteessä kasvatuskumppanuuden toteutumista tutkittiin vanhempien näkökulmasta. Tärkeimpänä yhteistyön muotona nähtiin tiedon jakaminen ja päivittäiset kohtaamiset kasvatuskumppaneina. Myös avoimen vuorovaikutuksen merkitystä kasvatuskumppaneina korostettiin. Vuorovaikutusta koettiin hankaloittavan hoitajien ja hoitopaikan jatkuva vaihtuvuus. Tutkimustulosten perusteella voidaan siis olettaa, että luottamussuhteen syntymisen taustatekijöinä ovat kiireetön ilmapiiri sekä pysyvät hoitajat, jotka luovat tuttuuden tunteen. (Männistö 2011, 54, 75, 82.)

Keskeisessä osassa kasvatuskumppanuutta ovat keskustelutilanteet. Yhteiset keskustelut vanhemman ja varhaiskasvattajan välillä tapahtuvat päivittäisissä kohtaamisissa tulo- ja hakutilanteissa. Kasvatuskumppanuus ja keskustelut vanhempien ja kasvattajien välillä kehittyvät koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan. Keskustelut lisäävät myös vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksessa. Päivittäiset keskustelut avaavat tilaa puhua

niin tavanomaisista lapsen asioista kuin haastavistakin tilanteista. Vanhemmille on ensisijaisen tärkeää jakaa ajatuksiaan juuri omasta lapsestaan. Myönteinen puhe lapsen päivähoitopäivästä auttaa vanhempaa ymmärtämään lasta ja tallentamaan muistoja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45.)

Heidi Stamin (2012) opinnäytetyössä varhaiskasvattajat korostivat vanhempainiltojen, vasu-keskusteluiden sekä vanhempain ryhmän merkitystä vanhempien osallisuuteen. Kasvattajien mielestä olisi tärkeää informoida siitä mahdollisuudesta, että vanhemmat voivat osallistua päiväkodin arkeen, kuin heillä vain on mahdollisuuksia. Vanhemmat näkivät kasvatuskumppanuuden hankaloituvan, jos varhaiskasvatuksen henkilöstön vaihtuvuus on suurta. Tuloksissa todetaan, että kasvatuskumppanuussuhteen syntyminen vie aikaa, joten muutokset varhaiskasvattajissa toimintakausittain hankaloittavat kasvatuskumppanuussuhteen luomista. Varhaiskasvatuksessa ammattilaiset ja vanhemmat tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen hyväksi. (Stam 2012, 45, 55.)

Kasvatuskumppanuuden kehittymisen haasteina ovat tämän päivän yhteiskunnassa varhaiskasvatuksen lapsiryhmien muutokset, lyhyet kasvattajasuhteet ja uusien kasvatuskumppanuussuhteiden rakentaminen (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen, 2009, 119). Kasvatuskumppanuudessa kaikki perustuu luottamukseen. Henkilökunnan vaihtuvuus on haaste syvemmän vuorovaikutussuhteen ja kasvatuskumppanuuden luomiseen. (Karila 2006, 99 – 101.)

4.3 Vuorovaikutuksen merkitys kasvatuskumppanuudessa

Keskeisenä osana kasvatuskumppanuutta on vuorovaikutus. Kasvattajan ja vanhempien välinen vuorovaikutus vaikuttaa aina lapseen. Vuorovaikutuksen tulisi olla tasavertaista kumppanuutta ja perustua luottamukseen. (Koivunen 2009, 151–152.) Kasvatuskumppanuuden asiakassuhteessa kasvattajat ja vanhemmat ovat samanarvoisia, mutta heidän tietonsa lapsesta ovat sisällöltään erilaisia. Näin taidot toimia lapsen kanssa yhdistyvät lapsen hyvinvointia tukevalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.)

Kasvatuskumppanuuden käytännöissä olennaisena osana keskustelua on dialogisuus. Dialogisuus on pyrkimystä yhteisymmärrykseen ja kykyyn ohjata vuorovaikutusta rakentumisen suuntaan. Hyvässä dialogissa keskustelijat oppivat toisiltaan ja voivat muuttaa asenteitaan tai mielipiteitään. Dialogisessa keskustelussa pyritään lopputulokseen, johon kumpikaan keskustelun osapuoli ei pystyisi ilman toista. Tällöin voidaan puhua yhteisasiantuntijuudesta. (Mönkkönen 2007, 86- 89, 103–104.)

Dialogi vaatii aina luottamuksen, jottei vanhempi koe varhaiskasvattajan esittämiä ajatuksia uhkana. Dialogisen suhteen rakentuminen onnistuu paremmin, mitä varhaisemmassa vaiheessa kasvattaja tutustuu lapsen vanhempiin ja tekee heidän kanssaan yhteistyötä. Vaikka vanhemmat voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen yhtä hyvin kuin varhaiskasvattajatkin, voidaan kokea, että työntekijöillä on usein valta-asema, kun keskustellaan lapsen varhaiskasvatusasioista. Dialogi vaatii kärsivällisyyttä, etenkin kun puhutaan vaikeista asioista. (Mönkkönen 2007, 89, 103.)

Varhaiskasvattajien ja vanhempien vuorovaikutuksen toimivuuteen on todettu vaikuttavan kolme asiaa: kasvattajan ja vanhemman kulttuuriset arvot, perheen taustatekijät sekä kasvattajien uskomukset, arvot ja toimintamallit. Myös vuorovaikutukseen liittyvät arvot, uskomukset ja toimintamallit, joita varhaiskasvattajat ovat omaksuneet lapsuudessaan asettavat omat haasteensa vuorovaikutuksen toimivuuteen. Varhaiskasvattajan voikin olla vaikea laittaa syrjään omia kulttuurisia arvojaan toimiakseen yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. (Kekkonen 2012, 60.)

Merkityksellisiä vuorovaikutustilanteita vanhemmille ovat lasten tuonti- ja hakutilanteet, joissa vaihdetaan päivän kuulumiset. Näissä tilanteissa varhaiskasvattaja kertoo vanhemmalle lapsen päivän kulusta. Päiväkotiarjen ymmärtäminen auttaa vanhempaa yhdistämään kotona tapahtuvan toiminnan lapsen päiväkotikokemuksiin. (Karila 2006, 102–103.) Lasten tuonti- ja hakutilanteissa keskustelut ovat tervehdysluonteisia ja rutiininomaisia. Usein näissä tilanteissa varhaiskasvattajat joutuvat jakamaan huomionsa samanaikaisesti yksittäiselle lapselle, valvomaan koko lapsiryhmää sekä vaihtamaan kuulumisia useamman vanhemman kanssa. (Kekkonen 2012, 59.)

Järvinen ym. (2009) toteavat hyvän vuorovaikutuksen päivähoiton ja kodin välillä rakentuvan moninaisista asioista (Kuva 1). Molemminpuolinen yhteistyö lisää vuorovaikutuksen merkitystä. Varhaiskasvattajan tulisi olla aktiivinen vanhempien suuntaan, osoittaa hyväksyntää, ymmärtää ja kuunnella heitä. Hyvä tunneyhteys, luottamuksellisen ilmapiirin luominen, avoimuus ja rehellisyys ovat tärkeitä asioita varhaiskasvattajien ja vanhempien välisessä vuorovaikutussuhteessa. (Järvinen ym. 2009, 163.)

KUVA 1. Hyvä vuorovaikutus kodin kanssa. Järvinen & Kauppilaa (2005) mukailen. (Järvinen ym. 2009, 163.)

4.4 Moninaisten perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

Suoraa tietoa polyamoristen perheiden kohtaamisesta kasvatuskumppanina varhaiskasvatuksessa ei ollut löydettävissä. Jämsä & Karvinen (2008, 183–186) ovat esittäneet ajatuksia sateenkaariperheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa (Jämsä & Karvinen 2008, 183–186). Sateenkaariperheillä ja polyamorisilla perheillä on paljon yhteisiä tekijöitä esimerkiksi seksuaalivähemmistöön kuulumisesta aiheutuvan stigman kannalta. (Polyamoria – monisuhteisyysyhdistys i.a.b; Sheff 2010, 177, ks. kappale 3.5.) Tästä johtuen käytämme Jämsän ja Karvisen ajatuksia pohjana myös muiden moninaisten perheiden, kuten polyamorisen perheiden kohtaamiselle varhaiskasvatuksessa.

Kertominen omasta perhemuodosta varhaiskasvatuksen työntekijöille vaihtelee ja on yksilöllistä. Osa perheistä kertoo avoimesti perhemuodostaan, osa kertoo valikoiden. Osa perheistä ei tuo perhemuotoaan erityisesti esille. Jos perhe ottaa perhemuotonsa esille, työntekijä voi hyvin kertoa perheelle, ettei hänellä ole aiempaa kokemusta kyseisestä perhemuodosta. (Jämsä & Karvinen 2008, 183.)

Moninaisia perheitä kohdatessa kasvattajan tulisi tiedostaa omat ennakkoluulonsa ja uskaltaa kohdata erilaisuutta (Monimuotoiset perheet i.a.). Moninaisten perheiden kohdalla avain toimivaan yhteistyöhön on ennako-oletusten sijaan moninaisuuden oletaminen. Kohtaamisissa asiakkaiden kanssa työntekijän kannattaa asennoitua avoimella mielellä, sillä asiakkaan kertomus omasta perhetilanteesta voi yllättää olemalla jotain muuta. Suljettujen kysymysten esittämistä kannattaa välttää, koska ne edistävät turhien ennako-oletusten tekemistä. Ammattilaisen on hyvä asennoitua kohtaamisiin siten, ettei hän voi tietää perheen tilanteesta mitään, ennen kuin perhe itse on kertonut hänelle siitä. (Jämsä 2008a, 104–108.)

Moninaisten perheiden kanssa yhteistyön alkuvaiheessa on hyvä antaa vanhempien kertoa perheestään ja lapsesta. Lapsen asioista kannattaa puhua avoimesti ja henkilökunta voi kysyä mieltä askarruttavista asioista. Moninaiset perheet voivat kokea olevansa suurenuslasin alla perheensä ja lapsen kasvatuksen suhteen. Kasvattajan on hyvä keskustella asioista kumppanuutta rakennettaessa ja antaa tilaa kysymyksille. Useimmiten vanhemmilla on huoli lapsen kiusatuksi tulemisesta tai siitä, miten ei-biologinen vanhempi huomioidaan päivähoitossa. (Jämsä & Karvinen 2008, 183–186.)

Rakentaessa kasvatuskumppanuutta moninaisten perheiden kanssa voi käyttää avoimia peruskysymyksiä, jotka antavat vanhemmille tilaa vastata oman kokemuksensa mukaan. Jämsän & Karvisen (2008, 185-186) mukaan näitä kysymyksiä voisivat olla esimerkiksi: Kuinka avoimesti puhutte perheestänne? Miten vanhemmuus on perheessänne jaettu? Miten olette käsitelleet lapsenne kanssa perheen rakennetta ja miten haluatte meidän keskustelevan perheestänne lastenne kanssa? (Jämsä & Karvinen 2008, 185–186.)

Hyvä lähtökohta kumppanuuden rakentamiselle on tarkastella asiaa lapsen maailmasta käsin. Lapsen näkökulmaa voi huomioida pohtimalla esimerkiksi, miten lapsi itse kokee oman perheensä, mitkä asiat ovat hänelle tärkeitä arjessa ja miltä erilaiset tilanteet hänestä

tuntuvat. Näin on mahdollista tarkastella yhdessä, miten lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi voidaan varmistaa parhaalla mahdollisella tavalla. (Jämsä & Karvinen 2008, 185.)

Luottamuksellinen ja arvostava suhde työntekijän ja perheen välillä lisää tuntemusta siitä, että perhe pystyy kokemaan itsensä hyväksytyksi, sekä kertomaan rehellisesti ja avoimesti asioistaan. Perheiden tunne siitä, että heitä arvostetaan ja ymmärretään sekä kohdellaan tasavertaisina kaikkiin muihin perheisiin verrattuna, lisää tuntemusta siitä, että yhteistyö toimii. (Jämsä 2008a, 99–100.)

Kasvatuskumppanuutta rakentaessa on hyvä ottaa huomioon, etteivät vanhemmat ole ainoat henkilöt, joiden kanssa kumppanuutta rakennetaan. Kasvatuskumppanuuteen voi kuulua vanhempien lisäksi useampia henkilöitä, esimerkiksi isovanhempia, vanhempien ystäviä tai vanhempien entisiä puolisoita. Myös vanhempien nykyiset puoliset voivat olla tärkeä osa toimivan ja kokonaisvaltaisen kasvatuskumppanuuden muodostamista. (Jämsä & Karvinen 2008, 187.)

Piia Reinikka ja Suvi Ruotsalainen (2010) selvittivät opinnäytteessään sateenkaari-isiiden kokemuksia vuorovaikutuksesta varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Lisäksi tutkittiin varhaiskasvatuksen henkilökunnan sekä muiden varhaiskasvatuksessa olevien perheiden suhtautumista sateenkaarivanhempiin. Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutus oli asiallista, mutta varhaiskasvatusikäisten lasten kohtaamiset olivat vaihtelevia ja ristiriitaisia. Isät toivoivat, että vanhemmat puhuisivat varhaisessa vaiheessa moninaisuudesta lapsilleen, jotta kiusaamistilanteita ja ennakkoluuloja vältettäisiin. Varhaiskasvattajien ammatillisuuteen toivottiin lisäksi tukea mm. erilaisten koulutusten avulla. (Reinikka & Ruotsalainen 2010, 35-38.)

Lapset näkevät itsensä vahvasti osana perhettään ja perhe onkin suuri osa lapsen omaa identiteettiä. Tämän vuoksi lapsen identiteetin tukemisessa perheidentiteetin vahvistaminen on olennaisen tärkeää. Varhaiskasvatuksessa erilaisia tapoja tukea lapsen perheidentiteettiä on monia. Omaa perhettä kuvaavien piirustusten tai kotoa tuotujen valokuvien tarkasteleminen antaa lapsille mahdollisuuden kuvata perhettään. Lapsia voi myös pyytää kertomaan perheensä yhteisistä tavoista tai harrastuksista tai tuomaan tarinoita omasta lapsuudestaan ryhmän kesken jaettaviksi. Myös vanhempien ja muiden perheenjäsenten

osallistaminen päiväkodin arkeen erilaisina avustajina, järjestäjinä tai vierailijoina vahvistaa lapsen perheidentiteettiä. (Jämsä & Karvinen 2008, 189–191.)

Lasten kanssa perheiden moninaisuudesta puhuminen on tärkeää, koska se auttaa ymmärtämään moninaisissa elämäntilanteissa eläviä lapsia ja näin sopeutumaan monikulttuuriseen- ja arvoiseen yhteiskuntaan. Varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa moninaisuutta voidaan käsitellä keskustelemalla, minkälaisia erilaisia perheitä on olemassa. Tärkeintä on korostaa, että kaikki perheet ovat yhtä hyviä. Aihetta voidaan käsitellä myös satujen ja tarinoiden avulla. Lasten kanssa voi pohtia, mikä tekee perheestä perheen ja mikä on perheessä tärkeintä. Lasten kysymyksiin on pyrittävä vastaamaan suoraan ja luonnollisesti, ikätaso huomioon ottaen. (Karvinen 2008, 192–195.)

4.5 Polyamoriset perheet varhaiskasvatuksessa ja sosiaalisen stigman pelko

Polyamorista lapsiperheistä varhaiskasvatuksen piirissä ei ole toistaiseksi julkaistu tutkimuksia Suomessa tai ulkomailla. Oma tutkimuksemme on kuitenkin osoittanut, että Suomessa on polyamorisia lapsiperheitä, jotka ovat varhaiskasvatuksen asiakkaina (ks. luku 7.1). Polyamorista lapsiperheistä koulumaailmassa on tehty yksi yhdysvaltalainen tutkimus (Pallotta-Chiarolli 2010). Kyseisen tutkimuksen tuloksia käytetään tässä tutkimuksessa suuntaa antavina myös päiväkodin osalta.

On otettava huomioon, että suomalainen ja yhdysvaltalainen varhaiskasvatusjärjestelmä eroavat toisistaan niin varhaiskasvatusjärjestelmän yhtenäisyyden, kuin käytännön puitteiden osalta. Niistä on kuitenkin löydettävissä myös paljon samankaltaisia elementtejä. (Elo 2012, 64, 66–67.) Tämän takia uskomme olevan perusteltua olettaa joidenkin samojen ajatusmallien olevan havaittavissa myös suomalaisissa polyamorisisissa lapsiperheissä, joissa on varhaiskasvatusikäisiä lapsia.

Polyamorinen elämäntyyli ei välttämättä tule lainkaan lapsen varhaiskasvatusympäristön tietoon. Suurin este perhemuodon paljastamiselle esimerkiksi kouluissa ja terveystalveissa on sosiaalisen stigman pelko, sekä pelko perheenjäsenten joutumisesta kiusaamisen tai ahdistelun kohteeksi. Lisäksi etenkin Yhdysvalloissa suurena pelkona ovat lailliset väliintulot. (Sheff 2010, 177, 180.)

Suomessa polyamoristen avoimuudesta kertoa elämäntavastaan ulkopuolisille on saatu ristiriitaisia tuloksia. Matilaisen internetkyselyyn osallistuneista viisi prosenttia kuvaili itseään “kaapissa olevaksi” elämäntyylinsä suhteen, mistä voisi päätellä suurimman osan polyamorisista ihmisistä olevan suhteellisen avoimia parisuhdetilanteestaan, ainakin lähimmille ystävilleen. (Matilainen 2012, 43.) Toisaalta Karhumäen haastattelussa vain vajaat 25 prosenttia oli kertonut ystävilleen polyamorisesta elämäntavasta. Vanhemmille ja sukulaisille kertomiseen suhtauduttiin varauksella. Syynä tähän lienee polyamorian heittävä hämmästyminen ja paheksunta kanssaihmisissä, mikä voi johtaa elämäntyylin salaamiseen muilta, paitsi lähimmiltä ystäviltä. (Karhumäki 2010, 15, 19.)

Polyamoristen perheiden ja sateenkaariperheiden välillä on mittavia samankaltaisuuksia, sillä molemmat joutuvat taistelemaan seksuaalivähemmistöihin kuulumiseen yhdistetyn stigman vaikutusten kanssa. Polyamoriset ihmiset kohtaavatkin paljon samankaltaista kohtelua kuin ei-heteroseksuaaliset ihmiset: syrjintää, mitätöintiä, tuomitsemista sekä läheisten että vieraiden taholta – sekä pelon takia painetta salata polyamorisuuttaan. (Polyamoria - Monisuhteisuusyhdistys Ry i.a.b; Sheff 2010, 177.) Osa polyperheistä joutuu sukunsa ja ystäviensä eristämiksi. Paheksunnan kokeminen vaikuttaa myös lapsiin. (Sheff 2010, 177; Sheff 2014, 218.)

Polyamoriaan liittyy usein käsityksiä ja asenteita, jotka tuomitsevat yksinkertaisesti kaiken ei-yksiavioisen käyttäytymisen. Tämä voi johtaa ns. ”polyfobiaan”. Esimerkiksi monet läheiset vaikuttavat olevan valmiimpia hyväksymään perheenjäsenensä homoseksuaalisuuden kuin polyamorisuuden. (Polyamoria - monisuhteisuusyhdistys i.a.b) Katja Lötjösen (2011, 77) pro gradu -tutkimuksessa polyamoristeihin suhtauduttiin tavallista varauksellisemmin myös ei-heteroseksuaalien vähemmistöryhmien keskuudessa. Vastavasti arvostetuin status oli homoseksuaaleilla ja sateenkaariperheellisillä, ja heitä suljetaan vähiten ulkopuolelle. (Lötjönen 2011, 77.)

Pallotta-Chiarolli (2010, 183–185) on tutkinut yhdysvaltalaisen polyamoristen perheiden ja heidän lastensa strategioita olla vuorovaikutuksessa koulu yhteisön kanssa. Strategioita löydettiin kolmea eri muotoa. Yleisin muoto kouluikäisten vanhemmilla on antaa ulkopuolisten luulla perhettä ydinperheeksi tai sateenkaariperheeksi (passing). Tämä edellyttää sitä, että perheenjäsenet valvovat ja säätelevät omia sanojaan ja tekojaan tarvittaessa

välttääkseen ylimääräistä huomiota. Strategiaa perustellaan muun muassa turvallisemman, helpomman ja menestyksekkäämmän koulunkäynnin mahdollistamisella lapselle. Ydinperheenä esiintyminen on helppoa, sillä intiimi- ja seksuaalisuhteet eivät näy perheen julkikuvassa. Kyseistä julkikuvaa ylläpitääkseen polyperheet voivat antaa aikuisille perheenjäsenille yleisiin normeihin sopivia nimityksiä kuten ”isäpuoli”, ”eno” tai ”kummitäti”, vaikka henkilöt ovat todellisuudessa vanhempien kumppaneita. Jotkut strategiaa noudattavat vanhemmat antavat myös lastensa luulla heitä yksiviivisiksi suojellakseen lapsiaan ristiriitaiseen tilanteeseen joutumiselta. (Pallotta-Chiarolli 2010, 183–185.)

Toiseen strategiaan (bordering) liittyy tasapainoilua perheen sisäisen maailman ja julkisen yhteisö- sekä koulumaailman välillä. Tämä tarkoittaa erilaisia keskusteluja ja sopimuksia siitä, millainen kuva perheestä rakennetaan: mitä, missä tilanteessa ja kenelle esimerkiksi lapset kertovat polyperheydestä. Toimintastrategiaa perustellaan perheen ulkoisen häiriön minimoinnilla ja sisäisen onnellisuuden ja toimintakyvyn maksimoinnilla. (Pallotta-Chiarolli 2010, 184–185.)

Kolmas vaihtoehto (polluting) on olla avoimesti polyamorinen perhe, esiintyen esimerkiksi koulujuhliissa ja muissa tilaisuuksissa perheen todellisessa kokoonpanossa. Tässä perheen tarkoituksena voi olla osoittaa olevansa virallisen tiedostamisen ja tunnustamisen arvoisia, sekä painostaa julkisia laitoksia sopeutumaan uusiin, laajentuneisiin perhekäsityksiin. Avoimuuden on kuitenkin mahdollista johtaa lasten kiusaamiseen, mikä on vanhempien suurin huoli kyseisessä toimintamenetelmässä. Avoimesti polyamorisisissa perheissä lapsia opetetaan valmistautumaan kiusaamiseen niin sanallisten, henkisten kuin emotionaalistenkin keinojen avulla. (Pallotta-Chiarolli 2010, 185–187.)

Polyamoristen perheiden vanhemmat, jotka ovat avoimesti polyamorisia, voivat olla erityisen varovaisia sen suhteen, ettei kukaan ulkopuolinen saa syytä perustella perheeseen liittyvien ongelmien (esimerkiksi lasten oppimishäiriöiden tai sosio-emotionaalisten ongelmien) johtuvan nimenomaan polyamorisesta perhemuodosta. Avoimesti polyamoristen perheiden lapsilla voikin esiintyä samankaltaista ”täydellisen perheen” mielikuvan luomista, kuin sateenkaariperheiden lasten käytöksessä on havaittu. Lapset voivat vaikuttaa korostuneen hyvin sopeutuneilta perhemuotoon, sillä he tuntevat tarvetta todistaa perheen onnistumista ja hyvävointisuutta. (Sheff 2010, 181; Pallotta-Chiarolli 2010, 186–187.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää polyamoristen vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja toiveita polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta sekä kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1) Millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa?
- 2) Millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on kohdatuksi tulemisestä kasvatuskumppanina varhaiskasvatuksessa?
- 3) Millaisia toiveita polyamorisilla vanhemmilla on varhaiskasvattajille kasvatuskumppanina kohtaamisesta ja perhemuodon kohtaamisesta?

Kokemuksen ja ajatuksen käsitteet eivät automaattisesti tarkoita samaa, vaikka kokemukseen kytkeytyy aina myös ajatuksia. Eroa voi havainnollistaa esimerkiksi pohtimalla, mitä eroa on rakkauden ajattelemisella verrattuna siihen, että on rakastunut. Ajatuksista ja kokemuksista kertominen eroaa myös toisistaan, sillä esimerkiksi mielipiteistä ja uskomuksista kertominen on erilaista, kuin kokemuksista kertominen. Myöskään tällaiset erilaiset käsitykset eivät ole sama asia kuin kokemukset, koska käsitys ja kokemus voivat erota toisistaan. Kokemus on aina henkilökohtainen, mutta kaikki käsitykset eivät muotoudu omakohtaisista kokemuksista, vaan myös esimerkiksi opetuksen, median tai toisten henkilöiden puheiden kautta. (Laine 2015, 31, 39–40.)

Tämän vuoksi olemme eritelleet tutkimuskysymyksissä ajatukset ja kokemukset erilleen korostamaan sitä, että olemme kiinnostuneet kokemusten lisäksi haastateltavien ajatuksista ylipäänsä, esimerkiksi mielipiteiden, uskomusten ja käsitysten muodossa.

Tutkimuksen yleinen tavoite on pyrkiä edistämään työelämän kehittämistä. Tavoitteenamme on kerätä tietoa, joka hyödyttää sekä polyamorisia lapsiperheitä että varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on saada polyamoristen

perheiden ääni kuuluville varhaiskasvatuksen toiminnasta ja antaa näin myös ammattilaisille mahdollisuus peilata omaa kohtaamistaan ja vuorovaikutustaan moninaisten perheiden kanssa.

Opinnäytetyömme julkaistaan Tasa-arvoinen varhaiskasvatus- hankkeen koulutussivustolla sekä Monimuotoiset perheet- verkoston internetsivuilla. Tutkimuksemme tuloksia käytetään hyväksi myös Sateenkaariperheet Ry:n koulutushankkeessa, jonka tarkoituksena on viedä varhaiskasvattajille tietoa ja vinkkejä sateenkaariperheiden ja ylipäänsä moninaisten perheiden kohtaamiseen. Lisäksi opinnäytetyömme julkaistaan Polyamoria- monisuhteisuusyhdistyksen internetsivuilla, koska yhdistys kerää tutkimustietoa polyamoriasta.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavissa kappaleissa käsitellään vaiheittain opinnäytetyön toteutusta. Aluksi esitellään valittu tutkimusote – ja menetelmä sekä perusteet kyseisten valintojen takana. Lisäksi kerrotaan, miten tutkimuksen kohdejoukko tarkentui opinnäytetyöprosessin edetessä. Kappaleen lopussa kuvaillaan tutkimusaineiston keruuta ja analysointia.

6.1 Tutkimusotteen ja tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksena on analysoida tutkittavat asiat mahdollisimman laajasti pienestä määrästä tapauksia. (Eskola & Suoranta 2008, 18.) Laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä tutkitaan merkitysten maailmaa. Merkityskonaisuudet ilmenevät ihmisten toimintoina ja ajatuksina. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena onkin kuvata ihmisten omia kokemuksia kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 152; Vilkka 2005, 97.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää koko totuutta tutkittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tosiasioita jo olemassa olevien totuuksista. (Hirsjärvi ym. 2008, 152). Yleisesti ottaen laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Tämä luo enemmän vapautta aineiston kokoon. Siksi onkin tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 87–88.)

Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän, koska se sopii opinnäytetyöhömmme määrällistä menetelmää paremmin tuomaan esiin ihmisten omia henkilökohtaisia kokemuksia. Koska polyamoriset ihmiset ovat pieni vähemmistöryhmä Suomessa, määrällisen tutkimuksen toteuttaminen olisi ollut laadullista haastavampaa. Saadaksemme yleistettävissä olevaa tietoa olisimme tarvinneet enemmän osallistujia, mutta tarpeeksi suuren vastaajamäärän saaminen esimerkiksi kyselylomakkeeseen tai verkkokyselyyn olisi voinut olla liian aikaa vievää henkilöiden vähemmistöaseman vuoksi. Lisäksi useissa moninaisiin

perheisiin liittyvissä opinnäytteissä on käytetty laadullista tutkimusmenetelmää, joka tukee tutkimusmenetelmä valintaamme.

Tutkimusmenetelmän valinnan jälkeen päätimme toteuttaa tutkimuksen teemahaastatteluiluina, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Puolistrukturoidulle haastattelulle on ominaista, että jokin haastattelun näkökanta on valmiiksi päätetty. Teemahaastattelu suunnataan johonkin määrättyyn aihepiiriin. Haastattelu kohdistetaan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Menetelmällä voidaan tutkia yksilön ajatuksia ja tunteuksia. Tällöin korostuu haastateltavien oma elämysmaailma ja haastattelulla tuodaan esiin tutkittavien oma ääni. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Koska tutkimuskysymyksiimme liittyivät olennaisesti haastateltavien omat kokemukset, halusimme valita niiden tutkimiseen hyvin soveltuvan tutkimusmenetelmän.

Teemahaastattelu sopi tutkimukseemme parhaiten, sillä sitä käytetään yleensä aiheen ollessa arka ja halutessa selvittää vähän tunnettuja ja tiedettyjä asioita (Metsämuuronen 2005, 226). Teemahaastattelu sopii tutkimukseen myös silloin, kun ei tiedetä millaisia vastauksia tullaan saamaan tai kun vastaus perustuu haastateltavan omaan kokemukseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.)

Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmien valinnan jälkeen pohdimme, kuinka toteutamme teemahaastattelut. Päädyimme ryhmähaastatteluun, sillä tutkimukseen ilmoittautuneet osallistujat olivat perheenjäseniä keskenään ja tutkimuksen aihe kosketti heitä sekä yhdessä että erikseen. Tästä johtuen oli luonnollista ajatella, että jokainen perhe haastatellaan omana ryhmänään. Tiedostimme tutkimuksen aiheen olevan yleisesti ottaen arka ja vähän tutkittu, jolloin haastattelumenetelmäksi suositellaan kyselylomaketta (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 115). Emme kuitenkaan uskoneet aiheen olevan erityisen arka perheen sisällä.

Ryhmähaastattelu on hyvä vaihtoehto, kun aihepiiristä ei ole paljon tietoa ja se on luonteeltaan epämääräistä. Menetelmää käytettäessä määritellään ensin haastattelun tavoitteet eli millaista tietoa haastateltavalta ryhmältä halutaan saada. Seuraavaksi päätetään, millaisia osallistujia ryhmään halutaan ja arvioidaan, minkälaiset henkilöt ovat eniten hyödyksi tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Haastattelun kesto riippuu ryhmän koosta, mutta se voi kestää 1-3 tuntia. (Ojasalo 2009, 100–101.)

Ryhmähaastattelua voidaan käyttää yksilöhaastattelun sijaan tai ohessa. Myös parihaastattelut ja täsmäryhmähaastattelut lukeutuvat ryhmähaastatteluihin. Haastattelutilanteessa keskustellaan tutkimuksen kohteena olevista asioista yhteisessä tilaisuudessa. Keskustelun tavoite on kuitenkin olla avoin, joten strukturoitu lomake ei sovellu haastatteluun. Kaikille haastateltaville puhutaan yhtä aikaa. Haastattelija voi kysyä sopivissa tilanteissa kysymyksiä yksittäisiltä haastateltavilta. Etuna ryhmähaastattelussa on ryhmädynamiikka, joka vie tutkittavaa asiaa uudelle tasolle. Haastattelija ohjaa keskustelua ja pitää keskustelun aiheessa. Myös ryhmähaastattelu voidaan toteuttaa teemahaastattelurungon avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61–63.)

Haastattelijan tulee huomioida ryhmähaastattelussa, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa ja kaikilla haastatteluun osallistuneilla on mahdollisuus osallistua keskustelun kulkuun. Ryhmähaastattelulla on erityisesti merkitystä silloin, kun halutaan selvittää miten osallistujat muodostavat yhteisen kannan teeman aiheeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61.) Menetelmän valinta oli luontevinta tutkimuksellemme, sillä ryhmän jäsenet olivat entuudestaan tuttuja ja tutkimusaiheemme koski haastateltavien arkea.

Ryhmähaastattelussa on monenlaisia etuja, mutta myös haittoja. Etuna voidaan pitää sitä, että ennen kaikkea ryhmähaastattelun avulla saadaan tietoa nopeasti samanaikaisesti useammalta vastaajalta. Moni kokee ryhmähaastattelun myös helpommaksi kuin yksilöhaastattelun. Haastattelun aihe voi olla osallistujalle arka, joten ryhmässä puhuminen voi olla helpompaa. Myös uudenlaiset näkökannat haastateltavalle voivat avata keskustelua ryhmässä. Ryhmähaastattelun eduksi katsotaan myös se, että se on halvempi tapa toteuttaa kuin sama määrä yksilöhaastatteluja. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 63.)

Suurimpana haasteena ryhmähaastattelussa nähdään aineiston analysointi haastattelun jälkeen. Keskustelujen purku nauhalta voi tuoda haasteita silloin, jos haastattelija ei tiedä tai tunnista kuka haastateltavista on äänessä. Tilanne paranee, jos keskustelu on videoitu. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 63.)

6.2 Kohdejoukon tarkentuminen

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin aikuiset henkilöt, jotka määrittelivät itsensä polyamorisiksi. Aluksi kohdejoukkoa rajattiin henkilöihin, jotka elivät vakituudessa polyamorisessa suhteessa, mikä näkyi myös ensimmäisessä julkaistussa haastattelupyynnössä (Liite 1). Pohdittuamme asiaa tarkemmin halusimme kuitenkin ottaa huomioon moninaiset ja muuttuvat perhe- ja parisuhdetilanteet. Päädyimme luopumaan vaatimuksesta, että haastateltavien täytyy haastatteluhetkellä elää vakituudessa polyamorisessa suhteessa.

Rajasimme perheiden varhaiskasvatusympäristöksi päiväkodit, koska päiväkotihoido on yleinen päivähoitopalvelun muoto (Stakes 2005, 11). Emme sisällyttäneet tutkimukseen esiopetusta tai aamu- ja iltapäivätoimintaa, koska halusimme keskittyä tarkastelemaan alle esiopetusikäisten lasten perheitä ja heidän kokemuksiaan. Koimme, että sisällyttämällä tutkimukseen kaikki varhaiskasvatusympäristöt, perheiden tilanteita olisi vaikeampi vertailla keskenään.

Lisäksi kohdejoukkoa rajattiin niin, että tutkimukseen osallistuvalla tai vaihtoehtoisesti hänen kumppanillaan täytyi olla ollut lapsi päiväkodissa viimeisen vuoden sisällä haastatteluhetkestä laskettuna. Kyseisen aikarajan asetimme, koska halusimme huomioida äitiys- ja isyyslomat, vanhempain- ja hoitovapaat sekä muut mahdolliset elämäntilanteista johtuvat syyt, joiden takia perheen lapsi ei haastatteluhetkellä olisi päiväkodissa.

Emme asettaneet perheenjäsenille muitakaan ehtoja esimerkiksi yhdessä asumisesta, koska emme nähneet sitä olennaisena asiana tutkimuksen kannalta. Myöskään haastatteluun osallistuvien aikuisten osallistujamäärää emme halunneet rajata, sillä halusimme varmistaa kaikenlaisten perheiden voivan osallistua haastatteluun. Arvioimme, että kun jokainen perhe voi osallistua haastatteluun haluamallaan kokoonpanolla, haastatteluun haluavat vapaaehtoisesti osallistua sellaiset perheenjäsenet, joilla on jotakin sanottavaa tutkimusaiheestamme.

Meille oli alusta asti selvää, ettei tutkimukseen osallistuvia perheitä rajata pelkästään niihin, jotka ovat kertoneet perhemuodostaan avoimesti varhaiskasvatusympäristössään. Uskoimme, että kyseisellä vaatimuksella olisimme saaneet liian vähän haastateltavia per-

heitä. Halusimme antaa mahdollisuuden osallistua tutkimukseen myös sellaisille perheille, jotka eivät olleet halunneet kertoa perhemuodostaan avoimesti varhaiskasvatuksen työntekijöille. Meitä kiinnostivat yhtä lailla myös kyseisten perheiden syyt näiden valintojen takana, sekä heidän ajatuksensa ja toiveensa.

6.3 Tutkimusaineiston keruu

Jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa otimme yhteyttä Polyamoria – monisuhteisuusyhdistykseen, jonka varapuheenjohtajalta saimme vinkkejä polyamoristen lapsiperheiden tavoittamiseen. Saatujen neuvojen perusteella päätimme keskittää haastateltavien etsimisen kahteen polyamoristeille suunnattuun facebook-ryhmään sekä Polyamoria – monisuhteisuusyhdistyksen keskustelufoorumiin.

Toukokuussa 2015 kirjoitimme lyhyen yhteistiedoillamme varustetun haastattelupyynnön opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta sekä etsittävästä haastateltavista (Liite 1). Lähetimme pyynnön sähköpostitse Polyamoria - monisuhteisuusyhdistyksen varapuheenjohtajalle. Yhdistyksen varapuheenjohtaja julkaisi lähettämämme haastattelupyynnön julkisen Polyamoria-facebook-ryhmän sekä Polyamoria – monisuhteisuusyhdistyksen suljetun facebook-ryhmän seinillä. Lisäksi yhdistyksen varapuheenjohtaja julkaisi haastattelupyyntömme Polyamoria – monisuhteisuusyhdistyksen keskustelufoorumilla.

Haastattelupyyntöjen julkaisemisen jälkeen kolme polyamorista perhettä otti meihin yhteyttä kesän ja syksyn 2015 aikana. Perheistä haastatteluun halusi osallistua yhteensä kahdeksan henkilöä. Ennen haastatteluja kävimme perheiden kanssa sähköpostitse keskusteluja, joissa he esittivät meille lisäkysymyksiä tutkimuksesta ja kertoivat omasta tilanteestaan. Sovimme myös haastatteluihin liittyviä käytännön asioita. Kerroimme haastateltaville, että haastattelut on tarkoitus toteuttaa perhekohtaisina ryhmähaastatteluina. Kaikille haastateltaville järjestely sopi hyvin, ja he suhtautuivat asiaan luontevasti. Tämä vahvisti valintaamme ryhmähaastattelujen toteuttamisesta.

Laadimme teemahaastattelujen pohjalle teemahaastattelurungon (Liite 2). Teemahaastattelun teemat valikoituivat melko suoraan tutkimuskysymystemme pohjalta. Kirjasimme valittujen teemojen alle omaan käyttöömme tarkoitettuja tarkentavia kysymyksiä, joiden

avulla pystyimme ohjaamaan haastatteluja. Apukysymysten kohdalla yritimme pohtia, miten saisimme mahdollisimman laajasti materiaalia ja vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Käytimme kysymysten laatimisessa apuna myös kerättyä teoretietoa. Ennen haastatteluja hyväksyimme kysymykset opinnäytetyön ohjaajalla. Koska ulkopuolisten olisi todennäköisesti ollut vaikea samaistua haastattelukysymyksiimme, päädyimme testaamaan haastattelurungon loogisuuden ja ymmärrettävyyden ensimmäisessä haastattelussa, ja tekemään tarvittavat muutokset sen pohjalta.

Teemahaastattelun teemat lähetettiin haastateltaville sähköpostitse noin viikkoa ennen haastattelua, jotta he voisivat paremmin valmistautua haastatteluun etukäteen. Emme lähettäneet haastateltaville koko haastattelurunkoa, koska koimme haastattelurungon enemmän omaksi apuvälineeksi haastatteluihin. Emme myöskään halunneet keskittää haastateltavien ajatuksia etukäteen yksittäisiin kysymyksiin. Haastatteluteemojen lisäksi haastateltaville lähetettiin etukäteen tutkimustiedote (Liite 3) ja suostumuslomake (Liite 4), joihin he voisivat perehtyä ennen haastattelua. Yhdelle haastateltavalle kyseiset lomakkeet lähetettiin englannin kielelle käännettynä, koska suomi ei ollut hänen äidinkieltensä ja hän toivoi englannin kielellä asiointia.

Haastattelupaikkaa pohtiessamme tiesimme sen olevan yksi olennaisimpia asioita haastattelun kannalta. Haastattelu voidaan toteuttaa haastateltavan kotona tai jollain julkisella paikalla. Liian muodollisessa tai virallisessa paikassa haastateltava voi kokea itsensä epävarmaksi. Haastattelupaikka onkin hyvä silloin, kun siellä on mahdollisimman häiriötöntä ja haastateltava kokee paikan turvalliseksi. (Eskola & Vastamäki 2015, 30–31.) Koska oletimme oman kodin olevan haastateltaville turvalliseksi koettu ympäristö, olimme valinneet toteuttaa haastattelut haastateltavien kotona, jos se perheille sopisi. Kotona tehtävät haastattelut onnistuvat yleensä hyvin, koska tuttu tila helpottaa haastateltavan keskittymistä itse haastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 73–74.) Lopulta haastatteluista kaksi toteutui perheen kotona. Yksi haastatteluista toteutui erään haastateltavan työpaikalla läheisemmän sijaintinsa ja ajan säästämisen vuoksi.

Haastattelut nauhoitettiin aineiston litteroinnin helpottamiseksi. Nauhoittamisen lisäksi myös videoimme haastattelut. Haastattelujen videointiin päädyimme, sillä halusimme varmistaa saavamme erotettua kaikkien haastateltavien äänet toisistaan, vaikka he olisivat

samaa sukupuolta. Jos henkilöiden äänet sattuisivat olemaan samankaltaiset, olisi videoaineistosta helppoa tarkistaa, kuka haastateltavista puhuu. Haastattelujen nauhoittaminen ja videointi antoivat meille myös mahdollisuuden tarkistaa muita asioita jälkeinpäin haastattelutilanteeseen liittyen, eikä meidän tarvinnut tehdä haastattelutilanteessa erillisiä muistiinpanoja vaan pystyimme keskittymään haastattelutilanteeseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea polyamorista perhettä. Haastattelut toteutettiin perhekohtaisina ryhmähaastatteluina, joissa jokainen perhe haastateltiin ryhmänä erikseen. Kaksi haastatteluista olivat kolmen hengen ryhmähaastatteluita, ja yksi oli parihaastattelu. Kolmesta haastattelusta kaksi toteutimme yhdessä parina ja yhden toteutti toinen meistä. Haastattelut kestivät vajaasta puolestatoista tunnista yli kahteen tuntiin. Haastattelujen alussa kävimme haastateltavien kanssa vielä läpi etukäteen lähetetyn tutkimustiedotteen ja kertosimme sen avulla tutkimuksen tarkoituksen. Tämän jälkeen haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeet.

Haastattelut sujuivat mielestämme hyvin. Huomasimme myös haastattelujen aikana, että haastateltavat vaikuttivat kokevan ryhmähaastattelun luontevaksi tavaksi käsitellä asiaa. Mielestämme onnistuimme välittämään haastateltaville kiireettömän ja rennon vaikutelman, mikä sai heidät avautumaan ja tuntemaan itsensä tasavertaisiksi osapuoliksi keskustelussa. Pyrimme huomioimaan ja osallistamaan kaikki haastateltavat mukaan keskusteluun itselleen sopivassa määrin. Ryhmähaastatteluissa ilmapiiri vaikuttaa olennaisesti siihen kuka osallistuu keskusteluun, mitä puhutaan ja milloin puheenvuoroja otetaan. Siksi haastattelijalta vaaditaan aitoa läsnäoloa ja heittäytymiskykyä saada mukaan myös syrjäinvetäytyvät keskustelijat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Koimme haastateltavien olevan aidosti innostuneita ja kiinnostuneita tutkimuksesta. Suullista palautetta haastatteluista saimme siitä, että esitetyt kysymykset olivat laajoja, ja saivat ajattelemaan asioita. Useat haastateltavista kommentoivat haastattelun olleen miellyttävä kokemus, koska polyamoriseen perhemuotoon liittyvistä asioista sai harvoin keskustella yhtä avoimesti ulkopuolisten henkilöiden kanssa.

Ensimmäisen ryhmähaastattelun jälkeen analysoimme, mitä haastattelutilanteessa täytyy mahdollisesti tehdä toisin. Haastattelun etuna voidaan nähdä myös, että aiheiden järjestyttä voi tarvittaessa muuttaa ja se antaa mahdollisuuden myös tulkinnan tekemiseen

(Hirsjärvi ym. 2008, 200–201). Teimme havaintojemme perusteella muutoksia haastatteluteemojen käsittelyjärjestykseen. Alun perin haastatteluteemojen järjestys oli, että ensin keskustellaan kasvatuskumppanuuden teemasta ja tämän jälkeen polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta. Huomasimme kuitenkin ensimmäisessä haastattelussa, että perheet kertoivat mieluummin ensin polyamorisesta perhemuodosta, sillä se vaikutti herättävän heissä eniten ajatuksia ja keskustelua. Tämän takia seuraavissa haastatteluissa käsitelimme ensin polyamoriseen perhemuotoon liittyvän teeman ja siirryimme sitten kasvatuskumppanuutta koskevaan teemaan.

Haasteita haastatteluissa tuotti, että osassa haastatteluista perheen lapsi oli samaan aikaan paikalla. Tästä seurasi jonkin verran keskeytyksiä ja taustahälyä, joka saattoi jonkin verran vaikeuttaa haastatteluun keskittymistä. Olimme kuitenkin etukäteen osanneet varautuneet häiriöihin, sillä emme olleet halunneet aiheuttaa haastateltaville lisävaivaa vaatimalla lastenhoidon järjestämistä tai muita erityisjärjestelyjä. Mielestämme suhtauduimme haastattelujen aikana keskeytyksiin ja häiriötekijöihin luontevasti. Lisäksi oman haasteensa yhteen haastatteluista toi, että se käytiin suurimmaksi osaksi englannin kielellä. Englanniksi asioiden ilmaiseminen ja ymmärtäminen vaativat enemmän keskittymistä, mikä saattoi omalta osaltaan vaikuttaa vireystasoomme. Tästä huolimatta suoriuduimme omasta mielestämme hyvin, mitä auttoi huolellinen valmistautuminen etukäteen.

Olimme asettaneet tavoitteeksi saada haastatteluun neljästä viiteen polyamorista perhettä. Julkaisimme molemmilla käyttämiemme facebook-ryhmien sivuilla syksyllä 2015 ja alkuvuodesta 2016 muistutukset, joissa ilmoitimme etsivämme lisää haastateltavia perheitä opinnäytetyöhömmme. Asetimme itsellemme selkeän aikarajan, jonka umpeuduttua meidän täytyisi aikataulullisista syistä siirtyä prosessissa eteenpäin aineiston analysointivaiheeseen. Päätimme odottaa mahdollisia uusia yhteydenottoja helmikuun 2016 puoleenväliin saakka. Aikarajaan mennessä uusia perheitä ei kuitenkaan ilmoittautunut mukaan. Teimme päätöksen keskittyä kolmelta perheeltä saatuun aineistoon, koska olimme tyytyväisiä saadun aineiston laajuuteen.

6.4 Tutkimusaineiston analysointi

Ennen varsinaista aineiston analysointia kerätty aineisto litteroidaan eli puhtaaksi kirjoitetaan. Tämä tehdään kirjoittamalla tarkasti ylös kaikki puhutut lauseet ja virkkeet. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Haastattelujen jälkeen aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin äänitenaualta tekstimuotoon. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 83 sivua. Koska tarkoituksemme ei ollut analysoida haastateltavien käyttämää kieltä ja sen käyttöä tarkemmin, emme litteroineet aineistoa käyttäen siihen tarkoitettuja erikoismerkkejä.

Aineiston käsittelyä helpottaaksemme numeroimme haastattelut ja merkitsimme niihin tunnistetietoja. Tunnistetiedoissa nimesimme haastateltavat etuliitteillä M (mies) tai N (nainen) liitettynä sen mukaiseen järjestysnumeroon, kuin missä järjestyksessä haastattelut toteutuivat. Käyttämässämme tunnistetiedoissa varmistimme haastatteluihin osallistuneiden anonymiteetin säilymisen käyttämällä sellaisia tunnistetietoja, joiden merkitys ei olisi avautunut ulkopuolisille siinäkin tapauksessa, jos aineisto olisi joutunut ulkopuolisten käsiin.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan mahdollisimman avoimesti kysymällä aineistolta, mitä se kertoo tutkittavasta asiasta. Aineiston analyysin tarkoituksena on tiivistäminen ja nostaminen käsitetasolle. Analyysin myötä aineisto muuttuu haastatteluaineistosta tutkittavan ilmiön teoreettiseksi viitteeksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.)

Aineistoa analysoidessa on hyvä pitää mielessään tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Ihmisten puheesta litteroitua tekstiä tulee kuitenkin tarkastella ennakkoluulottomasti, koska aineistosta löydetyt teemat eivät välttämättä muistuta aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa. Aineistoa teemoitellessa voi löytyä uusia teemoja, koska haastattelussa käsitellyt aiheet eivät välttämättä noudata tutkijan tekemää jäsenystä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.)

Valitsimme analysoinnin menetelmäksi teemoittelun, joka on yksi yleisimmistä analyysimenetelmistä teemahaastattelua käytettäessä. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemahaastattelu antaa valmiin jäsenyyksen aineistoon. Aineisto

pilkotaan haastattelun teemojen mukaan eri aihealueittain. Ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Nämä näkemykset viedään sitten sitä kuvaavan teeman alle. Näin saadaan eroteltua aineistoista sisällöllisiä näkemyseroja, joita voidaan myöhemmin vertailla. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93.)

Aineiston analysointitavaksi valitsimme sisällönanalyysin, jonka tavoitteena on kuvata tutkimuksen kohteen aiheen sisältöä ja sen erittelyllä analysoida, mitä aiheesta on puhuttu ja kirjoitettu. Sisällönanalyysi tehdään aineistolähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai teorialähtöisesti. Erona tässä on se, perustuuko analyysi ja luokittelu aineistoon vai valmiiseen teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 110.)

Tutkimuksen analysoinnissa käytimme aineistolähtöistä analyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä aineisto ryhmitellään vapaasti, jonka jälkeen aineisto puretaan pienempiin osiin ja luokkiin, yhdistellen sisällöllisesti samankaltaiset osat. (Eskola & Suoranta 2008, 185–187.) Aineistolähtöisessä tutkimuksessa pääpaino on aineistossa, mikä tarkoittaa sitä, että analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineistosta. Yleisesti puhutaan induktiivisuudesta, joka tarkoittaa etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin. (Eskola & Suoranta 2008, 83.)

Aloitimme aineiston analysoinnin perehtymällä ensin aineistoon. Sen jälkeen teemoitimme eli pilkoimme aineiston pienempiin osiin ja kokosimme samankaltaiset alkuperäisilmaukset yhteen. Samankaltaisten alkuperäisilmauksien jälkeen muodostimme niistä pelkistettyjä ilmauksia. Ilmauksille luotiin alateemaluokkia, jotka ryhmiteltiin yläteemaluokiksi. (Liite 5.) Sisällönanalyysin tavoitteena on kuvata tutkimusaineisto tiivistetyssä, pelkistetyssä ja yleisessä muodossa. Olennaista on, että tutkimusaineistosta erotetaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109–116.)

Yksi haastatteluista tehtiin suurimmaksi osaksi englannin kielellä, sillä yhden haastateltavan äidinkieli ei ollut suomi ja hän koki englanninkielisen keskustelun helpommaksi. Kyseisen haastateltavan suorat sitaatit on säilytetty alkuperäisessä muodossaan englanninkielisinä, sillä niiden kääntämisessä suomen kielelle oli vaarana henkilön sanoman vääristyminen.

Olimme alun perin suunnitelleet käyttävämmme tutkimuksessamme haastatteluun osallistuneista käsitettä “aikuiset perheenjäsenet”, koska haastatteluun osallistui biologisia ja ei-biologisia vanhempia. Kyseinen käsite näkyi myös haastateltaville annettussa tutkimustiedotteessa (Liite 3).

Aineistoa analysoidessamme tulimme kuitenkin vakuuttuneiksi siitä, ettemme tutkimuksessamme halua käyttää perheiden lasten sosiaalisista vanhemmista käsitettä “aikuinen perheenjäsen”. Koimme käsitteen hankalaksi ja monimutkaiseksi käyttää, ja lisäksi koimme sen korostavan liikaa eroja haastatteluun osallistuneiden biologisten ja sosiaalisten vanhempien välillä. Näin ollen siirryimme käyttämään kaikista haastateltavista käsitettä “vanhempi”.

Tutkimustulosten raportointi on jaettu kolmeen osioon tutkimuskysymysten mukaan. Tuloksissa on kuvattu teemoittelussa löytyneitä tutkimuskysymysten kannalta olennaisia käsitteitä. Tulosten raportoinnissa käytetään myös haastatteluotteita, joiden tarkoituksena on osoittaa, miten aineisto on muodostunut. Suorien sitaattien yhteydessä esiintyviin tietoihin liitimme ainoastaan henkilöiden sukupuolen ja järjestysnumeron. Näin ollen esimerkiksi merkintä ”N3” tarkoittaa haastateltavaa naista numero kolme. Suorissa lainauksissa esiintyvät lasten nimet on anonymiteetin suojelemiseksi muokattu sitaateissa muotoon “lapsi”.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Seuraavissa alaluvuissa esitellään haastateltavien taustatiedot, sekä tarkastellaan opin-
näytetyön tutkimustuloksia teemahaastattelurungon mukaisessa järjestyksessä.

7.1 Taustatiedot haastateltavista

Ensimmäisessä teemassa keräsimme haastateltavilta taustatietoja heistä ja heidän perheis-
tään. Kysyimme haastateltavilta heidän ikäänsä ja keitä heidän perheeseensä kuuluu. Li-
säksi tiedustelimme lasten lukumääriä, ikiä ja sitä, asuvatko lapset haastateltavien luona.
Kyseisen teemaosion päätteeksi pyysimme haastateltavia kuvailemaan lastensa varhais-
kasvatustaustaa.

Haastateltavat olivat iältään 26–40-vuotiaita. Kahdessa perheessä haastatteluun osallistu-
neet perheenjäsenet olivat nainen ja kaksi miestä. Yhden perheen aikuiset jäsenet olivat
mies ja nainen, joilla ei tällä hetkellä ollut elämässään muita kumppaneita. Haastattelut
tapahtuivat eri kaupungeissa ympäri Suomea. Suojellaksemme perheiden yksityisyyttä
emme erittele tarkemmin haastateltavien kotipaikkakuntia.

Haastateltavilla oli yhteensä neljä lasta, joiden ikähaarukka haastatteluhetkellä oli alle
kaksivuotiaasta seitsemänvuotiaaseen. Kahdessa perheessä lapset asuivat kokoaikaisesti
haastateltavien luona, yhdessä osa-aikaisesti haastateltavien luona ja osan ajasta toisen
biologisen vanhempansa luona.

Lasten varhaiskasvatustaustat olivat moninaiset. Yksi lapsista oli aloittanut varhaiskasva-
tuksen piirissä reilun vuoden ikäisenä, kaksi noin parin vuoden iässä ja yksi ollessaan
vajaa neljävuotias. Osalla päivähoito oli ollut osa-aikaista ja osalla kokopäiväistä. Lasten
siihenastinen aika varhaiskasvatuksen asiakkaana vaihteli noin puolesta vuodesta reiluun
kolmeen vuoteen.

Kaikki lapset olivat olleet kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä. Lisäksi yksi lapsista oli ollut hetken aikaa yksityisessä päiväkodissa. Haastatteluhetkellä haastateltavien perheiden neljästä lapsesta kaksi oli varhaiskasvatuksen piirissä. Molemmat näistä lapsista olivat kunnallisessa päivähoidossa.

Kahdessa perheessä kaikki perheen aikuiset jäsenet asuivat samassa taloudessa. Haastattelut tapahtuivat eri kaupungeissa ympäri Suomea. Suojellaksemme perheiden yksityisyyttä emme erittele tarkemmin haastateltavien kotipaikkakuntia.

Tuloksia esiteltäessä haluamme ottaa huomioon vanhemmuuden moninaisuuden, ja käytämme käsitettä “vanhempi” myös haastatteluun osallistuneista lasten ei-biologisista vanhemmista, ellei toisin mainita. Haluamme näin huomioida sen, että kyseiset henkilöt ovat lasten sosiaalisia eli niin sanottuja tosiasiallisia vanhempia (ks. kappale 2.2).

7.2 Ajatuksia ja kokemuksia perhemuodon kohtaamisesta

Yksi tutkimuskysymyksemme oli, millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta päiväkodissa. Seuraavissa alaluvuissa on esitelty haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia aiheesta. Perheiden kokemukset on esitelty omana lukunaan, sillä vain yhdellä perheistä oli suoria kokemuksia perhemuotonsa kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa.

7.2.1 Perheiden ajatuksia

Teeman aluksi kysyimme haastateltavilta, millaisia ennakkoluuloja heillä oli tai oli aiemmin ollut siitä, miten heidän perhemuotonsa kohdataan päiväkodissa. Työntekijöihin kohdistuneista ennakkoluuloista kaikki haastateltavat nostivat esille luottamuksen työntekijöiden ammatillisuuteen ja ammattitaitoon. Kukaan haastateltavista ei uskonut polyamorisen perhemuodosta kertomisen aiheuttavan päiväkodin työntekijöissä ainakaan sellaisia negatiivisia reaktioita, jotka näkyisivät perheille ulospäin. Kaikki haastateltavat kertoivat lähtökohtaisesti olettavansa tai olettaneensa, että vaikka henkilökunta kokisi perhemuodon olevan omien arvojen vastainen, sitä ei näytettäisi perheelle.

N2: Jos heillä olis joku ajatus että tämä ei oo oikein nii eihän sitä varmasti haluais näyttää.

Kaikki haastateltavat nimesivät luottamuksen syyksi arvion siitä, että työntekijöillä on nykyisin enemmän tietoa ja kokemusta moninaisista perhemuodoista, kuten sateenkaari-perheistä ja monikulttuurisista perheistä. Yksi haastateltavista uskoi myös henkilökunnassa tapahtuvan sukupolvenvaihdon omalta osaltaan edistävän suvaitsevaisuuden lisääntymistä varhaiskasvatuksessa. Toinen haastateltava pohti tuntevansa myös pitkään alalla työskennelleitä varhaiskasvattajia, jotka olivat suhtautuneet perhemuotoon avoimesti.

M2: Sekin on ollut tavallaan kiva huomata, että tossa nykyisessä päiväkodissa on todella pitkänlinjan tätejä, jotka tavallaan on pystyneet päivittämään näkemystään ja sitten on ollut avoimia alusta asti.

Kolmella haastateltavalla oli ollut ennakkoluuloja, joiden mukaan päiväkodin työntekijät olisivat melko konservatiivisia. Yksi haastateltavista pohti, että perhemuodosta kertomisessa juuri lasten osallisuus saattaa tehdä ihmisistä herkempiä reagoimaan. Yksi perheistä kertoi, että oletukset henkilökunnan arvoista olivat vaikuttaneet päiväkodin valintaan poissulkevasti kristillisten päiväkotien osalta, koska perinteisten kristillisten arvojen uskottiin olevan vahvasti ristiriidassa polyamorian ja polyamorisen perhemuodon arvojen kanssa.

M5: Että ei varmaan mihinkään kristilliseen päiväkotiin oltaisi viety. Sit siinä just saattais olla nää arvot vastaan.

N3: Ja mitä tulee lapsiin, niin ihmiset on paljon herkempiä. Ne kokee, että ajatelkaa nyt lapsiakin.

Yksi perhe toi esille, että omiin ennakkoluuloihin vaikuttavat omat aiemmat kokemukset muiden suhtautumisesta polyamoriseen perhemuotoon tai moninaisuuteen ylipäänsä. Yksi haastateltava kertoi pohtineensa ennakkoluulojaan lapsuudenkokemusten kautta vertaamalla, miten omassa perheessä suhtauduttiin erilaisiin perheisiin. Hän katsoi persoonaan liittyvien asioiden kuten itsevarmuuden ja luottamuksen vaikuttavan ennakkoluuloihin suhtautumiseen. Yksi haastateltavista toi esille, että hyvä sosiaalisen luokkasema kuten korkea koulutus ja heteroseksuaalinen suuntautuminen tuovat perusluottamusta siihen, ettei kukaan halua syrjiä häntä.

M1: Ja sitten kun jotenkin meilläkin varsinkin jollain tavalla kun ittekin on silleen korkeemmin koulutettu ja perustunnollinen pitkä heteromies, niin sitten voi silleen olla ihan rauhassa jossain asioissa sen verran omituinen kun on koska ei kellään oo pokkaa syrjiä enää tai jotenkin tämmösellä perusuottamuksella.

Haastateltavien suhtautuminen ennakkoluuloihin oli melko vaihteleva. Kaksi haastateltavista ei ollut juurikaan pohtinut suhtautumistaan ennakkoluuloihin. Kolme haastateltavista koki työntekijöiden reaktiot niin vaikeiksi arvata etukäteen, että oli päättänyt olla olettamatta juuri mitään ennakkoon. Kaksi oli asennoitunut asiaan rennosti ja huolehtimatta asiasta etukäteen, jolloin ennakkoluuloja ei ollut edes kehittynyt. Yksi haastateltavista oli vahvasta luottamuksesta huolimatta tuntenut myös jännitystä tai jopa huolta siitä, jos henkilökunta huolestuu tilanteesta perhemuodosta kuultuaan.

N1: Ja voiko sinne nyt ja mitä jos ne nyt sitten huolestuu ja kauheen jännittävää ja vähän sellasta ja sit toisaalta on aina ollut vähän sit vahva luotto ammattitaitoon sillä saralla, vähän semmonen ristiriitanen ainakin mulla.

Seuraavaksi tiedustelimme haastateltavilta, millaiset valmiudet he uskovat varhaiskasvatuksen ammattilaisilla olevan kohdata polyamorisia perheitä. Haastateltavien arviot olivat yhteneväisiä siinä määrin, että kaikki arvioivat oman päiväkotinsa valmiudet vähintään melko hyväksi. Haastateltavat kokivat kuitenkin vaikeaksi arvioida päiväkotityöntekijöiden valmiuksia yleisellä tasolla, sillä jokaisen perheen tietopohjana toimivat vain omat kokemukset. Kaksi perheistä ei tuntenut yhtäkään vastaavassa tilanteessa olevaa lapsiperhettä, eivätkä näin ollen olleet kuulleet muiden perheiden kokemuksia.

Kaikki haastateltavat mainitsivat työntekijöiden valmiuksia edistävänä tekijänä työntekijöiden aiemmat kokemukset moninaisuudesta ja monikulttuurisuudesta, etenkin jos kyseisiä kokemuksia on päiväkodin asiakkaana olleista perheistä. Yksi perheistä pohti medianäkyvyyden olevan valmiuksia edistävä asia, sillä se levittää tietoa polyamoriasta. Yksi haastateltavista mainitsi edistävänä tekijänä päiväkodin suvaitsevaisen yleisilmapiirin, jonka koki näkyvän siinä, että kaikkia perheitä kohdeltiin samanarvoisina eikä rasismia ollut. Kaksi haastateltavista arvioi valmiuksiin vaikuttavan myös sen, miten nuorekasta henkilökunta on.

N2: Mä en koskaan oo huomannu että siellä ois mitään rasismia tai vastaavaa että et varmaan aika, aika hyvä.

M1: Meillä on hyvät kokemukset näistä kahdesta päiväkodista ja vahva luotto, että siellä kolmannessakin on huoletonta ja nuorta porukkaa.

Kaikki haastateltavista näkivät työntekijöiden valmiuksia heikentävänä tekijänä polyamorian vähäisen tunnettavuuden ja kertoivat tiedostavansa, ettei päiväkodin työntekijöillä välttämättä ole aiheesta minkäänlaista etukäteistietoa. Yksi haastateltavista arvioi, ettei tämän seurauksena päiväkodin työntekijöillä ole ammattilaisina sen parempia valmiuksia kohdata polyamorisia perheitä, kuin kenellä tahansa muullakaan.

M5: Koska se on vielä kuitenkin niin vähän tunnettu asia ylipäättäänsä ja semmonen.

Yksi perheistä pohti, ettei polyamorian medianäkyvyys aina anna oikeaa kuvaa polyamorista lapsiperheistä. Perheenjäsenet totesivat, että yksittäisten ei-perheellisten polyamoristien tai lapsettomien polyamoristen perheiden mediaesiintymisissä perspektiivi polyamoriaan voi olla erilainen, kuin mitä se olisi lapsiperheen haastattelussa. Lapsiperheiden haastateltavaksi saamisen epäiltiin kuitenkin olevan vaikeaa. Syyksi arvioitiin, että useat vanhemmat haluavat välttää lasten joutumista julkisuuteen asiaan liittyen, eivätkä kaikki perheen aikuiset halua antaa julkisia haastatteluja aiheesta.

Kolme haastateltavista koki, ettei päiväkodin henkilökunta välttämättä tarvitse erityisiä valmiuksia kohtaamiseen. Kyseiset haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei polyamorinen perhemuoto eroa päiväkodin näkökulmasta välttämättä juurikaan uusperhemuodosta, jossa lapsen vanhemmat ovat eronneet ja heillä on uudet kumppanit. Yksi haastateltava totesi, ettei polyamorinen perhemuoto vaadi muita käytännön järjestelyjä päiväkodin ja vanhempien välillä, kuin lasten hakijoiden määrittämisen.

M5: Mut eihän se siis vaadi mitään oikeestaan et kuhan on just se vaan että, että voidaan laittaa lista sinne ketkä saa esimerkiksi hakea niinkun päivähoidosta pois ja tälleen näin ei se muuta vaadi että.

M2: Tää taas toimii jossain lailla samalla lailla kun uusioperheissä, uskoi-sin muuten kun vanhemmat menee uusiin naimisiin ja löytää uusia kumppaneita, samalla lailla kun tulee lapselle uusia ihmisiä.

Kysyimme haastateltavilta, olivatko he kertoneet päiväkodin henkilökunnalle perhemuodostaan. Kysyimme lisäksi perusteluja heidän valinnoilleen. Kaksi perhettä kolmesta ei

ollut ottanut perhemuotoaan esille lapsen päivähoitossa. Toisella näistä perheistä kertomatta jättämisen syyt liittyivät yhteiseen päätökseen olla alleviivaamatta asiaa sekä yhden perheenjäsenen ammattiaseman suojeluun. Haastateltavat kokivat, ettei heillä ollut mitään tarvetta korostaa asiaa. He eivät nähneet ongelmia asian kertomisessa, jos siihen olisi erityinen syy tai jos esimerkiksi päiväkodin työntekijä kysyisi suoraan asiasta.

M5: Ei oo kysytty.

N3: Jos ne kysyis, niin ei mulla ois ongelma kertoa.

M4: Mut meillä ei oo silleen mitään tarvetta julistaa meidän elämäntapaa kellekkään. Ei se siis kuulu niille, jotta siitä tarviis mainita.

Kyseinen perhe kertoi kokeneensa, että päiväkodin henkilökunta oli vahvistanut päätöstä suhtautumalla heihin hienotunteisesti, vaikka epäilyksiä perhemuodon erityisyydestä olisi ollut. Perheenjäsenet kertoivat, etteivät olleet katsoneet tarpeelliseksi korjata mahdollisia henkilökunnalle tulleita väärinkäsityksiä liittyen heidän suhde - tai perhemuotoonsa.

N3: Mut kyllä me saatetaan sitä keskenään vähän naureskella. Sillon kun lapsi kävi tutustumassa siellä päiväkodissa, niin miehet meni sinne mukaan.

Ja se sattui olemaan sellainen sateinen päivä ja sateenvarjo mukana ja meillä sattui olemaan sellanen sateenkaari sateenvarjo ja sit nää meni sinne.

M5: Saatto tulla erilaisia käsityksiä, mutta ei katsottu korjata niitä.

Toisella perheistä asian kertominen ei ollut ajankohtaista tai tarpeellista elämäntilanteessa, jossa heillä ei ollut muita kumppaneita. Perhe arveli, ettei toisenlaisessakaan elämäntilanteessa toisi asiaa esille päiväkodissa. Syyksi perheenjäsenet mainitsivat henkilökunnan mahdolliset negatiiviset reaktiot sekä yleisesti ottaen sen, ettei heillä ollut tarvetta korostaa asiaa. Haastateltavat kokivat polyamorian enemmän asenteena ja toivomuksena, kuin konkreettisesti näkyvänä asiana elämässään. Haastateltavat kuvasivat, että heille polyamoria merkitsi eniten näkemystä yksiavioisuuden arvojen hylkäämisestä.

N2: Ei siihen nyt ollu yhtään minkäänlaista syytä ku meillä ei käytännössä, käytännössä ole kuitenkaan niin käyttöä.

M3: We don't have a flag of it, you know. Like, it's just to us a rejection of values that we think are false.

7.2.2 Perheiden kokemuksia

Haastateltavista perheistä yksi oli kertonut perhemuodostaan avoimesti päiväkodin henkilökunnalle. Kokemuksia avoimesti kertomisesta oli kertynyt kahdesta eri päiväkodista. Tärkeimpinä syinä asian kertomiseen haastateltavat kertoivat kokevansa lapsen liittyvät syyt, kuten lapsen turvallisuudentunteen, omanarvontunnon ja perhekäsityksen tukemisen. Haastateltavat arvelivat, että asian salailu olisi voinut luoda lapselle vääristynyttä mielikuvaa tai tunnetta, ettei omasta perheestä ole hyväksyttävää puhua.

NI: Normaaliuden tuntoa. Että tää on niinku meidän perhe ja siitä saa puhua ja se on hyvä ja ok.

Toisena tärkeänä syynä pidettiin asian esilletulon väistämättömyyttä. Haastateltavat olivat halunneet kertoa asian itse, ennen kuin lapsi kertoo sen omalla tavallaan. Näin haluttiin välttää väärinkäsityksiä, kuten mielikuvia salasuhteesta ja pettämisestä. Lisäksi asian salailu oli tuntunut ikävältä vaihtoehdolta, kun syy kertoa asiasta oli koettu selkeänä. Avoimuuden koettiin yleisesti ottaen tuoneen selvyyttä ja joustavuutta arkeen, kun lapsen pystyi hakemaan päiväkodista myös vanhemman kumppani. Nimetyn varahakijan tuoma turvallisuus koettiin tärkeänä erityisesti yhden perheenjäsenen terveydellisten ongelmien kautta. Haastateltavat kuitenkin tiedostivat, ettei tilanteessa kertominen ole kaikille perheille yhtä ongelmatonta.

NI: Onhan meidän kaveripiirissä joku sellanen, että tiedetään, että he ovat valinneet olla kertomatta ja heillä on ihan hyvät ymmärrettävät perusteet. Että vaikka nyt Suomi sitten onkin melko turvallinen maa ja me ihmisinä ollaan sellasia, että meidän ei oo tarvinnu pelätä, niin onhan meillä kavereita, jotka joutuu tosissaan sitä miettimään.

Kysyimme haastateltavilta, miten ja missä he olivat kertoneet perhemuodostaan päiväkodin henkilökunnalle. Lapsen biologiset vanhemmat kertoivat tuoneensa asian esille molemmissa päiväkodeissa vasu-keskustelussa. He eivät muistaneet varmasti, keitä henkilökunnan jäseniä tilanteessa oli ollut läsnä. He arvelivat, että keskustelussa oli ollut heidän lisäksi lastentarhanopettaja tai lapsen omahoitaja. Biologiset vanhemmat olivat antaneet työntekijälle luvan kertoa asiasta muille lapsen päiväkotiryhmän työntekijöille. Perhe ei kokenut tietoisesti salailleensa asiaa aikaisemminkaan. Asiaa ei vain koettu tarpeelliseksi ottaa esille aiemmin, eikä siihen ollut tarjoutunut luontevaa tilaisuutta. Yksi

haastateltavista kuvaili oletuksen yksiarvioisuudesta oleva niin vahva, ettei polyamorinen perhemuoto tule esille, ellei perhe sitä erikseen kerro.

M2: Se on tavallaan niin helppoo kun kaikilla on joku semmonen mono-oletus, että puhuu puolisoista tai perheestä. Niin sit vaan menee jotenkin sinne normaaliin lokeroon. Että jos ei ala erikseen kertomaan, että meillä on tällainen perhe, niin sitten se vaan menee normaali-kaavan mukaan.

Annoimme perheiden kuvailla vapaasti kokemuksiaan. Yhdellä perheenjäsenistä oli ollut jännitystä ja joitakin negatiivisia ennakkoluuloja sitä kohtaan, miten päiväkodin henkilökunta suhtautuu heidän perhemuotoonsa. Kyseisen perheenjäsenen mukaan kaikki ennakkoluulot olivat kuitenkin osoittautuneet positiivisella tavalla paikkaansa pitämättömiksi. Perheenjäsenet kertoivat, etteivät olleet kohdanneet ongelmia päiväkodin työntekijöiden osalta, joitakin yksittäisiä hämmennyneitä reaktioita lukuun ottamatta. Haastateltavat kertoivat kokeneensa henkilökunnan suhtautumisen olleen kokonaisuudessaan asiallista ja ammattimaista. Yksi haastateltavista kertoi saaneen useammalta työntekijältä vakuutte-
luja siitä, että henkilökunta on tottunut erilaisiin perhemuotoihin ja nähnyt monenlaisia perheitä. Nämä tilanteet haastateltava oli kokenut luottamusta ja turvallisuuden tunnetta luovina.

N1: Päiväkodin henkilökunta on suhtautunut kevyesti parhaiten ja ammattimaisesti tietysti. Ongelmat on ihan muualla, jos niitä on.

Haastateltavat kokivat heidän ja päiväkodin henkilökunnan välisen avoimuuden toteutuneen todella hyvin. Haastateltavat arvioivat tähän vaikuttaneen työntekijöiltä välittyneen asenteen, että asioista on toivottavaa puhua avoimesti. Vanhemmat olivat esimerkiksi kertoneet perhetilanteessaan tapahtuneista muutoksista avoimesti päiväkodin henkilökunnalle, joka oli luvannut tarkkailla muutoksen mahdollisia vaikutuksia lapseen, olemalla valmiina tarvittaessa kuuntelemaan lasta. Perhe koki hyvänä, että he olivat kertoneet asiasta ja että päiväkodin henkilökunta oli ”pitänyt korvat auki” lapsen kanssa.

Lapsen kannalta erityisen tärkeänä haastateltavat kokivat, että lapselle välittyy henkilökunnan kautta kuvaa, että kaikista perheenjäsenistä voi puhua avoimesti ja kaikille voi esimerkiksi askarrella kortteja.

N1: Joo ehkä semmonen molemminpuolinen avoimuus. Meille on ollut hirveen selvää se, että tää on monille ihmisille uutta. Eli me ollaan suhtauduttu silleen, että me voidaan kertoa jos tarvii. Mä toivoisin sitä samaa useimmilta. Me ollaan päiväkodilta saatu sitä avoimuutta, siitä että on ihan ok että kumppani voi tulla vaikka joulujuhliin. Tai lapsi voi tehdä myös kumppanille isänpäiväkortin tai puhua kumppanista vapaasti, ettei se oo mikään sellainen aihe että kuka kumppani ja mikä se on.

Kohtaamisessa tärkeäksi asiaksi haastateltavat nostivat kohtaamisen tasa-arvoisuuden. Kukaan perheenjäsenistä ei ollut kokenut tulleen kohdelluksi eri tavalla tai eriarvoisesti henkilökunnan toimesta. Tuonti- ja hakutilanteissa henkilökunta oli kertonut avoimesti lapsen kuulumiset kaikille perheenjäsenille, riippumatta siitä, kuka heistä oli hakemassa lasta.

M2: Et en mä oo tosissaankaan huomannut, että muhun suhtauduttas jotenkin eritavalla kummallisesti, koska mä oon silleen normaaliperheestä eroava osa.

Ainoana erona kohtelussa perhe koki, että päiväkodin työntekijät kertoivat lapsen asioista hieman innokkaammin ja laajemmin erityisesti yhdelle perheenjäsenistä. Haastateltavat arvelivat tämän kuitenkin johtuvan eniten kyseisen perheenjäsenen puheliaisuudesta ja siitä, että hänellä on tuonti- ja hakutilanteissa eniten aikaa jäädä keskustelemaan henkilökunnan kanssa

Haastateltavista lapsen biologiset vanhemmat olivat esittäneet perhetilanteensa henkilökunnalle kertomalla, että he asuvat yhdessä perheenä ja kaikki perheenjäsenet saavat hakea lasta päiväkodista. Henkilökunta ei ollut kyseenalaistanut asiaa, eikä kysynyt asiaan tarkennusta. Haastateltavat kertoivat tämän tuottaneen heille kokemusta siitä, että heitä arvostetaan ja heidän omaa kokemustaan kunnioitetaan. Yksi haastateltavista kertoi olleensa huolissaan asioiden järjestymisestä päiväkodissa, sillä hänen toisella kumppanillaan ei ole lapsen huoltajuutta. Kumppanin nimeä ei myöskään lukenut missään muissa päiväkodin papereissa kuin varahakijuuteen liittyvissä. Ongelmia ei kuitenkaan ollut ilmennyt.

Haastateltavat kertoivat muutaman kerran huomanneensa polyamorisen perhemuodon tuottavan lievää hämmennystä työntekijöissä. Tällaisissa tilanteissa haastateltavat kertoi-

vat selventäneensä asiaa sen verran kuin kokivat tarpeelliseksi. Perheelle ei ollut välittynyt, että päiväkodin henkilökunnalla olisi mitään negatiivisia asenteita heitä kohtaan. Perhe ei myöskään kokenut tulevansa kohdelluksi eri tavalla perhemuotonsa takia. Yksi perheenjäsenistä arveli, että työntekijät ovat saattaneet käsitellä asiaa esimerkiksi työkalu-vereiden kanssa.

N1: Joo ja tuntuu, että oiskin jossain hampaankolossa niin se ei meille sit niin tuu, että se käsitellään sit jossain muualla. En mä kyllä ihmettelis, jos sitä ihmetystä tulis, tavallaan en siitä ketään syyllistä, pidän vaan hyvänä asiana sitä, et jos se käsitellään myös jossain ammattimaisessa ympäristössä, vaikka niiden työkaluvereiden kanssa tai. Saahan sitä nyt ihmetellä.

Kysyimme perheeltä, miten perhemuodon monimuotoisuuteen liittyviä asioita oli käsitelty heidän kanssaan. Asiaa oli käsitelty perheen kanssa lähinnä vasu-keskusteluissa, joissa joitain asioita oli selvennetty ja vanhempien toivomuksia ja näkemyksiä tarkennettu. Tarkentavina asioina oli kysytty, haluavatko vanhemmat asiaa käsiteltävän jollain lailla lapsen tai koko lapsen päivähoitoryhmän kanssa. Myös lapsen omaa suhtautumista perhemuotoon oli tiedusteltu vanhemmilta.

Haastateltavat pitivät tärkeimpänä perheen monimuotoisuuden huomioimistapana avoimen keskusteluyhteyden tukemista ja ylläpitämistä vanhempien kanssa sekä lapsen kuuntelemista ja asiasta juttelemista, jos lapsi itse ottaa asian esille. Muilla tavoin monimuotoisuutta oli huomioitu päivähoitossa toivottamalla kaikki perheenjäsenet tervetulleiksi päiväkodin juhliin ja tapahtumiin. Yksi perheenjäsenistä arveli tämän olevan henkilökunnalle helpoin tapa konkreettisesti huomioida asiaa. Lisäksi henkilökunta oli silloin tällöin kertonut toiselle biologisista vanhemmista, mitä lapsi oli päivähoitossa puhunut sosiaalisesta vanhemmastaan. Yksi henkilökunnan jäsen oli kertonut biologisille vanhemmille lapsen mahdollisuudesta askarella esimerkiksi kaksi isänpäiväkorttia ja kysynyt asiaan vanhempien mielipidettä. Haastateltavat arvostivat sitä, että henkilökunta oli ottanut perhemuodon huomioon korostamatta asiaa liiaksi. Asian liiallinen tai jatkuva huomioiminen koettiin tarpeettomana.

M1:Varmaan kaikki perheet on omasta mielestään kohtuullisen normaaleja, vastaavasti kun yksinhuoltaja ei halua hirveitä numeroita siitä aiheesta tai kun on samaa sukupuolta oleva pari koe kauheesti tarvetta siihen liittyvän asian suhteen. Jotenkin se on ihan sama polykuvioissa. Silleen tälleen me ollaan eletty aina, eli ei tästä tarvii mitään hulabaloota.

7.3 Ajatuksia ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta

Toisen tutkimuskysymyksemme tavoitteena oli selvittää, millaisia henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on päiväkodissa kohdatuksi tulemisesta kasvatuskumppanina. Tässä alaluvussa esittelemme saatuja tuloksia.

Ensimmäisenä kysymyksenä pyysimme haastateltavia kertomaan, mitä kasvatuskumppanuuden käsite tarkoittaa heidän mielestään. Kuusi haastateltavista koki kasvatuskumppanuus -käsitteen tarkoittavan päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyötä. Esiin nousi kasvatuskumppanuuden merkitys avoimena, molemminpuolisena yhteistyönä sekä erilaisina keskusteluina vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Kuusi haastateltavista koki kasvatuskumppanuuden vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteisiksi tavoitteiksi ja päämääriksi, jossa yhteistyötä tehdään sen eteen, että lapsen päivähoito onnistuisi mahdollisimman sujuvasti.

NI: Et silleen hyvää yhteistyötä mä kokisin kasvatuskumppanuuden tarkoittavan, miten tehdä lapselle päiväkotikokemuksesta sujuva.

Kahdelle haastateltavista käsite ei ollut ennalta tuttu. Kuultuaan, mitä kasvatuskumppanuudella yleisesti ottaen tarkoitetaan, haastateltavat näkivät kasvatuskumppanuuden yhdeksi tarpeettomaksi käsitteeksi muiden joukossa. He kokivat kasvatuskumppanuuden käsitteen sisältävän piilossa olevia perusarvoja, jotka samalla määrittelevät tietynlaisia normeja perheelle.

Seuraava haastattelukysymys oli, miten haastateltavat kokivat kasvatuskumppanuuden ilmenevän käytännössä perheen ja henkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Kasvatuskumppanuuden näkyminen käytännössä vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä jakoi haastateltavien ajatuksia. Yksi perheistä ei ollut haastatteluhetkellä päivähoidon asiakkaana, joten kasvatuskumppanuuden ilmentyminen ei ollut heille ajankohtaista. He kokivat, etteivät asiakkaina olleessaan olleet tehneet päivähoidon kanssa yhteistyötä. Tavalliset arkiset keskustelut ja lapsen päiväkuulumiset oli vaihdettu tulo- ja lähtötilanteissa, muttei niiden koettu antaneen mitään erityistä. Haastateltavat kokivat, ettei heidän kanssaan oltu keskusteltu avoimesti esimerkiksi päiväkodissa esiintyneestä kiusaamisesta.

N2: Ei sillonkaan kun oli puhetta siitä että siellon kiusaamista nii ei ne koskaan oma-alotteisesti sanonu että miten, miten päivä on siinä suhteessa menny että.

Kuusi haastateltavista koki kasvatuskumppanuuden näkyvän eniten päiväkodin henkilökunnan kanssa käytävissä tulo- ja lähtökeskusteluissa. Kaikki kyseiset haastateltavat kokivat tulo- ja lähtökeskustelujen olevan yhteistyömuodoista tärkeimpiä, koska niiden koettiin olevan luontevia hetkiä keskustelulle henkilökunnan kanssa. Haastateltavista kaksi näki päiväkodin henkilökunnan ammattitaidon olevan keskusteluille merkityksellinen tekijä sitä kautta, että vaikka henkilökunnalla olisikin kiire, avoimelle keskustelulle on jätettävä aikaa.

Kuusi haastateltavista koki tulo- ja lähtökeskustelut merkityksellisinä myös siksi, että niissä vanhemmat ja varhaiskasvattajat vaihtavat tietoja lapsen kuulumisista ja saavat näin tärkeää ymmärrystä siitä osasta lapsen elämää ja arkea, jota eivät ole näkemässä. Tiedonvaihto on olennaista myös siksi, että päivän tapahtumat voivat heijastua lapsen käytöksessä kotona ja toisaalta kodin tapahtumat näkyvät myös päiväkodissa. Myös muutoksista tai esimerkiksi uusista taidoista keskusteleminen ja molemminpuolinen tiedottaminen koettiin tärkeänä. Jos lapsen tiedettiin oppineen päiväkodissa uuden taidon, taitoa pyrittiin käyttämään myös kotona.

M4: Kyllähän siellä aina aamulla keskustellaan, kun mää sitä sinne vien muutama sana vaihdetaan siitä, mikä on meininki tänään tai tällä viikolla. Jos on jotain vaihtunut. Jonkun verran puhutaan siitä, mitä uusia asioita lapsi on oppinut. Et tekeekö se niitä asioita myös kotona sekä päiväkodissa. Se on aina niinku yks semmonen keskustelun aihe.

Neljä haastateltavista koki varhaiskasvatuskeskustelut henkilökunnan kanssa hyvin tärkeiksi, sillä niissä oli enemmän kiireetöntä aikaa ja tilaa keskustella lapsen kokonaistilanteesta. Viisi haastateltavista koki kasvatuskumppanuuden näkyvän myös yhteisten tavoitteiden ja päämäärien sopimisina sekä samansuuntaisten kasvatuslinjauksien löytämisenä. Tässä toivottavana nähtiin, että vanhemmilla ja varhaiskasvattajilla olisi yhteiset linjat esimerkiksi sen suhteen, miten joistakin ongelmallisista tilanteista keskustellaan lapsen kanssa kotona ja päiväkodissa. Kaksi haastateltavista kertoi pyrkivänsä keskustelemaan yhteisistä linjoista joko varhaiskasvatuskeskusteluissa tai ottamalla asian esille rohkeasti myös arkisissa tilanteissa.

Yksi haastateltavista koki kasvatuskumppanuuden näkyvän myös siinä, että päiväkodissa on avointen ovien periaate. Tällöin vanhemmilla on mahdollisuus koska tahansa tulla seuraamaan lapsensa hoitopäivän kulkua.

N1: Lähtisin miettimään nykyistä päiväkotia, että ne hirveesti painottaa sitä kasvatuskumppanuutta, eli siellä on esimerkiksi avointen ovien periaate, eli vanhemmat saa koska tahansa tulla sinne hengailee ja mä pidän sitä hirmu hyvänä asiana. Se on hyvä vanhempien yhteistyölle ja vanhemmat osallistuu päiväkodin tapahtumien tekemiseen ja siellä ollaan aina kauheen valmiita keskustelemaan joko lapsesta tai tapahtumista tai mistä nyt.

Kysyimme haastateltavilta, mitä he kokivat saavansa kasvatuskumppanuudesta, esimerkiksi avun ja tuen muodossa. Kaksi perheistä näki kasvatuskumppanuuden antavan ajan-kohtaista tietoa lapsen taidoista. Henkilökunnan asiantuntemuksen lapsen kehityksestä koettiin myös auttavan vanhempia huomioimaan erilaisia asioita kotona, kuten mitä toimintoja kannattaa kehittää. Yksi perheistä koki, että erityisesti herkkyykskausien hyödyntämisessä päiväkodin henkilökunnalta saatava apu koettiin hyödylliseksi. Jaetun tiedon kautta tuleva johdonmukaisuus koettiin herkkyykskausien hyödyntämisessä tärkeäksi, jotta sekä päiväkodissa että kotona pystyttäisiin kannustamaan ja tukemaan lasta uuden taidon harjoittelussa. Tämä nähtiin tärkeänä myös siksi, ettei lapsi välttämättä näytä päiväkodissa oppimaansa taitoa kotona, tai päinvastoin.

M4: Vinkkejä kysyä joihinkin asioihin. Tai sit jos jostain syystä tulee puheeksi että niinkun joku asia niin voi vertailla sitä että miten se menee päiväkodissa ja miten se menee kotona.

Kaksi perheistä kertoi saavansa kasvatuskumppanuuden myötä ammattitaitoiselta henkilökunnalta tietoa ja tukea lapsen kehitykseen liittyen. Kaikki kyseiset perheenjäsenet kertoivat kysyvänsä tarvittaessa neuvoa päiväkodista, josta annetaan hyviä näkökantoja ja ajattelumalleja. Kaksi haastateltavista koki myös arvokkaaksi, että ammattitaitoinen henkilökunta seuraa lasta päiväkodissa ja voi huomata mahdolliset kehitysviivästymät tai muut ongelmat. Yksi perheistä kertoi etsivänsä tietoa lapsen kehityksestä eniten internetin kautta, eivätkä he olleet kysyneet henkilökunnalta neuvoa lapsen kehitykseen tai kasvatustasioihin liittyen.

Yksi perheistä koki saaneensa varhaiskasvatuksen ammattilaisilta myös tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista ja mieltymyksistä, jotka eivät välttämättä ole näkyneet kotona.

Lisäksi kyseinen perhe koki saaneensa varhaiskasvattajilta vinkkejä arkeen ja lapsen kanssa puuhasteluun.

N3: Sitten sitä ne sano että kun (lapsen nimi) ei tykkää niinkun sormin maalata mut se tykkää pensseliä käyttää niin sit tämmösiä juttui et sit voi niinkun kotonaki kokeilla ku sit jotenkin ite ei ees tajuu että lapselle voi antaa pensselin kun on vaan jotenkin silleen että sormillahan, sormivärit, sormi.

M4: Joo siis tämmösiä pieniä asioita mitä niinku ei vaan tuu ajatelleeks koska ei kaikkea maailmassa voi itse osata ajatella niin. Niin siihen saa sitten kyllä ihan.

Suurin osa eli kuusi haastateltavista koki saaneensa kumppanuudesta tietynlaista varmuutta, turvaa ja mielenrauhaa. Turvaa saatiin sen kautta, että lapsella koettiin olevan turvallisia ja luotettavia aikuisia elämässään kodin lisäksi myös päiväkodissa. Luottamusta loi myös tunne toimivasta vuorovaikutuksesta päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välillä.

N1: Varmuutta. Niin sanottua turvaa. Tietää toisaalta, että lapsella on hyvä olla siellä ja sitten sitä kuunnellaan ja jotenkin ehkä mä haluaisin sanoa varmuutta ja turvaa. Jotenkin mä koen sen, että mä tiedän, että voin niiden kanssa keskustella ja ne ottaa palautetta vastaan ja toisaalta ne kertoo hirveen mielellään, koska lapset on useimmiten eri tyyppisiä kuin kotona.

Kysyimme haastateltavilta, mitkä tekijät heidän mielestään edistävät kasvatuskumppanuuden syntymistä perheen ja varhaiskasvattajien välillä. Kaikki haastateltavat kokivat toimivan kasvatuskumppanuuden vaativan avointa ja vastavuoroista kommunikointia vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä. Lähtökohtana vuorovaikutuksen rakentamiselle nähtiin päiväkodin henkilökunnalta tuleva avoimuus, kannustus ja helposti lähestyttävyyys.

Kaikki haastateltavat vastasivat kasvatuskumppanuutta edistävän, jos varhaiskasvattajista välittyi tunne siitä, että päiväkodin henkilökunta on tavoitettavissa ja kiinnostunut perheen asioista. Näin henkilökuntaa lähestyminen ja asioista kertominen tehdään perheelle helpommaksi. Kaikki haastateltavat toivat esille, että myös lapsilähtöisyyden periaatteet edistävät kasvatuskumppanuuden syntymistä, sillä luottamusta luo kokemus siitä, että päiväkodin työntekijät asettavat lapset etusijalle ja aidosti välittävät lapsista.

M3: That.. kind of people care about children, you know. That they care, that they see children as, as human beings and that there's communication with that background. That's it really. I think that's all it takes.

Perheistä kaksi nosti esille ryhmäkokoisiin ja työntekijöiden vaihtuvuuteen liittyvät asiat. Pienten ryhmäkokoisten ja henkilökunnan pysyvyyden katsottiin mahdollistavan toimivamman kasvatuskumppanuussuhteen, sillä tällöin työntekijöillä on aikaa rakentaa ja ylläpitää keskusteluyhteyttä ja luottamussuhdetta vanhempiin. Tutun hoitajan kanssa keskustelu on myös helpompaa, koska hän tuntee lapsen hyvin. Yksi perheistä piti työntekijöiden vaihtuvuuden kannalta parhaimpana vaihtoehtona työpaikan sisäisiä siirtoja, joissa uusi henkilökunnan jäsen olisi edes jollain tavalla lapsille ja mahdollisesti myös vanhemmille ennalta tuttu.

M4: Että niinkun silleen ne vaihdokset ei ollu sen päiväkodin sisällä ongelma. Mut sit aina jos ulkoa tulee joku uus niin se on aina vähän vaikeeta jotenkin sit lapsille sopeutua.

M2: Ehkä justiinsa se, että on vuoden ajan jutellu samoista asioista saman tyyppin kanssa niin siinä on erillä lailla sit pitkäjänteinen näkemys siitä asiasta kuin että siellä on kahen kuukauden tai kuukauden välein uus tyyppi, joka ei tiedä kun just sen hetken tilanteen.

Yksi perheistä koki erityisen tärkeänä, että työntekijä pysyy samana ainakin lapsen aloittaessa päivähoitoa ja totutellussa jäämään päiväkotiin. Tällöin lapsi saa rauhassa kiintyä ainakin yhteen työntekijöistä ja löytää hänestä turvaa vanhemman lähtiessä. Tämä helpottaa myös vanhempien osalta lapsen jättämistä päiväkotiin ja luo luottamusta siihen, että lapsella on hyvä olla.

M4: Mut sitten kun, no sit siinä autto heti se et yks niistä hoitajista tuli silleen aika tutuks sille et se uskalsi siihen sitte luottaa nii, niin tota se sitten autto aina siinä että, et niinkun ne ensimmäiset viikot oli semmosta et se aina rupes niinkun itkemään kun mä vein sen sinne mut sit se myös lopetti sen silleen jopa ennen kun mä ehdin lähteä.

Yksi haastateltavista näki työyhteisön vaikuttavan toimivan kasvatuskumppanuuden syntymiseen. Hän totesi, etteivät päiväkodin henkilökunnan mahdolliset sisäiset ongelmat saisi näkyä lapsille tai vanhemmille. Haastateltava toi esille, että jos henkilökunnalla on yhteiset arvot ja toimintatavat, joiden mukaan kaikki toimivat, parantaa se myös vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä.

N3: Sit voi tietysti aatella et myös sen työyhteisön ilmapiiri sinänsä varmasti vaikuttaa siihen että miten lapset siellä viihtyy. Et ne hoitajat tulee myös keskenään toimeen.

Kysyimme haastateltavilta, mitkä tekijät voivat heidän mielestään hankaloittaa kasvatuskumppanuuden syntymistä. Kaikki haastateltavat näkivät yhteistyötä hankaloittavana ja kasvatuskumppanuuden syntymistä estävänä tekijänä toimimattoman vuorovaikutuksen vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Kaksi haastateltavista toi esille, että jos arkinen vuorovaikutus puuttuu tai on hyvin vähäistä, on molemminpuolisen kumppanuuden tunteen vaikea päästä rakentumaan. Kolme haastateltavista nosti esille, että henkilökunnan suunnalta tuleva avoin vuorovaikutus ja aidot kohtaamiset rohkaisevat vanhempia keskustelemaan lapsensa asioista. Kyseiset haastateltavat näkivät toimivan vuorovaikutussuhteen rakentumisessa merkityksellisenä henkilökunnan ammattitaidon, sillä kumppanuus ei rakennu hetkessä, vaan pienin askelin päivittäisiä kuulumisia vaihtaessa.

Yksi haastateltavista koki kasvatuskumppanuutta vaikeuttavan, ettei päiväkodissa jousteta asetetuista aikatauluista sen suhteen, milloin lapsen voi tuoda tai hakea hoidosta. Yksi haastateltavista toi esille, että erilaiset näkemykset kehityksestä ja kasvatuksesta voivat hankaloittaa kasvatuskumppanuutta etenkin siinä tapauksessa, jos niistä ei pystytä keskustelemaan rakentavasti eikä yhteistä linjaa kasvatuksellisissa asioissa päiväkodin ja kodin välillä löydy.

N1: Se ois vähän huonoa kumppanuutta jos kaikki häsäis tahoillaan mitä sattuu tavallaan.

Yksi perheistä näki päivähoiton henkilökunnan passiivisuuden tai haluttomuuden vuorovaikutukseen hankaloittavan kumppanuuden syntymistä. Perhe pohti syitä siihen, ettei kasvatuskumppanuutta päässyt kunnolla rakentumaan heidän ja päiväkodin työntekijöiden välille, ja arvioi henkilökunnan passiivisuuden hankaloittaneen yhteistyötä. Haastateltavat toivat esille, että vanhempien oma epävarmuus ja tietynlainen ujous nostaa asioita esille voivat hankaloittaa vaikeiden asioiden esille ottamista. Haastateltavat olivatkin jääneet kaipaamaan henkilökunnalta enemmän kannustusta ja rohkaisua tulla juttelemaan.

M3: The lack of.. They don't advertise it, they don't even say that they're ready to communicate.

Kaksi perheistä nosti esille kasvatuskumppanuutta hankaloittavana tekijänä henkilökunnan vaihtuvuuden, koska tällöin kasvatuskumppanuuden jatkuvuus ja yhteisesti rakennettu luottamus katkeaa. Yksi haastateltavista kertoi kokevansa kuormittavaksi sen, jos vanhempana täytyy jatkuvasti tutustua uusiin varhaiskasvattajiin, opetella heidän nimiään ja yrittää tunnistaa heidät ulkonäöltä. Yksi haastateltavista totesi, että lapsen asioista on paljon helpompi puhua sellaisen hoitajan kanssa, joka on ehtinyt tutustua lapseen. Yksi perheistä koki lapsen sopeutumisen kannalta hankalina jatkuvasti vaihtuvat työntekijät, joihin lapsi ei ehdi kunnolla kiintyä. Perhe näki tämän myös vanhempiin vaikuttavana tekijänä.

N3: Se on tietysti kuluttavaa lapselle jos se tota, ja siis kun kiintymyssuhtehän muodostuu paitsi siis ei-vanhempiin niin myös olisi syytä muodostua semmonen turvallinen kiintymyssuhde päiväkodinhenkilökuntaan, koska ne on kuitenkin lapsen kanssa sen ison osan siitä viikosta, paljon hereilläolotunteja. Niin olisi hyvä että se pystys luottamaan niihin aikuisiin.

Yksi perheistä kertoi, että päiväkodin kiinni oleminen lomakausien aikana hankaloittaa kasvatuskumppanuuden rakentumista. Yksi perheenjäsenistä kuvasi, että päiväkodin ollessa kiinni mahdollisuudet ylläpitää ja rakentaa kasvatuskumppanuutta voivat olla tauolla yhteenlaskettuna useamman kuukauden.

N3: Kyllähän se sitä kasvatuskumppanuutta häiritsee myös että jos niinkun vuodessa kaks kuukautta kesällä ja sitte sen päälle sit joku kuukausi varmaa joululoma ja hiihtoloma ja syysloma niin et nois kolme kuukautta vuodessa jos niinkun olis sit joissain muissa päiväkodeissa et on se nyt kuitenkin neljännes vuodesta.

Yksi haastateltavista arveli, että työntekijöiden henkilökohtainen aatteellisuus tai elämänsä katsomus voi vaikuttaa kumppanuuden syntymiseen negatiivisesti silloin, jos varhaiskasvattajan ja vanhemman aatteelliset suuntaukset eroavat toisistaan vahvasti.

M4: Ja sit jos – se nyt ei ehkä meitä koske – mutta jos yleisesti ottaen aattelis niin varmaan jos ois joku kauheen voimakas mielipide tai aate tai katsomus jollakulla hoitajalla niin, mistä se ei pystyis joustamaan yhtään niin se varmasti sit kyllä aiheuttais kitkaa.

Yhden haastateltavan kohdalla esiin nousi kokemus siitä, että yksi päivähoidon työntekijä oli yrittänyt kasvattaa lapsen sijaan häntä vanhempana. Haastateltava arveli kokemuksensa korostuneen myös eroavaisuudet puhetyylissä ja sen tulkinnassa.

N1: Oli yks semmonen hoitaja, joka yritti kasvattaa meitä vanhempia, miten toimii kotona. Olin pitkän aikaa pihalla, että miten tää näin voi toimii, lastenhoitaja sanelee mulle, miten mun pitää kotona toimia. Oletan, että oli myös puhetyylieroa, että ei välttämättä tarkoittanut mitään.

Haastateltavilta tiedusteltiin, miten tasa-arvoisina kokivat itsensä päiväkodin henkilökunnan kanssa keskusteltaessa lapsen asioista. Kaikki haastateltavat mielsivät olevansa tasa-arvoisia keskusteluissa varhaiskasvattajien kanssa, joitakin yksittäisiä tilanteita tai kohtaamisia lukuun ottamatta. Kukaan haastateltavista ei kokenut, että päiväkodin henkilökunta olisi koulutuksensa tai ammattinsa kautta auktoriteettiasemassa keskustellessa lasta koskevista asioista. Yksi haastateltava pohti pitävänsä asiaa niin itsestään selvänä, ettei varmaan olisi edes huomannut, vaikkei päiväkodin henkilökunta olisi pitänyt häntä tasa-arvoisena kasvattajana. Yksi perheistä totesi, ettei voisi mitenkään kuvitella heitä kakkosina lasta koskevissa keskusteluissa.

M1: Näkisin, että vähintään tasa-arvoisia ollaan. En osaa kuvitella meitä kakkosiksi mitenkään.

N2: Me ollaan varmaan vähän sokeita semmoselle jos ne ajattelis että me ei olla tasa-arvoisia, niin ei me varmaan tajuttais edes semmosta kun se tuntus niin älyttömältä.

Yksi haastateltavista toi esille, että varhaiskasvattajien on hyvä nähdä vanhemmat oman lapsensa asiantuntijoina, jotka tuovat lapsestaan esille tärkeitä asioita ja pieniä yksityiskohtia, joista varhaiskasvattajilla ei välttämättä ole tietoa.

M4: Kyl mä luulisin tai kokisin itse ehkä olevani aika silleen tasavertanen, mut tietenki siin on vähän se että se on se kasvatuksen ammattilainen, se joka tekee sitä työkseen, jolla on siihen koulutus. Minä en ole. Ja sitten taas toisaalta mä olen ehkä sen lapsen asiantuntija enemmän että, kun mä olen kuitenkin elänyt sen kanssa niinkun syntymästä saakka niin silleen tiedän siitä sitten ehkä jotain pieniä asioita enemmän. Niin tota täs tulee tämmönen niinkun vähän eri puolet siitä asiasta esille.

Yhtenä haastattelukysymyksenä haastateltavat pohtivat lapsen kasvatustuun jakautumista vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Kaikki haastateltavat näkivät päävastuun

lapsen kasvatuksesta kuuluvan vanhemmille. Kaksi perheistä koki vastuun kuitenkin jakautuvan luonnollisesti sen mukaan, minkä ajan lapsi viettää päivähoitossa, koska tänä aikana vastuu kuuluu varhaiskasvattajille. Kukaan haastateltavista ei kertonut kokevansa, että jotkin kasvatukselliset asiat kuuluisivat nimenomaan päiväkodin velvollisuuksiin opettaa lapsille. Yksi haastateltavista toi esille näkemyksensä uskontokasvatuksen kuulumisesta nimenomaan vanhempien vastuualueeseen, koska vanhemmilla on oikeus päättää, miten heidän lapsensa saa uskontokasvatusta.

M4: Kai se jakautuu niinku aika pitkälti niiden tuntien mukaan että.

M5: Nii samaa ajattelin että ajan mukaanhan se menee niinkun että minkä aikaa se siellä on ja silleen.

M4: Et en mä nyt näkis et on mikään yksittäinen asia mikä päiväkodin on velvollisuus opettaa lapselle, ei siis vanhempien.

N3: Mut on kyllä semmosii asioita mitkä nimenomaan kuuluu vanhemmille eikä päiväkodille. Niinku esimerkiks uskonto.

Viimeisenä teemaan liittyvänä kysymyksenä kysyttiin, miten haastateltavat kokivat omien kasvatuskäytäntönsä kohtaavan varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteiden kanssa. Kasvatuskäytäntönsä kohtaaminen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä vaihteli melko paljon. Yksi perheistä oli kokenut näkemuserot vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä niin suuriksi, ettei avointa keskusteluyhteyttä ja vuorovaikutusta ollut päässyt syntymään, eikä näkemuseroista koettu olevan hyödyllistä keskustella. Lopulta näkemuserot olivat johtaneet päätökseen asiakkuuden lopettamisesta.

Muut haastateltavista kertoivat kokevansa kasvatuskäytäntönsä kohtaavan päiväkodin henkilökunnan kanssa pääasiassa hyvin. Neljä näistä haastateltavista arvioi tämän johtuvan pääasiassa avoimesta tiedonkulusta ja vanhempien sekä varhaiskasvattajien halusta löytää yhteisiä linjoja. Yksi haastateltavista arvioi sen johtuvan myös osittain henkilökohtaisista kohtaamisista varhaiskasvattajien kanssa. Yksi perhe kertoi, että heidän kohdallaan joitakin näkemuseroja toi se, ettei varhaiskasvatukseen koettu olevan heidän arvonsa mukaista sukupuolisensitiiviseen varhaiskasvatukseen pyrkimisen kannalta. Perheenjäsenet kertoivat, etteivät kuitenkaan koe näkemuseroa erityisen häiritseväksi, ja tiedostavat ajattelumallin muutoksen vievän aikaa.

N3: No ehkä siinä sukupuolineuraaliudessa on ollut sillein et, että meillä on ehkä siitä vähän erilaiset näkemykset.

M4: Joo. Mä kyllä luulen että se on semmonen asia jota, joka ei vielä.. Siis siis epäilen että se sukupuolisensitiivisyys on semmonen asia joka nyt ei varmaan tuu kauheesti muuttumaan vielä vuosiin tai vuosikymmeniin että.

7.4 Perheiden toiveet

Viimeinen tutkimuskysymyksemme ja siihen liittyvä haastatteluteema oli vanhempien toiveet varhaiskasvatuksen henkilökunnalle kasvatuskumppanina kohtaamiseen sekä perhemuodon kohtaamiseen liittyen. Kehitysideoita sai esittää myös laajemmassa mittakaavassa esimerkiksi varhaiskasvatuspalveluja kohtaan.

Seuraavissa alaluvuissa esittelemme saatuja tuloksia, eritellen selkeyden ja paremman luettavuuden vuoksi toiveet kasvatuskumppanina kohtaamisesta ja toiveet perhemuodon kohtaamisesta.

7.4.1 Toiveet kasvatuskumppanuudesta

Kaikkien haastateltavien toiveita kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta olivat avoin vuorovaikutus henkilökunnan kanssa ja henkilökunnan valmius keskusteluun vanhempien kanssa. Yksi haastateltavista nosti esille toiveen kiireettömästä tunnelmasta keskusteluissa ja sen, että varhaiskasvattajat olisivat keskustelun aikana hetken tekemättä samalla jotakin muuta.

Kaksi perheistä toivoi päiväkotinsa jatkavan vanhempien tasavertaista huomioimista ja kaikille vanhemmille kuulumisten kertomista tulo – ja hakutilanteissa. Perheet toivat esille toiveensa siitä, että jatkossakin henkilökunta keskustelee lapsen kaikkien vanhempien kanssa, ei pelkästään lapsen äidin kanssa. Yksi haastateltavista kertoi olevansa tietoinen, että joissain päiväkodeissa äideille keskustellaan edelleen paljon enemmän.

N3: Ja toisin kun joissain päiväkodeissa niin ne myös puhuu miehillä kans näistä asioista, et oon jostain kuullu että, että sitten kaikki vaan aina heitetään sen äitin niskaan ja isälle lähinnä sit vaan hymyillään jos, jos se jotenkin käy paikalla, en mä tiedä.

Yhden perheen päiväkodissa oli avointen ovien periaate, jossa vanhemmilla oli aina mahdollisuus tulla seuraamaan lapsensa hoitopäivän kulkua. Perhe toivoi tämän jatkuvan myös tulevaisuudessa. Yksi perheenjäsenistä toivoi vanhempien osallisuuden lisäämistä päiväkodin arkeen, ja näki tähän yhtenä väylänä juuri avointen ovien periaatteen.

N1: Toi avointen ovien meininki on, harvat sitä pääsee käyttämään. Ei meillä oo aikaa mennä sinne pyörimään, mutta toisilla on. Vanhemmat ote-taan ilolla vastaan. Voi tulla muskaroimaan tai muuta vastaavaa. Sitä mä oon jäänyt kaipaamaan edellisiin päiväkoteihin.

Haastateltavien nimeämät toiveet kasvatuskumppanuuden kehittämiseen liittyivät pääosin erilaisiin henkilökunnan kanssa käytäviin keskusteluihin. Yksi haastateltavista piti varhaiskasvatuskeskusteluja tärkeänä ja toivoi niitä järjestettävän myös jatkossa puolivuositain. Eräs haastateltava toivoi vasukeskusteluiden lisäksi enemmän “vanhempain vartti” - henkisiä keskusteluja, jotka helpottaisivat tiedonkulkua. Toisaalta haastateltava tiedosti niiden vaativan aikaa ja järjestelyä sekä vanhempien että henkilökunnan puolelta.

N3: Jos ois aikaa ja resurssei enemmän niin toki nyt ois hauskaa että semmosii vanhempainvartti-henkisii tuokioit olis useemmin mut must tuntuu että vanhemmatkaan ei oo niihin usein kauheen valmiita koska se on aina operaatio järjestää.

Yksi perheistä toivoi kehittämistä henkilökunnan ajattelumalliin sukupuolisensitiivisyydestä. Keinona tähän nähtiin uudelleenkoultus ja perehdytys, joiden avulla henkilökunnan ajattelumalleihin voisi tuoda uudenlaisia näkökulmia.

Yksi perheistä koki varhaiskasvatukseen sisältyvän paljon piilossa olevia perusarvoja, joiden kautta määritellään tietynlaisia normeja perheelle. Perhe toi esille, että jos kyseiset normit eivät käy yhteen perheen omien perusarvojen ja käytäntöjen kanssa, on kasvatuskumppanuutta vaikeaa rakentaa. Perheille asetettujen normien oli koettu näkyvät esimerkiksi erinäisissä kotiin annettavissa tehtävissä, jotka eivät välttämättä sopineet perheen omaan arkeen ja tapoihin saumattomasti. Perheenjäsenet kertoivat kokevansa turhauttavana sen, että perheiden arjesta tehtiin kyselemättä ja kyseenalaistamatta erilaisia oletuksia, joiden mukaan perheiden piti toimia. Perhe toivoi, ettei oletuksia perheiden arjesta tehtäisi kyseenalaistamatta.

N2: Kukaan, kukaan ei kyseenalaista että pedataanko ihan välttämättä joka perheessä sänky joka aamu. Että ruvetaanks me muuttamaan meidän elämäntapaa sen takia että lapsi sai päiväkodissa tehtävän että nyt pitää pedata sänky.

Toisena esimerkkinä kyseinen perhe kertoi, että heille oli päiväkodista todettu yhden ryhmän lasten olevan sen ikäisiä, etteivät he tarvitse enää päiväunia. Samalla oli todettu, että tästä huolimatta lapset laitetaan nukkumaan, koska henkilökunta on mitoitettu niin, ettei lapsia pystytä muuten hoitamaan. Perheen toiveena olikin, että varhaiskasvattajat pohtisivat ja kyseenalaistaisivat enemmän työympäristönsä tapoja toimia ja myös omia toimintamallejaan ja perusteita niiden takana.

M3: Learning about other, other subjects and learning.. Challenging the, the programmes that are set from above. And learning more you know, from being skeptical about what they're being told.

7.4.2 Toiveet perhemuodon kohtaamisesta

Kaikki haastateltavat toivoivat avointa ja molemminpuolista vuorovaikutusta perheen ja päiväkodin henkilökunnan välillä. Kaikki perheistä kertoivat tiedostavansa, että polyamorisen perhemuoto voi herättää varhaiskasvattajissa moraalisia kysymyksiä omien heidän arvojen ja näkemysten pohjalta, ja mahdollisesti myös huolta lapsista. Kaikki haastateltavat toivoivat henkilökunnan ottavan puheeksi ja kysyvän, jos polyamoriseen perhemuotoon liittyen epäselvyyksiä tai ongelmia. Kysymistä pidettiin hyvänä silloinkin, jos jokin on jäänyt mietityttämään työntekijöitä.

Yksi haastateltavista ei pitänyt työntekijöiden omien näkökulmien tai mielipiteiden ilmaisua lähtökohtaisesti huonona asiana siinä tapauksessa, jos työntekijöillä on halu keskustella asiasta dialogisesti ja kuunnella myös toisen osapuolen ajatuksia. Haastateltava koki toivottavaksi, että asia otetaan vanhempien kanssa rakentavasti esille myös sellaisessa tapauksessa, jossa henkilökunta kokee perhemuodon jollain tapaa häiritseväksi tai ongelmalliseksi. Haastateltava uskoi asioista avoimesti keskustelemisen ja kysymysten esittämisen voivan auttaa lieventämään henkilökunnan mahdollisia epäluuloja ja huolia.

M3: Like, if they have any anxiety and any problems with polyamorous parents. Then by asking questions they can clear their doubts and their fears.

Kaikki perheet toivoivat omien toiveidensa kunnioittamista. Tähän liittyen kaksi perheistä koki hyvin tärkeänä vapauden määrittellä lapsen hakijat ilman, että sitä kyseenalaiseetaan. Molemmat perheet joiden kohdalla asia oli ajankohtainen, kertoivat toiveen toteutuneen ongelmattomasti.

Kaksi perheistä toi esille toivomuksen, että lapsen kaikki perheenjäsenet otettaisiin avoimesti huomioon päiväkodissa, myös vanhempien kumppanit. Kyseiset perheet kokivat tärkeänä, että päiväkodin henkilökunta välittäisi hyväksyntää ja tunnustaisi kyseisen henkilön olevan aidosti perheenjäsen.

Yksi perheistä nimesi keinoja huomioida lapsen sosiaalista vanhempaa sen kautta, millaisia keinoja he olivat huomanneet käytettävän omassa päiväkodissaan. Perhe kertoi, että lapselle voi antaa päiväkodissa mahdollisuuden askarrella isän- tai äitienpäiväkortin tai muun huomionosoituksen myös sosiaaliselle vanhemmalle. Toisena huomioimisen keinona perhe piti sitä, että lapsen sosiaalinen vanhempi toivotetaan yhtä lailla tervetulleeksi päiväkodin juhliin, esityksiin ja tapahtumiin. Yksi perheistä arveli, että sosiaalisen vanhemman tärkeyden hahmottamisessa työntekijöitä saattaa helpottaa, kun he huomaavat lapsen suhtautuvan kaikkiin perheenjäseniinsä samalla tavalla.

N3: Siin oli tämmösiä hauskoja keskusteluita että me yritetään ensin. ”Äiti, isi, M5”, ja sitte lapsi vetää perässä silleen et ”äiti, äiti, äiti”.

Maija: Ihana.

M5: Joo ja sithän mä menin sit hakemaan lasta ja sitte lapsi kääntyi minuun päin ja ”äiti!” ja sitte se hoitaja sitte siinä naureskeli vaan että ”joo, että äitille on kasvanu parta”.

N3: Mut siis toikin on muuten varmaan semmonen asia että kyl ne varmaan tostaki pystyy jo päättelemään sen että kuinka läheinen M5 on lapselle, että, että se, sen elämässä on kolme äitiä.

Kaikki haastateltavat toivoivat varhaiskasvattajien työskentelyn olevan lapsilähtöistä. Yksi perheistä toi esille toiveensa, että perheen monimuotoisuuden huomioiminen tapahtuisi lapsen ehdoilla ja lempeästi, seuraten arjessa, mitä lapselle kuuluu. Yksi perheistä koki perhemuodon kohtaamisessa lapsilähtöisyyttä olevan, että henkilökunta katsoo perhettä myös *lapsen näkökulmasta*. Haastateltavat kuvasivat, että vaikka perhemuoto olisi henkilökunnalle tuntematon ja tuntuisi erikoiselta tai jopa vaikealta ymmärtää, se on todennäköisesti lapselle täysin normaali asia. Kaikki perheet pitivät tärkeänä kohtaamisessa asioiden kysymistä lapselta itseltään ja lapsen kuuntelemista. Yksi haastateltavista toi

esille, että lapsen voi antaa määritellä itse oma perheensä ja siihen kuuluvat henkilöt, antamatta valmiita vastauksia ja asettamatta keskustelulle odotuksia suuntaan tai toiseen.

N1: Lapseltakin voi kysyä että miten mimmonen perhe sulla on sen sijaan että kysyy montaks isää tai äitiä sulla on ja ketä sä sanot äitiks ja ketä sä sanot. Lapset kertoo kuitenkin aina.

Yksi perheistä piti arvokkaana lapsen kannalta sitä, että päiväkodin henkilökunta tukisi omalta osaltaan lasta siinä, miten hän jäsentää omaa perhettään ja sen jäseniä. Myös jäsentelyyn muutoksissa tukeminen nähtiin lapsen kannalta tärkeänä. Yksi perheenjäsenistä käytti esimerkkinä, että jos lapsi alkaa ajan kuluessa käyttää sosiaalisesta vanhemmastaan nimeä varaisi- tai äiti, päiväkodin työntekijöiden tulee tukea lasta eikä kyseenalaistaa lapsen tekemää uutta jäsentelyä.

N1: Jos se sit muuttuu ja kolmas aikuinen on varaisi, niin se on fine, niin se pitää olla sille henkilökunnalle kans fine.

Kaikki haastateltavat toivoivat päiväkodin henkilökunnalta asiallista ja ammatillista suhtautumista polyamorisiin perheisiin. Yksi perheistä toi esille myös toivomuksensa henkilökunnan hienotunteisuudesta. Eräs haastateltavista kiteytti, ettei perhemuodosta tarvitse ”tehdä numero suuntaan tai toiseen”. Kaksi perheistä kertoi pitävänsä toivottavana perheisiin suhtautumista yksilöllisesti, jolloin ei oleteta kaikkien polyamoristen perheiden olevan samanlaisia. Tätä haastateltavat perustelivat sillä, että kaikki perheet ovat lopulta keskenään erilaisia. Kaikki perheet totesivat polyamorian pitävän sisällään monenlaisia suhdemuotoja, jolloin perhejärjestelyt voivat olla hyvin moninaisia. Yksi haastateltavista kuvasikin, ettei henkilökunnalla kannata olla liikaa ennakko-olettamuksia siitä, minkälaisia polyamoriset perheet ovat.

M2: Niin ajatella silleen miten sen sanois yksilöllisesti. Että jos ne näkee kolme suunnilleen samanlaista polyperhettä niin ne ei olettais että ne neljäs ja viideskin ois samanlaisia. Että vaan osais tajuta sen, että samanlainen monosuhteissa elävillä normaaliperheillä, että kaikki on erilaisia.

Yksi perheistä toivoi päiväkodin henkilökunnan tiedostavan ja ottavan huomioon, että kuten muidenkin perheiden, myös polyamoristen perheiden tilanteet voivat muuttua.

Perhe piti tärkeänä, että mahdollisten lapsen elämään vaikuttavien muutosten aikana henkilökunta seuraisi lasta ja olisi tarvittaessa valmis keskustelemaan lapsen kanssa ja kuuntelemaan häntä.

Yksi perheistä kertoi toiveestaan tulla kohdelluksi samalla tavalla, kuin muutkin perheet. Kyseiset haastateltavat toivoivat päiväkodin henkilökunnan suhtautuvan heihin, kuin mihin tahansa muuhunkin perheeseen. Perhe näki konkreettisenä erona muihin perheisiin lähinnä sen, että polyamorisisessa perheessä aikuisia on enemmän.

M1: Ihan niinku normaali perhe, normaaliperhe jossa on enemmän aikuisia jotenkin mukana, että ei siinä oo mitään sen ihmeellisempää jollain tavalla.

Haastateltavat toivat esille myös joitakin kehityskohteita varhaiskasvatuspalveluissa ylipäänsä. Kaksi perheistä näki polyamoristen perheiden kannalta kehitettävää olevan vielä avoimuudessa ja luontevan keskusteluyhteyden luomisessa perheen kanssa. Lisäksi yksi perheistä koki, että työntekijöiden herkkyyttä reagoida perheen monimuotoisuuteen lasta kannustavasti olisi hyvä kehittää. Yksi perheistä nosti kehitettäväksi asiaksi sukupuoli-sensitiivisemmän kasvatusotteen, jossa lasten leikkitiloja ei jaettaisi sukupuolen ja siihen stereotyyppisesti liitettyjen lelujen mukaisesti, vaan kaikenlaisia leluja olisi saatavilla kaikissa leikkitiloissa.

Yksi haastateltavista koki, että kehitettävää varhaiskasvattajien ammatillisuudessa olisi oman ammatillisuuden ja molemminpuolisen kunnioituksen säilyttämisessä. Haastateltava esitti tämän olevan tärkeää etenkin siinä tilanteessa, kun perhe kertoo työntekijälle perhemuodostaan tai työntekijä on muuten kuullut asiasta. Haastateltava toi esiin kokemuksia tilanteista, joissa päiväkodin työntekijä oli hämmentyneenä sanonut jotain harkitsematonta. Haastateltava mietti, että ammatillisesti parempi ratkaisu olisi pohtia tilanteessa heränneitä kysymyksiä ensin joko yksin tai työkavereiden kesken. Haastateltava toivoi, etteivät mahdolliset hämmentyneet ensireaktiot ja ensimmäiset mieleen tulevat kysymykset välittyisi sensuroimattomana perheelle.

N1: Ja vaikka se kysymys oiskin jotenkin vähän tyhmä, niin se tulis pienen prosessoinnin jälkeen meille. En kaipaa niitä töks-vastauksia suuremmin.

Yksi haastateltava toi esille, että varhaiskasvatuksen ammattilaisen on käytettävä harkintaa, missä tilanteessa ja keiden läsnäollessa perhemuotoon liittyvistä kysymyksistä keskustellaan. Haastateltava koki, etteivät tilanteet, joissa lapset ovat läsnä ole hyvä paikka perhemuotoon liittyville kysymyksille tai epäselvyyksille.

M2: Tavallaan hyväksyttävää esittää tyhmiä kysymyksiä aikuisille mutta kannattaa miettiä onko niitä syytä esittää lasten kuullen.

Päiväkodin henkilökunnan koulutuksesta mainittiin, että koulutuksen merkitystä olisi ylipäänsä painotettava nykyistä enemmän. Tämän lisäksi haastateltavat nostivat esille työntekijöiden täydennyskoulutuksen ja tietojen päivittämisen tärkeyden. Kuusi haastateltavista pohti, pitäisikö polyamoria sisällyttää varhaiskasvattajien koulutukseen. Haastateltavien mielipiteet asiasta jakautuivat siten, että kaksi haastateltavista ei pitänyt erityisen tärkeänä polyamorian sisällyttämistä varhaiskasvattajien koulutukseen. He arvioivat tärkeimmäksi sen, että koulutukseen sisältyisi yleisellä tasolla enemmän tietoa perheiden moninaisuudesta ja perheen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamisesta. Neljä haastateltavilta koki, että polyamorinen perhemuoto olisi hyvä sisällyttää käsitteenä koulutukseen yhtenä moninaisena perhemuotona. Haastateltavat perustelivat asiaa sillä, että näin tietoisuutta polyamoriasta voitaisiin lisätä, eikä käsite tulisi uutena varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Yksi haastateltavista näki varhaiskasvatuksen työntekijöiden haasteena sosiaalisen eli tosiasiallisen vanhemmuuden tunnistamisen. Haastateltavan mielestä biologinen vanhemmuus oli selkeä ja paljon esille nouseva asia varhaiskasvatusympäristössä. Hän koki, että varhaiskasvatuksessa biologinen vanhemmuus täytyisi irrottaa käsitteenä tosiasiallisesta eli sosiaalisesta vanhemmuudesta.

M4: Joo siis ylipäätään pitäis irrottaa se biologinen vanhemmuus siitä tosiasiallisesta vanhemmuudesta.

Yksi perheistä toi esille toiveen, että esikoulu muutettaisiin takaisin vapaaehtoiseksi. Perhe koki, että esikoulun väliin jättävillä lapsilla ja heidän perheillään on valintaan yleensä järkevä syy, esimerkiksi osittainen ulkomailla asuminen. Yksi haastateltavista piti toivottavana, että tulevaisuudessa jotkut yksityiset päiväkodit voisivat erikoistua moninaisiin perheisiin tai jopa polyamorisiin perheisiin, jos asiakasperheitä riittäisi.

8 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tuloksia tarkasteltaessa voidaan huomata, että polyamoristen lapsiperheiden tilanteet ovat hyvin yksilöllisiä ja moninaisia. Tuloksista oli huomattavissa aikaisemman tutkimuksen tulos, jonka mukaan polyamorinen perhemuoto voi helposti vaikuttaa ydinperheeltä kodin ulkopuolella, jossa mahdolliset muut intiimit suhteet eivät näy (Pallotta-Chiarolli 2010, 183).

Tutkimuksemme nousi esiin myös se, että oletus yksiavioisuudesta on vahva kaikissa tilanteissa. Tästä johtuen perheen on useimmiten itse otettava perhemuotonsa esille varhaiskasvatuksessa, koska muuten asia ei tule ilmi. Toisaalta on todettu, että tämä voi toimia syrjinnältä ja huonolta kohtelulta suojaavana elementtinä (Sheff 2014, 128).

Tutkimuksen ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitettiin, millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Tuloksista ilmeni, että vanhemmilla oli yleisesti ottaen suuri luottamus varhaiskasvattajien ammatillisuutta kohtaan myös perhemuodon kohtaamisen suhteen. Perhemuodosta kertomisen ei uskottu aiheuttavan ongelmia vanhemmille tai lapsille. Perheet uskoivat tai olivat uskoneet varhaiskasvattajien ammatillisuuden säilyvän kohtaamisessa siitä huolimatta, vaikka perhemuoto herättäisi heissä kummastusta, tai olisi heidän omien henkilökohtaisten arvojensa vastainen.

Omien aiempien kokemusten vaikutus ennakkoluuloihin nousi tuloksissa esille. Jos omai kokemuksia esimerkiksi muiden henkilöiden teennäisyydestä tai selän takana pahan puhumisesta, saattoi helpommin ajatella kyseisiä mahdollisuuksia myös päiväkodin työntekijöiden kohdalla.

Toisaalta tuloksista ilmeni, että päiväkodin valintaan voi vaikuttaa, jos päiväkodin arvojen koetaan olevan selkeästi ristiriidassa polyamorisen perhemuodon kanssa. Selkeitä arvoristiriidoille alttiita tilanteita voidaan näin pyrkiä välttämään etukäteen jo päiväkodin valinnalla. Samankaltaista tulosta ei kuitenkaan noussut esille esimerkiksi Reinikan ja Ruotsalaisen sateenkaari-isyyttä koskevassa opinnäytetyössä, jossa päiväkodin valintaan oli vaikuttanut olennaisesti vain asuinpaikka (Reinikka & Ruotsalainen 2010, 30).

Tuloksista ilmeni, että polyamoriset vanhemmat arvioivat päiväkodin työntekijöillä olevan yleisesti ottaen hyvät valmiudet kohdata polyamorisia perheitä. Työntekijöiden valmiuksia arvioitiin parantavan mahdolliset aikaisemmat kokemukset moninaisuuden kohtaamisesta ja moninaisuuden lisääntyminen varhaiskasvatusympäristöissä esimerkiksi monikulttuurisuuden osalta, mikä lisää myös henkilökunnan yleistä tietoisuutta moninaisuudesta. Varhaiskasvattajilla vaikuttaisikin olevan yleistietoa moninaisuudesta, kuten esimerkiksi sateenkaariperheistä (Kiesiläinen & Tuomela 2014, 24). Esiin nousi myös näkemys siitä, että henkilökunnan sukupolvenvaihdon kautta nykykoulutuksessa esille tulevat asiat ja asenteet ovat alkaneet näkyä päiväkodeissa.

Toisaalta valmiuksia voi heikentää merkittävästi polyamorian vähäinen tunnettavuus perhemuotona. Tuloksista nousi esille myös näkökulma, jonka mukaan erityisiä valmiuksia polyamoristen perheiden kohtaamiseen ei tarvita, koska varhaiskasvatuksessa tarvittavat käytännön järjestelyt esimerkiksi varahakijoiden määrittelyn suhteen ovat samankaltaiset kuin uusperheiden kanssa.

Polyamoristen perheiden ja sateenkaariperheiden välillä on todettu olevan samankaltaisuuksia vähemmistöön kuulumisen ja sosiaalisen stigman pelon kautta (Sheff 2010, 177). Tästä huolimatta tutkimuksessamme kaksi perheistä samaistui muista moninaisista perhemuodoista eniten uusperheiden tilanteisiin sateenkaariperheiden tilanteiden sijaan, etenkin käytännön järjestelyjen ja arjen kannalta. Suurimpana erona uusperheisiin nähtiin se, ettei kukaan perheen aikuisista ole eronnut, ja lisäksi joissakin perheen kaikki aikuiset voivat asua yhdessä.

Tulokset osoittivat, että vanhempien tuntemukset perhemuodosta kertomisesta vaihtelivat suuresti. Vaikka luotto henkilökunnan ammattitaitoon oli yleisesti ottaen suuri, osalla vanhemmista oli kokemusta jännityksen ja huolen tunteista, osa oli suhtautunut asiaan rennommin. Huolen tunteet olivat liittyneet henkilökunnan reaktioihin ja siihen, huolestuvatko he jollain tavalla lapsen tilanteesta. Monet polyamorisista perheistä tuntevat huolta siitä, että perheen tilanne ymmärretään väärin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa yleistä on etenkin huoli siitä, että perheen tilanne herättää lastensuojelun viranomaisten huomion. (Sheff 2014, 254.)

Hyvän sosiaalisen luokka-aseman ja vakaan elämäntilanteen katsottiin tutkimuksemme olevan omaa tilannetta helpottavia ja syrjinnältä suojaavia tekijöitä, joista saatiin itseluottamusta ja voimavaroja mahdollisen vieroksunnan tai ihmettelyn kohteeksi joutumista varten. Tulos on yhteneväinen aikaisempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan todennäköinen merkittävä syy polyamoristen perheiden hyvinvointiin on perheiden hyvä luokka-asema, joka suojaa mahdolliselta syrjinnältä sekä vaikuttaa positiivisesti koettuun tyytyväisyyteen ja onnellisuuteen. (Sheff 2010, 165, 170, Sheff 2014, 31).

Polyamoriset henkilöt kokevat usein painetta salata polyamorisuuttaan syrjinnän pelon takia (Polyamoria – monisuhteisyysyhdistys i.a.b). Tutkimuksemme tuloksista ilmeni, että kaksi perhettä kolmesta ei ollut ottanut perhemuotoaan esille lapsen päivähoidossa. Tulosten perusteella perheiden valintojen taustalla kertoa tai jättää kertomatta perhemuodostaan varhaiskasvattajille on moninaisia syitä. Perhemuodosta kertomatta jättämisen syitä voivat tutkimuksemme mukaan olla esimerkiksi oman tai perheenjäsenen ammattiaseman suojeleminen, haluttomuus korostaa tai alleviivata asiaa sekä epävarmuus henkilökunnan reaktioiden suhteen. Syynä kertomatta jättämiseen voi olla myös elämäntilanne, jossa kertomista ei yksinkertaisesti koeta millään tavalla tarpeellisena.

Kyseinen tulos on melko yhtenevä aiempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan yleisimpiä perhemuodon salaamisen syitä ovat sosiaalisen stigman pelko sekä pelko omien perheenjäsenten joutumisesta syrjinnän, kiusaamisen tai tuomitsemisen kohteeksi (Sheff 2010, 177). Toisin kuin Sheffin tutkimuksessa, tässä tutkimuksessa leimaantumisen tai syrjinnän pelot eivät nousseet esille erityisen vahvoina tai yleisinä syinä kertomatta jättämiselle. Tämä johtunee osittain eroista sekä Suomen ja Yhdysvaltojen kulttuuri- ja asenneilmapiirissä että lastensuojelukäytännöissä- ja laissa. Tutkimuksemme tuloksissa yleisimmin mainitut syyt olivat päätös olla korostamatta perhemuotoaan sekä luontevan tilaisuuden puuttuminen, jotta asian voisi kertoa.

Syitä perhemuodosta kertomiselle varhaiskasvatusympäristössä voivat tulosten perusteella olla esimerkiksi lapsen perheidentiteetin ja omanarvontunnon tukeminen, johon liittyy halu välttää sellaisen kuvan antamista lapselle, että hänen täytyy hävetä tai piilotella perhettään tai sen jäseniä. Lisäksi syitä voivat olla salailun kokeminen ikävänä sekä arjen helpottuminen, kun vanhemman kumppani voi hakea lasta hoidosta tarvittaessa useinkin

ilman, että asia hämmentää henkilökuntaa. Syynä kertomiselle nousi esiin myös halu välttää väärinkäsityksiä, joita voi seurata lapsen kertoessa asiasta varhaiskasvattajille.

Tutkimustuloksistamme ilmeni, että perhemuodosta kertominen varhaiskasvatuksen henkilökunnalle voi olla erittäin positiivinen kokemus. Haastatelluista perheistä yksi oli ottanut perhemuotonsa esille lapsen päiväkodissa vasu-keskustelun yhteydessä. Kokemus oli ollut perheen vanhemmille erittäin positiivinen ja henkilökunnan koettiin suhtautuneen asiaan ammattimaisesti ja kannustavasti. Vanhemmat kokivat, että kaikkia heitä – myös lapsen sosiaalista vanhempaa – kohdeltiin tasa-arvoisesti ja otettiin huomioon lapsen perheenjäsenenä. Lisäksi henkilökunnan koettiin vahvistavan hänen perheidentiteettiään muun muassa kuuntelemalla lasta.

Tutkimuksemme perheiden suhtautumista perhemuodostaan kertomiseen varhaiskasvatuksessa voidaan peilata Pallotta-Chiarollin (2010, 183–185) löytämiin polyamoristen perheiden suhtautumistapoihin koulumaailmassa (ks. luku 3.5). Tulosten vertailussa voidaan huomata, että tutkimuksemme perheiden suhtautumistavoissa oli jossain määrin yhteneväisyyksiä Pallotta-Chiarollin määrittelemiін suhtautumistapoihin passing, bordering ja polluting (Pallotta-Chiarolli 2010, 183–185, ks. luku 3.5).

Yksi perheistä arveli, ettei kertoisi polyamorisesta perhemuodosta varhaiskasvatuksessa, vaikka eläisi lasten arkeen selkeästi vaikuttavassa polyamorisessa perhemuodossa. Syinä tähän mainittiin halu välttää henkilökunnan mahdollisia ikäviä reaktioita sekä haluttomuus korostaa asiaa. Kyseisissä arvioissa voidaan nähdä yhteneväisyyksiä passing-muotoon, jossa perhe haluaa näyttäytyä julkisesti mieluummin ydin- tai sateenkaariperheenä kuin polyamorisena perheenä. (Pallotta-Chiarolli 2010, 183).

Yksi perheistä ei ollut kertonut perhemuodostaan varhaiskasvatuksessa suoraan, muttei toisaalta kokenut kertomista ongelmaksi, jos asiaa tiedusteltaisiin suoraan. Perhe kertoi myös tilanteista, joissa oli valinnut olla oikaisematta varhaiskasvattajille tulleita mahdollisia väärinkäsityksiä tai vääränlaisia mielikuvia ydinperheydestä tai sateenkaariperheydestä, mikä muistutti yhtä Pallotta-Chiarollin passing-muodon toiminnoista. Perheen suhtautumisessa vaikuttikin olevan passing-muotoon liitettävää tasapainoilua kertomisen ja kertomatta jättämisen välillä. (Pallotta-Chiarolli 2010, 183–185.)

Yhdellä perheistä suhtautuminen oli jokseenkin yhtenevä polluting-muodon kanssa, koska perheenjäsenet olivat kertoneet perhemuodostaan päiväkodin työntekijöille, eivätkä nähneet ongelmallisena esimerkiksi perheenä esiintymistä päiväkodin juhlissa tai tapahtumissa (Pallotta-Chiarolli 2010, 185–187). Johtopäätöksenä pidämme, että Pallotta-Chiarollin tuloksissa voi löytyä osittaista peilipintaa myös suomalaisiin polyamoriisiin lapsiperheisiin, sekä varhaiskasvatuksen ympäristöön.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tutkittiin, millaisia ajatuksia ja kokemuksia polyamorisilla vanhemmilla on kohdatuksi tulemisesta kasvatuskumppanina varhaiskasvatuksessa. Tulosten mukaan kasvatuskumppanuus koettiin pääsääntöisesti vanhempien ja varhaiskasvattajien väliseksi avoimeksi yhteistyöksi. Yhdelle perheistä kasvatuskumppanuus oli käsitteenä vieras.

Kasvatuskeskustelut sekä tulo- ja lähtökeskustelut nähtiin tärkeimmiksi yhteistyön muodoiksi, jotka antavat vanhemmille kokemuksen kasvatuskumppanuudesta. Toisaalta kiireinen arki niin vanhemmilla kuin työntekijöillä rajoitti päivittäisten keskustelujen mahdollisuutta. Aika ja keskustelujen kautta tutustuminen nähtiin tärkeässä roolissa dialogisuuden rakentumisessa.

Vanhempien ja varhaiskasvattajien välistä kommunikointia pidettiin edellytyksenä kasvatuskumppanuuden syntymiselle. Tutkimustuloksemme ovat tältä osin melko yhteneviä Mia Koivusen pro gradu -tutkielman (2005) kanssa. Pro gradussaan Koivunen tutki vanhempien käsityksiä kasvatuskumppanuudesta sekä kasvatuksesta päiväkodissa. Tulosten mukaan kasvatuskumppanuus käsitteenä oli osittain vieras vanhemmille, mutta lähes kaikki perheet mieltävät sen yhteiseksi tavaksi kasvattaa lasta. Vanhemmat pitivät kasvatuskumppanuuden perustana avointa ja luottamuksellista vuorovaikutusta. Vanhemmat korostivat keskustelukulttuurin merkitystä päivittäisissä kohtaamisissa. (Koivunen 2005, 60–62.)

Tuloksissamme ilmeni, että kasvatuskumppanuuden koettiin näkyvän konkreettisesti arjen tilanteissa, kuten vanhemman ja varhaiskasvattajan kohtaamisissa. Lisäksi kumppanuuden koettiin näkyvän vasukeskusteluissa, joissa lapsen asioista keskusteltiin merkityksellisesti ja tavoitteellisesti. Tuloksemme on yhteneväinen useiden muiden aiheesta

tehtyjen tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Sari Taskilan ja Virve Koposen (2008) opin-
näytteessä todellisina tilanteina nousivat esille päivittäiset kohtaamiset, joissa kasvatus-
kumppanuutta edistetään. (Taskila & Koponen 2008, 44.)

Myös Heidi Stamin (2012) tutkimustuloksista löytyy yhteneväisyyttä tuloksiimme. Tut-
kimuksessa vanhemmat näkivät kasvatuskumppanuuden toteutumisen jokapäiväisenä
vuorovaikutuksena eli kohtaamisena, kuunteluna, keskusteluna ja päivittäisistä asioista
kertomisena. Kasvatuskumppanuuden koettiin toteutuvan eniten varhaiskasvatuskeskus-
teluissa eli vasuissa. (Stam 2012, 48–51.)

Yhteinen vuoropuhelu vanhemman ja kasvattajan välillä tapahtuu päivittäisissä kohtaa-
misissa tulo- ja lähtötilanteissa. Kasvatuskumppanuus ja vuoropuhelu vanhempien ja var-
haiskasvattajien välillä kehittyvät koko lapsen päivähoiton ajan. Päivittäiset keskustelut
avaavat tilaa puhua niin tavanomaisista lapsen asioista kuin pulmallisistakin tilanteista.
Vanhemmille on ensisijaisen tärkeää jakaa ajatuksiaan juuri omasta lapsestaan. Myönteis-
nen puhe lapsen päivähoitopäivästä auttaa vanhempaa ymmärtämään lasta ja tallenta-
maan arvokkaita lapsuusmuistoja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45.)

Tutkimuksessamme esiin nousivat myös työntekijöiden ammattitaidon ja ammatillisuu-
den merkitys. Osana kasvattajan ammattitaitoa nähtiin tasavertainen kohtaaminen van-
hempien kanssa omista henkilökohtaisista aatteista tai elämänkatsomuksesta huolimatta.
Avoimesti keskusteleva ja myönteinen, hyväksyvä ilmapiiri päiväkodissa luovat pohjan,
jossa erilaiset perheet voivat luottavaisesti kertoa tilanteestaan.

Tuloksista nousi esille, että vuorovaikutus ja luottamus nähtiin toisiaan ”ruokkivina” asi-
oina. Avoimella keskustelulla henkilökunnan kanssa vanhempi voi kasvattaa luottamusta
varhaiskasvattajia kohtaan. Luottamuksen kasvaessa vanhemman on helpompi tuoda
esille asioita, jotka mietityttävät tai tuntuvat vaikeilta. Toimiva vuorovaikutus luo van-
hemmille turvallisuutta ja luottamusta varhaiskasvattajia kohtaan.

Puhuttaessa lapsen asioista sivutaan usein myös koko perheen asioita. Perheen kannalta
ne saattavat olla arkaluontoisia, henkilökohtaisia tai tunteita herättäviä. Kasvattajan
myönteinen asenne ja avoin suhtautuminen perheeseen tekevät tilaa monenlaiselle pu-

heelle ja tunteiden läsnäololle. Päivittäinen lapseen liittyvien asioiden jakaminen helpottaa myös huoli- tai pulmatilanteiden esille ottamista molemmin puolin. (Kaskela & Kekkonen 2011, 45.) Henkilökunnan ammatillisen käyttäytymisen tulee olla luontevaa ja kunnioittavaa, jotta asioista voidaan keskustella avoimesti ja päästä kaikkia tyydyttävään lopputulokseen. Jos lapsi pystyy luottamaan päiväkodin henkilökuntaan, on myös vanhempien helpompi luottaa heihin.

Kasvattajien ammattitaitoon katsottiin tutkimuksessamme kuuluvan madalta ammatillista kynnystä ja keskustella vanhempien kanssa helposti ymmärrettävällä tavalla. Näin vältetään tilanteita, joissa kunnioitus vanhempia kohtaan ei välity. Asioiden ilmaisemisessa ja esittämisessä työntekijän kannattaa kiinnittää huomiota myös non-verbaaliseen viestintään, kuten äänensävyihin ja -painoihin.

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen edellyttää tasavertaista vuoropuhelua, jossa pyritään toimimaan perheen ja lapseen parhaaksi (Helminen 2006a, 10). Tasa-arvoisuuden toteutuminen nähtiinkin olennaisena osana toimivaa kumppanuutta. Vanhemmille tämä merkitsisi kokemusta siitä, että he ovat varhaiskasvattajien kanssa tasa-arvoisessa asemassa toisiinsa nähden. Vanhemmat eivät kokeneet, että henkilökunnan koulutus tai ammattitaito loisi heille ylempää asemaa kohtaamisissa vanhempien kanssa. Tasa-arvoisuus kohtaamisessa koettiin tärkeänä myös lapsen sosiaalisen vanhemman kannalta. Myös lapsen sosiaalista vanhempaa tulisi huomioida ja osallistaa päiväkodin arkeen henkilökunnan toimesta. Muutoin hänelle voi välittyä tunne, ettei hänen perheenjäsenyyttään tai osallisuuttaan lapsen elämään arvosteta tai sitä vähätellään.

Tutkimustulostemme mukaan kasvatuskumppanuuden vahvistamisessa työntekijän ammattitaidolla on suuri merkitys. Arvostavassa ammatillisessa kohtaamisessa on kyse välittämisestä. Jotta asiakkaalle tulisi hyväksyty ja arvostettu olo omana itsenään ja omassa elämäntilanteessaan, ammattilaiselta vaaditaan pysähtymistä, aikaa kohdata ja herkkyyttä. (Pesonen 2006, 163.)

Vastaavasti kasvatuskumppanuutta hankaloittavia tekijöitä ovat tulostemme mukaan isot ryhmäkoot, henkilökunnan vaihtuvuus sekä molemminpuolinen kiire. Myös ennakkoluu-

lot puolin ja toisin, sekä erilaiset kasvatuskäsitykset voivat vaikeuttaa yhteistyön ja kumppanuuden syntymistä. Yhteistyön koettiin vaativan molemmilta osapuolilta ennakkoluottomuutta sekä aikaa ja kiinnostusta paneutua lapsen asioihin.

Tutkimuksemme tulokset kasvatusvastuun jakautumisesta vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä olivat selkeitä. Tulosten perusteella vanhemmat kokivat olevansa lapsensa ensisijaisia kasvattajia. Lapsen päivähoitopäivän ajaksi kasvatusvastuun koettiin siirtyvän varhaiskasvattajille. Tämä nousee esille myös varhaiskasvatuslaissa. Laki on asettanut velvoitteet siihen, että henkilökunta on vastuussa lapsista varhaiskasvatuksessa olevan ajan (Varhaiskasvatuslaki 2015). Myös varhaiskasvatuksen perusteissa linjataan, että vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja varhaiskasvattajille kuuluu suhteen luomisen ja ylläpitämisen vastuu. (Stakes 2005, 31).

Monimuotoisten perheiden ammatillisessa kohtaamisessa ovat tärkeitä samat periaatteet, kuin kaikkien perheiden kohdalla. Tärkeintä on perheen oman kertomuksen kuunteleminen ja sille tilan antaminen. Moninaiset perheet toivovat käyttämässään palveluissa avoimuutta sekä nähdäksi ja kuulluksi tulemistä. (Kerppola-Pesu & Moring i.a.)

Kolmanteen tutkimuskysymykseen, jossa pyrittiin selvittämään, millaisia toiveita polyamorisilla vanhemmilla on varhaiskasvattajille kasvatuskumppanina kohtamiseen ja perhemuodon kohtamiseen liittyen, saatiin monipuolisesti tietoa. Vanhemmat toivoivat kasvatuskumppanuudelta tavoitteellista yhteistyötä, johon katsottiin kuuluvan yhtenäiset kasvatuskäytännöt ja -tavoitteet. Tärkeänä osana yhteistyötä ja yhteisten linjojen löytämistä vanhemmat näkivät kasvatuskeskustelut, joiden kautta kumppanuus syventyy ja tietoa jaetaan luottamuksellisesti osapuolten kesken. Tulosten perusteella kasvatuskeskustelut ovat tärkeä osa yhteistyötä sekä toimivat pohjana kasvatuskumppanuudelle.

Kasvatuskumppanuuden rakentamiseen vanhemmat toivoivat tutkimuksessamme dialogista otetta työntekijöiltä. Toiveena oli, että työntekijä olisi aidosti läsnä keskusteluissa ja helposti lähestyttävissä. Kronqvistin ja Jokimiehen (2008) Vaikuta vanhempi -selvityksessä vanhemmat toivoivat enemmän aikaa, rauhaa ja säännöllisyyttä keskusteluille. Päiväkodissa koetaan vallitsevan yleinen kiire, mikä oletettavasti vaikeuttaa keskustelua.

(Kronqvist & Jokimies 2008, 31.) Toive kiireettömästä tunnelmasta ja keskustelujen säännöllisyydestä nousivat esille myös tutkimuksemme tuloksissa.

Tutkimuksemme tuloksista ilmeni, että vanhempien toiveet perhemuotonsa kohtaamiseen liittyivät eniten avoimeen vuorovaikutukseen varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Kaikki vanhemmat toivoivat henkilökunnan tarvittaessa ottavan asian puheeksi, jos perhemuotoon liittyen ilmenee jotain kysyttävää tai muuta epäselvyyttä. Toivomuksena oli ammatillinen ja hienotunteinen suhtautuminen, jossa tiedostetaan, että kaikki perheet ovat erilaisia ja yksilöllisiä. Esille nousi perheiden halu tulla kohdatuksi ensisijaisesti omana itsenään, ei jonkin vähemmistöryhmän edustajina.

Vanhemmat toivoivat, etteivät varhaiskasvattajat olettaisi kaikkien polyamoristen perheiden olevan samanlaisia, sillä polyamoria pitää sisällään monenlaisia suhde- ja perhemuotoja. Tuloksista ilmeni, etteivät vanhemmat nähneet erityiskohtelua tai perhemuotonsa jatkuvaa huomioimista tarpeellisena. Esille nousi toive tulla kohdelluksi samanlaisena perheenä kuin muutkin perheet.

Moninaisten perheiden kohtaamisessa on tärkeää, että perhe itse saa määritellä siihen kuuluvat henkilöt, eikä sitä kyseenalaisteta. (Kerppola-Pesu & Moring i.a.) Myös tutkimuksemme vanhemmat toivoivat varhaiskasvatuksen henkilökunnan kunnioittavan perheen omaa näkemystä siihen kuuluvista henkilöistä. Tästä koettiin välittyvän tunne, että vanhempien omaan arviointikykyyn luotetaan. Erityisesti vanhemmat toivoivat ongelmattomuutta ja kunnioitusta sitä kohtaan, kenet he määrittelevät lapsen varahakijoiksi.

Varahakijoiden määrittelemisen virallisiin päiväkodin sopimukseen takaa arjen sujumisen, koska tällöin myös sosiaalinen vanhempi voi hakea ja tuoda lasta. Lapsen huoltajilta tarvitaan myös lupa jakaa tietoa lapsesta sosiaalisten vanhempien kanssa. (Kosola & Mäkelä-Lehtola 2014, 15, 17.)

Tutkimuksemme tuloksista ilmeni, että vanhemmat kokivat tärkeänä myös kumppaneidensa eli lasten sosiaalisten vanhempien huomioimisen varhaiskasvatuksessa, sillä he ovat lapselle merkityksellisiä henkilöitä ja mukana lapsen arjessa, vaikka eivät ole lapsen biologisia vanhempia. Keinoina huomioida lapsen sosiaalista vanhempaa nousivat tulok-

sissamme esiin esimerkiksi lapsen päivästä kertominen, toivottaminen tervetulleeksi päiväkodin juhliin sekä muihin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja mahdollisuus askarrella isän- tai äitienpäiväkortti myös vanhemman kumppanille, jos lapsi niin tahtoo. Esimerkiksi äitien- ja isänpäivinä on tärkeää, että lapsi saa muistaa vanhempiaan heidän lukumäärästään riippumatta. Näin tuetaan samalla lapsen perheidentiteetin kehittymistä. (Jämsä & Karvinen 2008, 191.)

Tutkimuksessamme nousi esille vanhempien toive siitä, että lapsen perheidentiteettiä vahvistettaisiin varhaiskasvatuksessa antamalla lapsen itse määritellä perheensä ja siihen kuuluvat henkilöt ilman, että hänelle annetaan valmiita vastauksia. Vanhemmat pitivät tärkeänä sitä, että lasta kuunnellaan ennakkoluulottomasti ja hänen kertomaansa vahvistetaan ja tuetaan. Esimerkiksi vanhemman uudesta kumppanista voi tulla ajan kuluessa lapselle läheinen ja tärkeä. Jos lapsi tällöin alkaa puhua hänestä isäpuolena tai jopa isänä, päiväkodin työntekijöiden tulee tukea lasta eikä kyseenalaistaa lapsen tekemää uutta jäsentelyä. Tämä on tärkeää, koska perheeseen liittyvä kyseenalaistaminen voi loukata lasta (Karvinen 2011).

Lapsi tarvitsee ympäristöltä hyväksyntää omaa perhettä kohtaan ja tukea omiin perhesuhteisiinsa. Lasten kanssa kannattaa puhua moninaisuudesta esimerkiksi erilaisista perheistä. Jokaisella lapsella on oikeus tuntea, että oma perhe on oikeanlainen. (Väestöliitto 2016.) Perheidentiteettiä tukemalla lapselle saadaan välitettyä tunnetta siitä, että hänen perheensä on yhtä hyvä, arvokas ja hyväksyttävä kuin kaikkien muidenkin perheet, vaikka poikkeakin normaalista ydinperhemallista (Jämsä 2008c, 210).

Tutkimuksemme tulosten perusteella kehitettävää kasvatuskumppanuudessa löydettiin melko vähän, eikä vastauksissa löytynyt juurikaan yhteneväisyyttä tai toistuvuutta. Yhdeksi kehityksen kohteeksi kasvatuskumppanuudessa nousivat henkilökunnan kanssa käytävät keskustelut. Varhaiskasvatuskeskustelut koettiin tärkeinä ja niitä toivottiin järjestettävän useammin kuin puolivuositain. Vasukeskusteluiden lisäksi mahdollisena nähtiin “vanhempain vartti” -henkisten keskustelujen lisääminen tiedonkulun helpottamiseksi. Henkilökunnan kanssa käytäviin keskusteluihin liittyen kehitettävää ilmeni myös vanhempien tasa-arvoisessa kohtelussa keskustelukumppaneina. Lapsen vanhemmat tulee huomioida tasa-arvoisesti, eikä esimerkiksi kohdella äitiä vanhemmista merkityksellisimpänä.

Tulosten mukaan yksi kehittämisen osa-alue on vanhempien osallisuus päiväkodissa. Tästä esimerkkinä toimi yhden perheen kohdalla päiväkodin noudattama avointen ovien periaate, jolloin vanhemmat voivat halutessaan osallistua lasten arkeen päiväkodissa. Avointen ovien periaate voi olla tärkeä väline rakennettaessa luottamusta vanhempien ja henkilökunnan välille.

Tutkimuksessamme esiin nousi vanhempien huoli päivähoitoryhmien koosta. Ryhmäkoihin vaikuttavat olennaisesti lain asettamat velvoitteet. Tämänhetkinen varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen kasvattaminen koettiin kyseenalaiseksi. Lisäksi huolta vanhemmissa herätti henkilökunnan vaihtuvuus, mikä koettiin lasten lisäksi myös vanhempia kuormittavana asiana. Vanhemmat toivoivat, että mahdolliset henkilöstösiirrot toteutettaisiin sisäisesti, jos se vain on mahdollista. Näin työntekijä ei olisi lapselle täysin uusi, vaan tuttu talon sisältä.

Tutkimustuloksista ilmeni, että polyamoriset vanhemmat näkivät varhaiskasvatuspalveluissa kehitettävää työntekijöiden koulutukseen liittyvissä asioissa. Kaikissa haastatteluissa nousi esille moninaisuuden sisällyttäminen nykyistä enemmän varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutukseen. Parannettavaa nähtiin myös sen tiedostamisessa, miten tärkeää on varhaiskasvattajien täydennyskoulutus ja tietojen päivittäminen.

Työntekijöiden ammatillisuudessa nähtiin kehitettävää esimerkiksi avoimen keskusteluyhteyden luomisessa vanhempiin, ammatillisuuden säilyttämisessä hämmentävissäkin tilanteissa ja herkkyydessä tukea lapsen perheidentiteettiä. Myös sosiaalisen vanhemmuuden huomioiminen ja sen arvon tunnistaminen nousivat esille kehittämiskohteina.

Lisäksi sukupuolisensitiivisemmän kasvatusnäkökulman kehittäminen nousi tutkimuksessamme esille yhden perheen osalta. Viime vuosina sukupuolisensitiivisyyttä on alettu pohtia enemmän myös varhaiskasvatuksen ympäristössä. Osa varhaiskasvattajista on saanut koulutuksensa vuosikymmeniä sitten ja ajattelutavat ovat siitä monipuolistuneet. Kettusen (2013) pro gradu -tutkielmasta kävi kuitenkin ilmi, ettei sukupuolisensitiivisyyteen liittyviä teemoja juurikaan näkynyt vielä kolme vuotta sitten lastentarhanopettajien koulutuksessa (Kettunen 2013, 81).

9 POHDINTA

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan opinnäytetyötä eettisyyden, luotettavuuden ja mahdollisten jatkotutkimusaiheiden kautta. Luvun lopussa pohditaan opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena, sekä sen vaikutusta ammatilliseen kasvuun.

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Merkittäviä hyvän tutkimuksen kriteerejä ovat hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen, sisäinen johdonmukaisuus ja eettinen kestävyys. Eettisyys tarkoittaa myös sitä, että tutkimusta tehdessä pyritään laadukkuuteen. Tutkijan on huolehdittava tutkimussuunnitelman laadukkuudesta, tutkimusasetelman sopivuudesta ja hyvin tehdystä raportoinnista. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127–133.)

Tutkimustyöltä edellytetään rehellisyyttä ja läpinäkyvyyttä, mitkä ovat osa hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12). Tutkimustyötä varten keräsimme kattavasti teorian tietoa tutkimuksemme aiheesta, sillä halusimme omata hyvän teoriapohjan aiheesta lähtiessämme tutkimusprosessissa eteenpäin kohti haastatteluja ja tutkimusaineiston analysointia. Tiedostimme osaan teorian tiedosta olevan saatavilla todella vähän suomalaisia koskevaa tai suomenkielistä tutkimustietoa, joten käytimme erityisen suurta lähdekriittisyyttä tutustuessamme englanninkieliseen lähdemateriaaliin, ja pyrimme kääntämään sen suomen kielelle laadukkaasti. Lähdetietoa kerätessämme merkitsimme lähdeviitteet oikeaoppisesti, emmekä esittäneet muiden tutkijoiden ajatuksia omina ajatuksinamme.

Tutkimuksen eettinen perusta muodostuu aina ihmisoikeuksista. Tutkijan on kiinnitettävä eniten huomiota tutkittavien suojaan. Tutkijan on selitettävä tutkittaville ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Tämän lisäksi tutkittavien osallistuminen tutkimukseen täytyy olla täysin vapaaehtoista. Tässä tutkijan on varmistettava, että suostuessaan osallistumaan tutkimukseen tutkittavilla on tieto siitä, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkittavien hyvinvointi on asetettava tutkimuksen edelle ja kaikkien osal-

listujien on jätävä nimettömiksi. Tutkimuksessa saatuja tietoja on käsiteltävä luottamuksellisesti ja käytettävä ainoastaan luvattuun tarkoitukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 131.)

Haastateltavien ottaessa meihin yhteyttä informoimme heitä heti lisää tutkimuksen tarkoituksesta. Lisäksi teimme haastateltaville selkeän kirjallisen tutkimustiedotteen haastattelusta. Tutkimustiedote lähetettiin heille sähköpostitse noin viikkoa ennen haastattelua, jotta he ehtivät rauhassa perehtyä sen sisältöön. Ennen haastatteluja kertosimme haastateltaville tiedotteessa mainitut asiat tutkimuksesta, sen kulusta sekä aineiston käyttötarkoituksesta. Painotimme haastateltaville heidän oikeuttaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa tutkimukseen osallistuminen niin halutessaan. Haastateltavien on oltava tietoisia siitä, että heidän osallistumisensa tutkimukseen on vapaaehtoista koko tutkimuksen keston ajan, myös haastattelujen jälkeen (Kuula 2011, 87). Ennen haastattelun aloittamista haastateltavia pyydettiin allekirjoituksellaan vahvistamaan suostumuksensa tutkimukseen.

Litteroimme ja analysoimme saadun tutkimusaineiston luottamuksella ja vaitiolovelvollisuutta kunnioittaen. Tekemällä kaiken aineiston käsittelyn itse ja säilyttämällä aineistoa huolellisesti varmistimme, ettei aineisto joutunut missään vaiheessa ulkopuolisten käsiin. Kaikki kerätty video- ja äänimateriaali tuhottiin asianmukaisesti aineiston analysointivaiheen jälkeen, kun emme enää tarvinneet sitä. Otimme haastateltavien anonymiteetin säilyttämisen erityisen tarkasti huomioon opinnäytetyön aiheen arkuuden takia ja koska tutkimukseen osallistujat kuuluivat etenkin Suomen tasolla erittäin pieneen vähemmistöön. Esittelimme tutkimuksen tulokset siten, ettei haastateltavia voida tunnistaa.

Yhtenä tutkimuksen luotettavuuden mittarina on pidetty tutkimuksen pätevyyttä eli validiteettia, jolla arvioidaan, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu. Toinen luotettavuuden arvioinnin kohde on ollut tutkimuksen luotettavuus eli realibiliteetti, jolla viitataan tutkimuksen toistettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136.) Tutkimuksen validiteetin takaamiseksi laadimme teemahaastattelurungon huolellisesti. Näin halusimme varmistaa, että saamme mahdollisimman kattavasti vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Teemahaastattelurungon rakentamisessa käytimme apuna keräämäämme teoriatietopoh-

jaa. Ensimmäisen haastattelun pohjalta arvioimme kriittisesti teemahaastattelurungon toimivuutta ja teimme siihen pieniä muutoksia varmistaaksemme, että kysymyksenasettelu ja esittämisjärjestys olivat mahdollisimman toimivat.

Tutkimuksen reliabiliteettia ajatellen laadimme teemahaastattelurungon siten, että sen pohjalta tutkimus olisi mahdollista toistaa samanlaiselle kohderyhmälle. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä lisäsi mielestämme tutkimuksen reliabiliteettia, koska se mahdollisti avoimen vuorovaikutuksen haastattelijoiden ja haastateltavien välillä. Näin haastattelun osapuolilla oli molemmin puolin mahdollisuuksia kysyä, tarkentaa ja varmistaa, että asia oli ymmärretty oikein. Tämä vähensi saadun aineiston tulkinnanvaraisuutta. Aineiston analysointivaiheessa analysoimme ensin aineistot yksin omilla tahoillamme, minkä jälkeen vertailimme tehtyjä analyysejä. Tällä halusimme lisätä luotettavuutta ja varmistaa, ettei mikään osa tutkimuksen tuloksista ole yhden henkilökohtaisen tulkinnan varassa.

On kuitenkin huomioitava, että tutkimuksen tulokset kuvaavat kahdeksan polyamorisen vanhemman henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemuksia perhemuotonsa kohtaamisesta sekä kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta varhaiskasvatuksessa. Tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia polyamorisia perheitä, joilla on lapsia varhaiskasvatuksen piirissä.

Tutkimusta arvioidaan kuitenkin aina kokonaisuutena, jolloin luotettavuuden arvioinnissa pääpaino on koherenssissa eli sisäisessä johdonmukaisuudessa. Erityisen tärkeää on, että tutkija onnistuu tutkimusraportissaan tarjoamaan lukijoille riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty ja perustelemaan omat tutkimuksen tekemiseen liittyvät valintansa. Tällöin lukijat voivat arvioida tutkimusta ja sen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140–141.)

Pyrimme tarkkuuteen, huolellisuuteen ja kriittiseen ajatteluun koko opinnäytetyöprosessin ajan teoreettisen viitekehyksen rakentamisessa, aineiston keruussa, aineiston analysoinnissa ja tulosten esittämisessä. Tutkimusraportin kirjoittamisessa tavoitteenamme oli tuottaa selkeää ja helppolukuista tekstiä. Lisäksi pyrimme esittämään mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi opinnäytetyön eri vaiheet, tehdyt valinnat ja perusteet niiden takana.

9.2 Mahdollisuuksia jatkotutkimuksille

Polyamorista perhemuotoa on tutkittu vähän sekä kansainvälisellä tasolla että Suomessa. Tällä hetkellä opinnäytetyömme vaikuttaa olevan ainut suomalainen polyamorisesta perhemuodosta tehty tutkimus. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen riittäisi siis tutkittavaa erittäin paljon.

Koemme, että lisätutkimusta vaatisi ylipäänsä polyamorinen perhemuoto sekä vanhempien että mahdollisesti myös lasten kokemana. Näin tuloksia voisi verrata Sheffin (2014) tuloksiin. Lisäksi yksi mahdollinen jatkotutkimusaihe olisi tutkia isommalla otoksella polyamorisesta perhemuodostaan avoimesti kertovia perheitä. Heidän kokemuksensa perhemuotonsa ammatillisesta kohtaamisesta toisi kaivattua lisätietoa siihen, millaisia kokemuksia heillä on saamastaan kohtelusta ja mitä he toivoisivat kehitettävän. Lisäksi olisi hyödyllistä tutkia, millaisia ajatuksia polyamoristen perheiden kohtaaminen herättää varhaiskasvattajissa.

Seksuaali - ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmassa (2014–2020) linjataan, että päivähoidossa työskentelevien henkilöiden koulutukseen tulee sisältyä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen sekä yhdenvertaisuuden tukemiseen liittyvää sisältöä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 182–183). Myös varhaiskasvatuksen perusteissa mainitaan yhdeksi kasvatuksen päämääräksi toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen vahvistaminen (Stakes 2005, 13). Jäimme pohtimaan, kuinka paljon tällä hetkellä varhaiskasvatuksen ammattihenkilöiden tutkintoihin kuuluu koulutusta moninaisista perhemuodoista ja niiden kohtaamisesta.

Mielestämme sosiaalinen vanhemmuus ja sen huomioiminen varhaiskasvatuksessa ansaitsisivat lisähuomiota myös tutkimuksen näkökulmasta. Lisätietoa tarvittaisiin siitä, miten varhaiskasvattajat huomioivat ja osallistavat lasten sosiaaliset vanhemmat arkisessa työssään, ja toisaalta miten sosiaaliset vanhemmat kokevat tulleen huomioiduiksi lasten varhaiskasvatusympäristössä. Työntekijöiden valmiuksia antaa arvoa myös sosiaaliselle vanhemmuudelle tulisikin kehittää, sillä tänä päivänä sosiaalista vanhemmuutta esiintyy polyamoristen perheiden lisäksi myös esimerkiksi sateenkaariperheissä ja uusperheissä.

9.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessimme lähti käyntiin yli vuosi sitten pohtiessamme opinnäytetyön mahdollista aihetta. Olimme yksimielisiä siitä, että aiheen tulisi olla meitä molempia kiinnostava ja sellainen, josta emme tietäisi paljoa etukäteen. Ajattelimme, että näin mielenkiintoa ja halua tiedon hankkimiseen riittäisi paremmin prosessin loppuun asti.

Molempien toiveena oli, että opinnäytetyön avulla pystyisimme nostamaan esille johonkin vähemmistöasemaan kuuluvien henkilöiden kokemuksia. Halusimme löytää tutkimukseen kohderyhmän, jonka ääni oli melko vähän kuuluvissa Suomessa. Ajatus polyamoriasta opinnäytetyön aiheena löytyi tätä kautta. Perehtyessämme aiheeseen tarkemmin meille selvisi, ettei Suomessa ole vielä julkaistu polyamoriaa käsittelevää opinnäytetyötä, mikä lisäsi aiheen mielenkiintoisuutta.

Opinnäytetyöprosessi oli haastava, mutta kasvattava kokemus. Koska teimme opinnäytetyön parityönä, saimme koko prosessin ajan toisiltamme kannustusta ja tukea. Tämä osoittautui erittäin arvokkaaksi asiaksi. Opinnäytetyö herätti meissä paljon ajatuksia ja oli helpottavaa jakaa ja pohtia niitä yhdessä. Prosessin aikana opimme paljon parityökentelystä, järjestelmällisyydestä, asioiden priorisoinnista ja aikataulutamisesta. Pitkä prosessi opetti myös kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä sekä toisaalta myös kykyä arvioida omaa toimintaa kriittisesti. Uskomme opinnäytetyöprosessin kautta osaavamme paremmin antaa rakentavaa palautetta ja myös vastaanottaa sitä. Lisäksi koemme, että käsitksemme perheiden ja vanhemmuuden moninaisuudesta laajenivat opinnäytetyön myötä.

Sosionomikoulutuksen yhteydessä toinen meistä suorittaa lastentarhanopettajan kelpoisuutta. Varhaiskasvatuksen ajankohtaisena puheenaiheena ovat toistuvasti vuorovaikutus ja kohtaaminen vanhempien kanssa. Vuorovaikutustilanteet eivät aina suju mutkitta vanhempien ja henkilökunnan välillä. Vuorovaikutuksen merkitys korostui myös tutkimuksemme tuloksissa. Myös kohtaamisen tärkeys kasvatuskumppanuudessa nousi esille vanhempien toiveissa. Tulokset avartavat näkemyksiä toimia tulevaisuudessa lastentarhanopettajan tehtävissä. Kasvatuskumppanuudessa toimiminen ja moninaisten perheiden kohtaaminen ovat nykypäivänä yhä entistä enemmän läsnä varhaiskasvatustyössä. Opinnäytetyöprosessi vahvisti luottamusta varhaiskasvatustyön ammatilliseen osaamiseen.

Opinnäytetyön avulla saimme syvennettyä kasvatuskumppanuuden käsitettä. Mielestämme haastattelut olivat erittäin mielenkiintoisia, koska niiden aikana saimme kuulla vanhempien kokemuksia yhteistyöstä päiväkodin kanssa. Kokemukset perhemuodon kohtaamisesta puolestaan opettivat, miten pienillä asioilla kohtaamisissa saattaa olla valtava merkitys perheelle. Sosionomeina pystymme hyödyntämään opinnäytetyötä työssä lasten parissa. Vanhemmat ovat osa kasvatuskumppanuutta, näin ollen heidän ajatuksiltaan ja mielipiteillään on suuri merkitys, kun halutaan kumppanuussuhteen aidosti toteutuvan.

Yksi suurimpia haasteita opinnäytetyön tekemisessä oli aikaisemman tutkimustiedon puuttuminen polyamoriasta. Suomalaista tutkimustietoa polyamoriasta oli saatavilla hyvin vähän, eikä suomalaista tutkimustietoa polyamorisista lapsiperheistä tai perhemuodosta varhaiskasvatuksen näkökulmasta ollut saatavilla lainkaan. Kielitaidon rajoitteiden vuoksi jouduimme käyttämään saatavilla olevaa englanninkielistä tutkimusmateriaalia, joka painottui polyamorian osalta Yhdysvaltoihin. Toisaalta esimerkiksi kasvatuskumppanuudesta tutkimusmateriaalia oli saatavilla runsaasti.

Tutkimusjoukon määrään olemme tyytyväisiä, sillä haastatteluihin ilmoitauduttiin vapaaehtoisesti yhdistyksen verkkosivuja ja sosiaalista mediaa hyväksikäyttäen. Mainostuksemme oli vähäistä, mutta saimme sellaisia perheitä tutkimukseemme, joilla oli tietoa ja kokemusta tutkimusaiheestamme. Olimme myös ilahtuneita haastateltavien pääosin myönteisistä kokemuksista varhaiskasvatuksen kohtaamisissa. Vaikka tutkimuksemme otos oli melko pieni, saimme laajasti vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut tutkimuksen kannalta parempi, jos emme olisi rajanneet kohdejoukkoa niihin perheisiin, joilla on lapsi päiväkodissa. Olisi ollut kannattavampaa rajata perheet niihin, joilla on lapsi päivähoitossa. Näin olisimme voineet saada mukaan pari lisäperhettä perhepäivähoidon puolelta.

Havaitsimme harvalla olevan tietoa, mitä polyamoria tai polyamorinen perhemuoto tarkoittaa. Aihealue on uusi sekä valtaväestölle että varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Tämän vuoksi koimme tarvetta tehdä opinnäytetyön kautta polyamoriaa tunnetummaksi perhemuotona. Toivomme, että tietoisuuden lisääminen tukee myös muita kasvattajia työssään.

LÄHTEET

- Anapol, Deborah 2010. *Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Barker, Meg 2005. This is my partner, and this is my. . . partner's partner: Constructing a polyamorous identity in a monogamous world. *Journal of Constructivist Psychology*, 18 (1), 75–88.
- Conley, Terri; Moors, Amy; Matsick, Jes & Ziegler, Ali 2013. The Fewer the Merrier? Assessing Stigma Surrounding Consensually Non-monogamous Romantic Relationships. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, Vol. 13, No. 1, 1–30. Viitattu 25.3.2016.
<http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/102091/asap1286.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Conley, Terri; Ziegler, Ali; Moors, Amy; Matsick, Jes & Valentine, Brandon 2012. A critical examination of popular assumptions about the benefits and outcomes of monogamous relationships. *Personality and Social Psychology Review*, 17, 124–141. Viitattu 20.3.2016.
http://www.academia.edu/2511206/UPDATE_PUBLISHED_VERSION_A_critical_examination_of_popular_assumptions_about_the_benefits_and_outcomes_of_monogamous_relationships.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.9.2015.
<http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkivaa%20ammattik%C3%A4yt%C3%A4n%C3%B6%C3%A4.pdf>.
- Easton, Dossie & Hardy, Janet. 2009. *The Ethical Slut: A practical guide to polyamory open relationships & other adventures*. 2. uudistettu painos. Berkeley: Celestial Arts.
- Elo, Janniina 2012. Varhaiskasvatuksen laatu vanhempien arvioimana Suomessa, Yhdysvalloissa ja Venäjällä. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 19.3.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84100/gradu06319.pdf?sequence=1>.

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.
- Forsberg, Hannele 2003. Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittäessä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) 2003. Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 7–15.
- Goldfeder, Mark & Sheff, Elisabeth 2013. Children of polyamorous families: A first empirical look. *The Journal of Law and Social Deviance*. Volume 5, 150–243. Viitattu 3.4.2016.
https://www.researchgate.net/publication/279456619_Children_in_Polyamorous_Families_A_First_Empirical_Look.
- Helminen, Jari 2006a. Alkusanat. Teoksessa Jari Helminen (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveystyö monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 7–12.
- Helminen, Jari 2006b. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Jari Helminen (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveystyö monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–36.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huiskala, Hilka i.a. Oheishuoltajuus uusperheessä. Suomen Uusperheiden Liitto ry. Viitattu 30.1.2016.
<http://supli.fi/oheishuoltajuus-uusperheessa/>.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat hoiva-isiä, etäi-isiä [i.e. etä-isiä] ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko 2011. Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä. Viitattu 31.1.2016.
<http://supli.fi/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa-2/>.
- Jämsä, Juha 2008a. Ammatillisia työkaluja moninaisuuden kohtaamiseen. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja

- lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS- kustannus, 98–117.
- Jämsä, Juha 2008b. Juridinen ja yhteiskunnallinen tilanne. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi: Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus, 60–69.
- Jämsä, Juha 2008c. Päivähoito ja muu varhaiskasvatus. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi: Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus, 207–221.
- Jämsä, Juha & Karvinen, Marita 2008. Kasvatuskumppanuus ja lapsen perheidentiteetti. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus, 182–191.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Karhumäki, Anne 2010. Pari suhdetta: Kokemuksia polyamoriasta. Helsinki: Picaset Oy.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Maarit, Alasuutari; Marita, Hännikäinen.; Anna-Raija, Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tilannekatsaus. Raportteja ja selvityksiä. Opetushallitus. Viitattu 28.8.2016.
http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.
- Karvinen, Marika 2011. Sateenkaariperhe neuvolassa. Vinkkejä kohtaamiseen. Viitattu 5.4.2016.
http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/easydata/customers/sthl/files/th-paivat2011esitykset/sateenkaariperheet1022011_vain_luku_yhteensopivuu stila.pdf.
- Karvinen, Marita 2008. Miten puhua perheiden moninaisuudesta eri-ikäisten lasten kanssa? Teoksessa Juha Jämsä (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS- kustannus, 192–206.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki: Stakes.

- Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena – Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 20.4.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66856/978-951-44-8708-8.pdf?sequence=1>.
- Kettunen, Kaisu 2013. Sukupuolten välinen tasa-arvo varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan koulutuksen näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 6.7.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/85135/gradu07157.pdf?sequence=1>.
- Kerppola-Pesu & Moring i.a. Monimuotoiset perheet. Viitattu 27.6.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/tietopaketit/monimuotoiset-perheet>.
- Klesse, Christian 2006. Polyamory and its Others: Contesting the Terms of Non-Monogamy. *Sexualities* 9(5), 565–583. Viitattu 1.2.2016.
<http://www.brown.uk.com/poly/klesse.pdf>.
- Koivunen, Mia. 2005. "Yhdessä yritetään kasvattaa lasta" : Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja kasvatuskumppanuudesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 1.8.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/92769/gradu00587.pdf?sequence=1>.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koponen, Virve & Taskila, Sari 2008. ”Lapsen parhaaksi yhteisvoimin” – Kasvatuskumppanuus päiväkotia Aarteessa. Opinnäytetyö. Viitattu 3.8.2016.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3479/Microsoft+Word+Lapsen+parhaaksi+yhteisvoimin.pdf?sequence=1>.
- Kosola, Maret & Mäkelä-Lehtola, Mervi 2014. Työkaluja kasvatuskumppanuuteen: Asiakkaana uusperhe. Kehittämistyö. Viitattu 4.7.2016.
<http://docplayer.fi/3366510-Tyokaluja-kasvatuskumppanuuteen-asiakkaana-uusperhe.html>.

- Kouluasiaa.fi i.a. Uusperheen lapsi koulussa. Viitattu 24.5.2016.
<http://kouluasiaa.fi/artikkelit/uusperheen-lapsi-koulussa/>.
- Kronqvist, Eija. & Jokimies, Jaana. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi-selvityksestä. Stakesin raportteja 22/2008. Helsinki: Stakes.
- Kuronen, Marjo 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Hannele Forsberg, & Ritva Nätkin (toim.) 2003. Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 103–120.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 28.8.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>.
- Lastenhuoltolaki 1983. 361 / 8.4.1983. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361#a361-1983>.
- Lötjönen, Katja 2011. Ei-heteroseksuaalisten seksuaalivähemmistöryhmien väliset statuserot: Tutkielma vähemmistöryhmän sisäisistä suhteista sosiaalisen identiteetin teorian viitekehyksessä. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalipsykologian pääaine. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 2.3.2016.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110462/urn_nbn_fi_uef-20110462.pdf.
- Matilainen, Jesse 2012. Polyamory and kinship in Finland: Negotiating Love, Equality and the Self. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Sosiaali- ja kulttuuriantropologia. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.11.2015.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32477/gradu_jessemlib.pdf?sequence=3.
- Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen arvostava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.
- Metsämuuronen, Jari 2005. Kokeellisen tutkimuksen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Monimuotoiset perheet 2015. Ammatillaiset ja opiskelijat. Materiaalia. Viitattu 26.9.2015.
<http://www.monimuotoisetperheet.fi/ammattilaiset-ja-opiskelijat/>.

Monimuotoiset perheet i.a. Järjestöt. Viitattu 25.1.2016.

www.monimuotoisetperheet.fi/jarjestot/

Moring, Anna 2013. Oudot perheet: Normeja ja ihanteita 2000-luvun Suomessa.

Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 15.4.2016.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39269/oudotper.pdf?sequence=1>.

Männistö, Mari 2011. Kasvatuskumppanuus päivähoitossa. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen Limingan kunnan päivähoitossa vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Viitattu 20.6.2016.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26275/Mannisto_Mari.pdf?sequence=1.

Niemi, Martti 2012. Lapsen ominaisuudet, perheen resurssit ja vanhempi-lapsisuhde lapsen kehityksen ennustajana: Pitkittäistutkimus varhaislapsuudesta kouluikään. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.

Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) 2003. Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–38.

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYPro.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Tiivistelmä varhaiskasvatuslain ensimmäisen vaiheen keskeisistä muutoksista. Viitattu 1.6.2016.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/varhaiskasvatus/liitteet/Vaka1_liite.pdf.

Pallotta-Chiarolli, Maria 2010. “To Pass, To Border or Pollute”: Polyfamilies go to school. Teoksessa Meg Barker & Darren Langdridge (toim.) 2010. Understanding Non-monogamies. Lontoo: Routledge, 182–187.

Pesonen, Arja 2006. Hyväksytyksi tulemisen kokemus sosiali- ja terveystalouden auttamistyössä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveystalouden työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 155–170.

Polyamoria – Monisuhteisuusyhdistys Ry i.a.a. Tietoa polyamoriasta. Viitattu 19.6.2016.

<http://polyamoria.fi/tietoa-polyamoriasta/>.

- Polyamoria – Monisuhteisuusyhdistys Ry i.a.b. Usein kysytyjä kysymyksiä. Viitattu 19.6.2016.
<http://polyamoria.fi/tietoa-polyamoriasta/ukk/>.
- Reinikka, Piia & Ruotsalainen, Suvi 2010. ”Siitä ei oo tehty mikään big deal” : sateenkaari-isien kokemuksia vuorovaikutuksen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 12.1.2016.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21594/siitaeio.pdf?sequence=1>.
- Rintamäki, Maria; Autio Hanna-Leena; Riihiluoma, Karoliina & Suvanne, Liisa 2015. Kirjassa esiintyvää sanastoa. Teoksessa Maria Rintamäki, Hanna-Leena Autio, Karoliina Riihiluoma, & Liisa Suvanne (toim.) 2015. Sateenkaaren alla: Kertomuksia perheistä. Ensimmäinen painos. Jyväskylä: Atena, 13–14.
- Ritala-Koskinen, Aino 2003. (Uus)perhe lapsen silmin. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) 2003. Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 121–139.
- Ritchie, Ani 2010. Discursive Constructions of Polyamory in Mono-Normative Media Culture. Teoksessa Meg Barker & Darren Langdrige (toim.) 2010. Understanding Non-monogamies. Lontoo: Routledge, 45–51.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Ryhmähaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.11.2015.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Litterointi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.11.2015.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.9.2015.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.
- Sateenkaariperheet Ry i.a.a. Mikä sateenkaariperhe? Vanhemmuuksista. Viitattu 30.1.2016.

- <http://www.sateenkaariperheet.fi/index.php?item=68>.
- Sateenkaariperheet Ry i.a.b. Sateenkaariperheen byrokratiaa. Huoltajuuden hakeminen ja huoltajuudesta sopiminen. Viitattu 30.1.2016.
- <http://www.sateenkaariperheet.fi/index.php?item=72>.
- Sheff, Elisabeth 2005. Polyamorous Women, Sexual Subjectivity and Power. *Journal of Contemporary Ethnography*, 34 (3), 251–283.
- Sheff, Elisabeth 2010. Strategies in Polyamorous Parenting. Teoksessa Meg Barker & Darren Langdrige (toim.) 2010. *Understanding Non-monogamies*. Lontoo: Routledge, 169–181.
- Sheff, Elisabeth 2014. *The Polyamorists Next Door: Inside Multiple-Partner Relationships and Families*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Silvén, Maarit 2010. Perhesuhteet muuttuvat – vanhemmuus pysyy. Teoksessa Maarit Silvén (toim.) 2010. *Varhaiset ihmissuhteet: Polku lapsen suotuisaan kehitykseen*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 11–18.
- Sinkkonen, Jari 2008. *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun?* Helsinki: WSOY.
- Stakes 2005. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Oppaita 56. Helsinki: Stakes. Viitattu 10.3.2016.
- <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>.
- Stam, Heidi 2012. ”Kyllähän siinä paistaa se välittäminen...” – Kasvatuskumppanuuden toteutuminen kasvattajien ja vanhempien näkökulmasta Anjalan päiväkodissa. *Opinnäytetyö*. Viitattu 2.5.2016.
- https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50572/Stam_Heidi.pdf?sequence=1.
- Suomen virallinen tilasto 2015. *Perheet: Perheitä on 1,5 miljoonaa*. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 31.1.2016.
- http://www.stat.fi/til/perh/2014/perh_2014_2015-05-28_tie_001_fi.html.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a. *Varhaiskasvatus*. Viitattu 16.6.2016.
- <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatustalvet>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. *Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma*. Viitattu 16.6.2016.
- <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/suunnitelmat/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-vasu>.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Ehkäise, edistä ja vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Opas 33. 3 tarkennettu painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 25.5.2016.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VE_RKKO9.3.2016.pdf?sequence=3.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Varhaiskasvatuslaki 2015. 36/19.1.1973. Finlex - Valtion säädöstietopankki. Viitattu 28.7.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
- Veaux, Franklin i.a. Glossary of poly terms. Viitattu 18.2.2015.
<https://www.morethantwo.com/polyglossary.html>.
- Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2007. Perhe kannattaa: Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 24.2.2016.
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/7ac7a61f05edebf66e184256251f7db6/1455532846/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netiversio.pdf.
- Väestöliitto 2016. Usein kysytyt kysymykset: Monenlaiset perheet. Viitattu 25.1.2016.
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/usein-kysytyt-kysymykset/monenlaiset-perheet/.
- Yesilova, Katja 2009. Ydinperheen politiikka. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.
- Yhdenvertaisuuslaki 2014. 1325 / 2014. Finlex - Valtion säädöstietopankki. Viitattu 21.5.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>.

Liite 1 Haastattelupyyntö

Hei!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Olemme valinneet opinnäytetyömme aiheeksi polyamorian. Opinnäytetyömme tarkempi aihe on "Polyamoristen vanhempien kokemuksia kohtaamisesta päiväkodissa".

Tarkoitus olisi haastatella muutamia nimettömiä vanhempia, jotka elävät vakituudessa polyamorisessa suhteessa ja joilla on lapsia päivähoidon piirissä.

Haluaisimme selvittää, miten polyamoriset vanhemmat kokevat tullessa kohdatuksi päiväkodin henkilökunnan puolesta. Onko vuorovaikutus työntekijöiden puolelta ollut asiallista, tasa-arvoista ja ennakkoluulotonta heitä ja heidän perhettään kohtaan, ja olisiko jotain, mitä he toivoisivat enemmän otettavan huomioon kohtaamisessa.

Olisiko meidän mahdollista tehdä yhteistyötä yhdistyksenne kanssa, ja yhdistyksenne kautta yrittää löytää haastateltavia opinnäytetyöhömmme?

Toivomme, että opinnäytetyön avulla saisimme polyamorista elämäkatsomusta näkyväksi myös tätä kautta.

Ystävällisin terveisin,

Maija Hirvonen & Heini Hiljanen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Yhteydenotot:

Maija.Hirvonen@student.diak.fi

Liite 2 Teemahaastattelurunko

Perhetausta

- Omat ikänne?
- Keitä perheeseen kuuluu?
- Kuinka monta lasta perheessänne on?
- Lapsen/lasten iät?
- Asuvatko lapsi/lapset kanssanne?

Päiväkotitausta

- Millainen on lapsenne päiväkotitausta?

Ajatuksia kohdatuksi tulemisesta kasvatuskumppanina

- Mitä mielestänne tarkoittaa kasvatuskumppanuus?
- Miten kasvatuskumppanuus mielestänne ilmenee teidän ja päiväkodin henkilökunnan välisessä kanssakäymisessä?
- Mitä kasvatuskumppanuus päiväkodin henkilökunnan ja teidän välillä antaa teille?
- Mitkä asiat tekevät mielestänne kasvatuskumppanuudesta hyvän ja toimivan?
- Mitkä asiat mielestänne hankaloittavat yhteistyötä ja kasvatuskumppanuuden syntymistä päiväkodin henkilökunnan kanssa?
- Millä lailla koette saavanne apua ja tukea päiväkodin henkilökunnalta?
- Miten koette kasvatustavoitteen jakautuvan perheen ja päiväkodin välillä?
- Miten tasa-arvoisia koette olevanne päiväkodin henkilökunnan kanssa keskustellessanne lapsenne asioista?
- Miten kasvatustavoitteenne kohtaavat päiväkodin kasvatustavoitteisiin nähden?
- Millaiset valmiudet päiväkodilla on mielestänne kohdata polyamorisia perheitä?

Ajatuksia ja näkökulmia polyamorisen perheen kohtaamisesta päiväkodissa

- Mitä ajatuksia teillä on liittyen perhemuotonne kohtaamiseen päiväkodissa?
- Mitä ennakko-olettamuksia teillä on / on ollut siitä, miten perhemuotonne mahdollisesti kohdataan päiväkodissa?

- Oletteko ottaneet esille perhemuotonne ja kertoneet siitä päiväkodin henkilökunnalle?
  - Jos olette: miksi, miten ja kenelle?
  - Jos ette ole: miksi ette?

Kokemuksia polyamorisenä perheenä kohdatuksi tulemisesta päiväkodissa

- Onko teillä kokemuksia perhemuotonne kohtaamisesta päivähoiton henkilökunnan puolelta? Jos on:
  - millaisia? (arvostus, luottamus, ennakkoluulot)
  - miten päivähoitossa on otettu huomioon perheenne monimuotoisuus?
  - miten perheenne moninaisuuteen liittyviä asioita on käsitelty teidän kanssanne?

Toiveita päiväkodin henkilökunnalle

- Millä tavalla kasvatuskumppanuutta voisi kehittää päiväkodin henkilökunnan kanssa?
- Mitä päiväkotipalveluissa voisi kehittää polyamoristen perheiden näkökulmasta?
- Millaisia toiveita teillä on päiväkodin henkilökunnalle yleisesti ottaen polyamoristen perheiden kohtaamiseen liittyen?

- Mitä muuta haluatte sanoa? Sana vapaa!
Kiitos haastattelusta!

Liite 3 Tutkimustiedote

Tiedote tutkimuksesta

Hei,

olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää polyamoristen lapsiperheiden aikuisten perheenjäsenten ajatuksia, kokemuksia ja toiveita polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta sekä kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta päiväkodissa.

Opinnäytetyötä varten tulemme haastattelemaan polyamoristen lapsiperheiden aikuisia perheenjäseniä. Haastattelut suoritetaan ryhmähaastatteluina perhekohtaisesti. Haastattelun tukena käytetään laatimaamme teemahaastattelurunkoa. Haastattelun yleiset teemat tiedotetaan haastateltaville sähköpostitse muutama päivä ennen haastattelua. Haastattelun kesto riippuu haastattelussa esiin nousseiden asioiden laajuudesta. Haastattelu videoidaan aineiston litteroinnin helpottamiseksi. Haastatteluvideot hävitetään litteroinnin jälkeen.

Kirjoitamme raportin tuloksista opinnäytetyöhömmme. Valmis opinnäytetyö löytyy Theseus-tietokannasta, osoitteesta www.theseus.fi. Opinnäytetyö on saatavilla myös Polyamoria - monisuhteisuus Ry:n ja Sateenkaariperheet Ry:n kautta.

Tutkimukseen osallistumisenne on vapaaehtoista. Halutessanne voitte keskeyttää haastattelun missä vaiheessa tahansa. Kertomanne asiat ovat luottamuksellisia ja me olemme vaitiolovelvollisia. Tutkittavien henkilöllisyys ei tule ilmi missään vaiheessa tutkimusta.

Jos Teille tulee jotain kysyttävää koskien opinnäytetyötä ja sen toteutusta, vastaamme mielellämme.

Heini Hiljanen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
heini.hiljanen@student.diak.fi

Maija Hirvonen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
maija.hirvonen@student.diak.fi

Liite 4 Suostumuslomake

Suostumus haastatteluun

Suostun haastatteluun, jossa selvitetään polyamoristen lapsiperheiden aikuisten perheenjäsenten ajatuksia, kokemuksia ja toiveita polyamorisen perhemuodon kohtaamisesta sekä kasvatuskumppanina kohdatuksi tulemisesta päiväkodissa. Olen tietoinen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja tavoitteista. Minulla on milloin tahansa mahdollisuus keskeyttää haastattelu syytä ilmoittamatta.

Päiväys

Tutkimukseen osallistuvan allekirjoitus

Jos Teille tulee jotain kysyttävää koskien opinnäytetyötä ja sen toteutusta, vastaamme mielellämme.

Heini Hiljanen

Diakonia Ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

heini.hiljanen@student.diak.fi

Maija Hirvonen

Diakonia Ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

maija.hirvonen@student.diak.fi

Liite 5 Esimerkki teemoittelusta

Suora sitaatti	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Ylä- luokka	Teema
<p><i>Tavallaan niinku se turvallisuus, että siellä on tiedossa että meillä on varahakija.</i></p>	<p>Turvallisuus lapselle varahakijan kautta</p>	<p>Lapseen liittyvät syyt</p>	<p>Miksi</p>	<p>Miten, Kenelle & Miksi perhemuoto otettu esille päiväkodissa</p>
<p><i>En mä aio lasta kieltää puhumasta perheestään. Mut siitä tulee täysin kieroutunut kuva toiselle maailmasta. Jos sanotaan aina, et älä kerro sun perheestä.</i></p>	<p>Ei haluttu antaa lapselle kuvaa, ettei perheestään saa puhua</p>			
<p><i>Mut mä luulen, että eniten ne keskustelut liittyy siihen, että nimenomaan lapsen turvaa ja lapsen niin omanarvontuntoa ja perheentuntoa jos niin voi sanoa.</i></p>	<p>Lapsen omanarvontunto ja perheentunto</p>			
<p><i>Normaaliuden tuntoa. Että tää on niinku meidän perhe ja siitä saa puhua ja se on hyvä ja ok.</i></p>	<p>Normaaliuden tunto lapselle</p>			
<p><i>Siis ensimmäinen aika looginen syy oli se, että lapsi kertoo joka tapauksessa. Mä tavallaan mieluummin kertoisin itse, että on ihan ok juttu.</i></p>	<p>Haluttu itse mieluummin kertoa, koska lapsi kertoo kuitenkin jotain</p>	<p>Asian esille tu- lon väistämättömyys</p>		

<p><i>Koska ihmiset helposti kuvittelee, et onks niinku sala-suhde ja mistä toi lapsi puhuu ja se on ns. mono-oletus.</i></p>	<p>Halu välttää väärän kuvan syntymistä</p>			
<p><i>Ja myös mun kannalta oli mahdollisimman hyvä, että meillä on se kuvio päiväkodissakin selvä, että sitten on tavallaan mahdollisimman joustava arki.</i></p>	<p>Selvyys tuo arkeen joustavuutta</p>	<p>Arjen helpottuminen</p>		
<p><i>Ja M2 on mukana, niin sit ois hölmöö olla kaapissa, kun sit joutuisi varomaan asioita ja muita.</i></p>	<p>Koettu hölmöksi, että tarvitsisi varoa asioita</p>	<p>Aikuisten oma kokemus</p>		
<p><i>Sitten aina jos on ollut joku syy silleen kertoo asioista niin sitten oon kertonut tai jotenkin tälle.</i></p>	<p>Koettu, että on syy kertoa</p>			
<p><i>Siis ei siinä ekassa tai ekan päiväkodin aikaan ollut mitään tilaisuutta. Ei se minäkään sortin valinta ollut olla olematta kaapista ulkona sielläkään että.</i></p>	<p>Koettu, että on tilaisuus kertoa</p>			